

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ
Κατεύθυνση: ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***Οι νέοι κανόνες των διασυνοριακών μεταφορών
κεφαλαίων σε Ευρώ και των υπηρεσιών πληρωμών
βάσει της Οδηγίας SEPA (2007/64/ΕΚ)***

Μαρία Ι. Καραχοντζίτη,

Δικηγόρος Αθηνών

ΑΜ: 0906Μ004

Επιβλέπων: Καθηγητής Βασίλειος Δούβλης

Αθήνα, Νοέμβριος 2008

***Οι νέοι κανόνες των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων
σε Ευρώ και των υπηρεσιών πληρωμών βάσει
της Οδηγίας SEPA (2007/64/EK)***

The new rules of cross-border fund transfers and payment services according to the SEPA Directive (2007/64/EC)

Abstract

In November 2007 the European Parliament adopted the Directive 2007/64/EC on payment services in the internal market, also known as the PSD (Payment Services Directive). The Directive aims to create the Single Euro Payments Area (SEPA), an area where cross-border fund transfers in euro will assimilate to the national payments in terms of facility, security and cost. It forms part of the Lisbon Agenda and regulates globally the payment services in order to create a harmonized and coherent legal framework for all EU countries, replacing the existing one, judged as fragmentary and insufficient. Although SEPA involves payments effected in euro, the PSD's provisions bind all EU Member States, whether they belong in the Eurozone or not.

The Directive sets the rules that govern the contractual relationship between the payment service provider and the payment service user, notably the information and transparency requirements and the respective rights and obligations of the parties. It establishes the principle of transparency of conditions and lays down extensive information requirements, prior and following the execution of a payment transaction. In reference to the rights and obligations of the parties related to the provision and use of payment services, the PSD appoints brief execution time, common for national and cross-border payments and accurately defines when the time-limits start counting. In addition, the liability of both the user and the provider in cases of erroneous execution of a payment transaction is explicitly determined, as well as the charges levied.

The EU legislator innovated when provisioned a new category of providers, the Payment Institutions. These are allowed to execute restricted payment transactions for which an authorization is required, and are subject to prudential supervision.

The European Payments Council (EPC), as the representative of the banks of the Eurosystem, has an active participation in creating SEPA. The EPC undertook the designing and the realization of the new payment instruments, by means of which payments will be effected according to the services, and shouldered the burden of planning and implementing SEPA. Thanks to its efforts, the new SEPA compliant payment instruments are at the public's disposal since January 2008. The new pan-

European payment instruments will coexist until 2010 with the existing national ones. The latter will gradually be fully replaced by the SEPA compliant payment instruments, which will be indiscriminately used in both national and cross-border payments. SEPA comprehends three essential categories of payment services: credit transfers, direct debits and payments by card. The main feature of these services is their being processed fully automatically and electronically, using standardized methods. For this purpose, besides the payment services, it is imperative that the payment systems converge into EU-wide operational pan-European systems as well.

The safety of the European payment market under the influence of SEPA is ensured by the implementation of the principles on banking supervision set out by the Basel Committee on Banking Supervision, which greatly influenced the EU legislator.

The above-mentioned initiative of the European Commission in collaboration with the European Central Bank and the European Payments Council intends to establish even further the European integration, long wished yet never fully accomplished.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η Πορεία προς την δημιουργία ενός Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (Single Euro Payments Area – SEPA)	15
1. Τα πρώτα βήματα στις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων σε Ευρώ	15
1.1. Διαφάνεια των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων	15
1.2. Ενοποίηση των κανόνων που διέπουν τα συστήματα πληρωμών ...	18
1.3. Τιμολόγηση των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων	19
i) Η αρχή της ισότητας του κόστους	20
ii) Η αρχή της διαφάνειας των εξόδων	20
iii) Μέτρα για τη διευκόλυνση των διασυνοριακών πληρωμών	21
2. Η Στρατηγική της Λισσαβόνας και η ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς πληρωμών	21
2.1. Η δημιουργία του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ ως συνιστώσα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας	22
2.2. Πεδίο Εφαρμογής	23
2.3. Αυτοματοποίηση των πληρωμών	24
i) Ο Διεθνής Αριθμός Τραπεζικού Λογαριασμού (IBAN)	26
ii) Ο Κωδικός Αναγνώρισης Τράπεζας (BIC)	27
3. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών (European Payments Council – EPC) στην εγκαθίδρυση του SEPA	29
3.1. Ο ιδιωτικός φορέας ως παράγοντας διαμόρφωσης του SEPA	29
3.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών (EPC)	31
3.3. Χρονοδιάγραμμα μετάπτωσης	32
i) Σχεδιασμός	33
ii) Υλοποίηση	34
iii) Μετάπτωση	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Υπηρεσίες πληρωμών και συστήματα πληρωμών	36
1. Υπηρεσίες Πληρωμών	36
1.1. Γενικά	36
1.2. Μέσα πληρωμών	37
1.3. Η αντιμετώπιση των εθνικών μέσων πληρωμών	38
2. Συστήματα Πληρωμών	40
2.1. Συστήματα Συμψηφισμού και Συστήματα Διακανονισμού Εντολών πληρωμής σε Συνεχή Χρόνο	41
i) Συστήματα συμψηφισμού	42
ii) Συστήματα Διακανονισμού Εντολών Πληρωμής σε Συνεχή Χρόνο	43
2.2. Ελληνικά και Ευρωπαϊκά συστήματα πληρωμών	44
2.3. Το μέλλον των συστημάτων πληρωμών στον SEPA	46
3. Πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών	48
3.1. Τα ιδρύματα πληρωμών	49
3.2. Δραστηριότητες των Ιδρυμάτων Πληρωμών	51
3.3. Προληπτική Εποπτεία των Ιδρυμάτων Πληρωμών	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Τα προϊόντα SEPA	55
1. Μεταφορές πιστώσεων	55
1.1. Γενικά χαρακτηριστικά του σχήματος μεταφοράς πιστώσεων	55
1.2. Εκτέλεση της μεταφοράς πίστωσης	58
1.3. Νομική φύση του SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook	59
2. Άμεσες χρεώσεις	61
2.1. Συγκατάθεση του πληρωτή για την εκτέλεση άμεσης χρέωσης	62
2.2. Εντολή εκτέλεσης άμεσης χρέωσης	63
2.3. Ανώμαλη εξέλιξη της άμεσης χρέωσης	65
3. Κάρτες πληρωμών	67
3.1. Σχήμα κάρτας πληρωμών και SEPA Cards Framework	67
3.2. Έκδοση κάρτας πληρωμών	69
3.3. Χρήση κάρτας πληρωμών	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Υποχρεώσεις και δικαιώματα των συμβαλλομένων	73
1. Διαφάνεια όρων και απαιτήσεις ενημέρωσης	73
1.1. Γενικοί Κανόνες.....	73
1.2. Μεμονωμένες πράξεις πληρωμής.....	74
1.3. Σύμβαση-πλαίσιο	75
i) Προηγούμενη γενική ενημέρωση.....	76
ii) Πριν και μετά την εκτέλεση μεμονωμένης πράξης πληρωμής	76
iii) Τροποποίηση όρων και λήξη της σύμβασης-πλαίσιο	77
2. Εντολή και εκτέλεση πράξης πληρωμής.....	78
2.1. Γενικοί Κανόνες.....	78
i) Καταναλωτές και μη	78
ii) Χρεώσεις	79
iii) Εγκεκριμένη πράξη πληρωμής	79
iv) Διατάξεις σχετικές με το μέσο πληρωμών	80
2.2. Λήψη και ανάκληση της εντολής πληρωμής	80
2.3. Εκτέλεση εντολής πληρωμής.....	82
3. Ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών	83
3.1. Μη εγκεκριμένες και εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής.....	83
i) Μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής.....	83
ii) Επανόρθωση για εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής.....	84
3.2. Μη εκτέλεση και εσφαλμένη εκτέλεση.....	85
3.3. Δικονομικές διατάξεις και επίλυση διαφορών.....	87
4. Παρεκκλίσεις για τα μέσα πληρωμών μικρής αξίας και το ηλεκτρονικό χρήμα	88
4.1. Γενικά.....	88
4.2. Απαιτήσεις διαφάνειας και ενημέρωσης.....	88
4.3. Εκτέλεση της πληρωμής	89

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

Η διαμόρφωση του νέου περιβάλλοντος υπηρεσιών πληρωμών και διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων σε Ευρώ	91
1. Ο αντίκτυπος στα εμπλεκόμενα μέρη	91

1.1. Η αναδιάρθρωση του τραπεζικού μοντέλου υπό την επίδραση του SEPA.....	91
1.2. Για τις επιχειρήσεις και το Δημόσιο	93
i) Οι επιχειρήσεις	93
ii) Το Δημόσιο.....	94
1.3. Η θέση του καταναλωτή.....	95
i) Η ιδιότητα του καταναλωτή.....	95
ii) Τα οφέλη και οι κίνδυνοι από τη δημιουργία του SEPA	96
iii) Η προστασία του καταναλωτή υπηρεσιών πληρωμών	98
2. Η σχέση με την κοινοτική νομοθεσία	100
2.1. Συναφείς με τις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων κοινοτικές πράξεις	100
2.2. Οι περί προστασίας του καταναλωτή κοινοτικές πράξεις.....	101
2.3. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός	102
3. Η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας στη χάραξη κανόνων προστασίας της ενοποιημένης ευρωπαϊκής αγοράς – Σύγκριση με το αμερικανικό μοντέλο.....	103
3.1. Η προληπτική εποπτεία των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών ως ασφαλιστική δικλείδα για την ευρωπαϊκή αγορά πληρωμών	103
3.2. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία.....	105
3.3. Το ευρωπαϊκό μοντέλο και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ...	107
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	111
Ελληνική.....	111
Ξενόγλωσση.....	113
Διαδικτυακοί Τόποι	115
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	116
I. Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος μεταφοράς πίστωσης.....	117
II. Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος διαβίβασης συγκατάθεσης για την εκτέλεση μιας άμεσης χρέωσης.....	118
III. Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος εκτέλεσης άμεσης χρέωσης	119

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

AOS	Additional Optional Services
Άρ.	Άρθρο
ATM	Αυτόματη Ταμειολογιστική Μηχανή
Βλ.	Βλέπε
BBAN	Basic Bank Account Number
BFB	Bank of Finland Bulletin
BIC	Bank Identifier Code
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
CMLR	Common Market Law Review
CSM	Clearing and Settlement Mechanism
ΔΕΕΤ	Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών
ΔΙΑΣ	Διατραπεζικά Συστήματα Α.Ε.
εδ.	εδάφιο
ΕΕ	Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΤ	Ελληνική Ένωση Τραπεζών
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΝΙ	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
επ	επόμενα
ΕΣΚΤ	Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
EBA	Euro Bank Association
ECB	European Central Bank
ECU	European Currency Unit
EMV	Europay MasterCard Visa International
EPC	European Payments Council
EUREDIA	Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier
FSAP	Financial Services Action Plan
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής

HERMES	Hellenic Real-time Money transfer Express System
IBAN	International Bank Account Number
ISO	International Organization for Standardization
κ.λπ.	και λοιπά
κ.ο.κ.	και ούτω καθεξής
λ.χ.	λόγου χάρη
ONE	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
παρ.	παράγραφος
ΠΔΧΥ	Πρόγραμμα Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες
πρβλ	παράβαλε
π.χ.	παραδείγματος χάριν
PASF	Plan d'Action pour les Services Financiers
PEACH	Pan-European Automatic Clearing House
PIN	Personal Identification Number
POS	Point Of Sale
R.D.B.F.	Revue de Droit Bancaire et Financier
R.E.F.	Revue d'Économie Financière
R.I.B.	Relevé d'Identité Bancaire
R.T.G.S.	Real-Time Gross Settlement System
στ.	στοιχείο
ΣυνθΕΚ	Συνθήκη ίδρυσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
SCF	SEPA Cards Framework
SCT	SEPA Credit Transfer
SDD	SEPA Direct Debit
SEPA	Single Euro Payments Area
TARGET	Trans-European Automated Real-Time Gross settlement Express Transfer

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας¹ έθεσε ως πρωταρχικό στόχο την δημιουργία μιας κοινής αγοράς², απαλλαγμένης από περιορισμούς «στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, μεταξύ των κρατών μελών»³. Οι επανειλημμένες τροποποιήσεις της Ιδρυτικής Συνθήκης, από την Συνθήκη του Μάαστριχτ για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1992) αρχικά, που μετονόμασε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ), και την Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) στην συνέχεια, δεν άγγιξαν τον πυρήνα της εσωτερικής αγοράς.

Η πρόοδος προς την επίτευξη του στόχου της εξάλειψης των εμποδίων στην εσωτερική αγορά υπήρξε βραδεία, όχι χωρίς προσκόμματα εκ μέρους των κρατών μελών που υιοθέτησαν την Συνθήκη⁴. Σε αντίθεση με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων και των κεφαλαίων, που, χάρη και στην πλούσια νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, επετεύχθη σε απόλυτο βαθμό, η ενοποίηση της παροχής υπηρεσιών του ευρύτερου τραπεζικού τομέα στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξακολουθεί ακόμα και σήμερα να υπολείπεται σημαντικά σε βαθμό υλοποίησης⁵, παρά το γεγονός ότι έχει κατοχυρωθεί αυτοτελώς από την Ιδρυτική Συνθήκη, ως άρρηκτα συνδεδεμένη με την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων⁶.

Μολονότι δεν έλειψε η πρωτοβουλία από πλευράς κοινοτικού νομοθέτη, με συστάσεις, οδηγίες και κανονισμούς⁷, η ενοποίηση της αγοράς στον τομέα αυτό απέχει πολύ από εκείνο που οραματίστηκαν οι δημιουργοί της ΕΟΚ⁸. Ο

1. Συνθήκη της Ρώμης, 1957.

2. Άρθρο 2 ΣυνθΕΚ, όπως τροποποιηθείσα ισχύει.

3. Άρθρο 3 παρ. 1 στ. γ) ΣυνθΕΚ

4. Βλ. και *Pébureau*, Le bilan du PASF : Point de vue de la Fédération Bancaire Européenne, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 65 επ., ειδικά για την αγορά πληρωμών μικρής αξίας

5. *Pébureau* (R.E.F. 2/2007)· *Ψυχομάνης*, Οι τράπεζες και οι εποπτεία τους – Δίκαιο του τραπεζικού συστήματος, 2006, 24· *Castries*, Le vingt-huitième régime : Un outil au service de l'intégration du marché des services financiers de détail, *Revue d'Économie Financière* 6/2008, 27 επ.

6. Άρθρο 51 παρ. 2 ΣυνθΕΚ· βλ. και *Δούβλης*, Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο 2003, 140.

7. *Priesemann*, Proposal for a Directive on payment services in the internal market. Overview and initial comments, *Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier* (EUREDIA) 2006/1, 15 επ· *Παναγιωτίδης*, Ο ενιαίος χώρος πληρωμών μικρής αξίας σε ευρώ και ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών στη διαμόρφωσή του, σε: *Επίκαιρα θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου*, 2006, 96 επ· *Αναλυτικά για τις κοινοτικές πράξεις που αφορούν τις διασυνοριακές και τις με ηλεκτρονικά μέσα πραγματοποιούμενες πληρωμές* βλ. *Δούβλης/Μπώλος* Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών, 2008, 1053 επ.

8. *La Martinière*, L'intégration des marchés de services financiers de détail : Enjeux et méthodes, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 185 επ.

αποσπασματικός χαρακτήρας των κοινοτικών μέτρων⁹, σε συνδυασμό με τις διαφορετικές νομισματικές μονάδες των κρατών μελών¹⁰, την ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων και υποδομών μεταφοράς κεφαλαίων και τον υψηλό βαθμό πολυπλοκότητας που διακρίνει τις υπηρεσίες πληρωμών, αλλά και τις μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ της σχετικής νομοθεσίας των κρατών μελών, αιτιολογούν την βραδύτητα της απελευθέρωσης της διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών πληρωμών¹¹. Στα παραπάνω πρέπει να προστεθεί και ο κυρίαρχος ρόλος που διαδραματίζει ο ιδιωτικός τομέας, ως ο κατεξοχήν φορέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών¹², ο οποίος επί μακρόν χαρακτηριζόταν από διστακτικότητα να προβεί στις απαραίτητες τροποποιήσεις στις εσωτερικές του υποδομές, λόγω κυρίως της δυσκολίας και του υψηλού κόστους που απαιτούσε ο εκ θεμελίων ανασχεδιασμός των υπάρχουσών υποδομών, ώστε να καταστεί εφικτή η απελευθέρωση των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων¹³.

Όλα τα ανωτέρω οδήγησαν στον κατακερματισμό της ευρωπαϊκής αγοράς υπηρεσιών πληρωμών. Με δεδομένη την εξέχουσα σημασία των υπηρεσιών πληρωμών στην εν γένει οικονομική δραστηριότητα στο εσωτερικό κάθε κράτους μέλους, αλλά και της ΕΕ ως ξεχωριστής οντότητας, κατέστη σαφές ότι ο κατακερματισμός αυτός αποτελούσε σημαντική τροχοπέδη στην δημιουργία μιας πραγματικά ελεύθερης αγοράς, η οποία δεν θα σημαδεύεται από τα γεωγραφικά σύνορα των κρατών μελών¹⁴.

Η έναρξη, το 1999, της τρίτης φάσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ)¹⁵ επιτάχυνε τις εξελίξεις, με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και την εισαγωγή του

9. *Prüm*, Après l'euro, l'espace unique européen des paiements, *Revue de Droit Bancaire et Financier* 3/2007, 1 επ.

10. *Pons*, L'Europe bancaire et financière : Une construction en progrès et qui doit être poursuivie, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 9 επ.

11. Προοίμιο Οδηγίας 2007/64/ΕΚ παρ. (2) έως (4).

12. *Pébereau* (R.E.F. 2/2007).

13. *EPC*, Making SEPA a Reality, 4/2007, 14· *Prüm* (R.D.B.F. 3/2007)· *Godeffroy*, Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ – Η θέση του Ευρωσυστήματος, σε Αφιέρωμα: Ο Ενιαίος Ευρωπαϊκός Χώρος Πληρωμών, ΔΕΕΤ 40/2005, 4 επ.

14. Προοίμιο Οδηγίας 2007/64/ΕΚ παρ. (1)· *La Martinière* (R.E.F. 2/2007).

15. Η έναρξη του πρώτου σταδίου της ΟΝΕ έγινε την 1/7/1990, σηματοδοτώντας την πλήρη απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων μεταξύ κρατών μελών και κρατών μελών και τρίτων χωρών και θεσπίζοντας τα κριτήρια σύγκλισης των οικονομιών των κρατών μελών. Την 1/1/1994 έγινε η μετάβαση στο δεύτερο στάδιο και ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ΕΝΙ) (άρ. 116 επ ΣυνθΕΚ), με αποστολή την προετοιμασία για την μετάβαση στην ΟΝΕ. Με την έναρξη του τρίτου σταδίου (1/1/1999) (άρ. 121 παρ. 4 ΣυνθΕΚ) το ΕΝΙ τέθηκε σε εκκαθάριση και αντικαταστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, *Ψυχομάνης* (2006), 27 επ· *Κουτσούμπας*, Ο Ενιαίος Χώρος Πληρωμών σε Ευρώ – SEPA, σε: *Δούβλης/Μπώλος* Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (2008), 1156.

κοινού νομίσματος¹⁶, του Ευρώ, αρχικώς ως λογιστικής μονάδας που αντικατέστησε το ECU, κοινής για 11 μέλη, και από 1/1/2002 ως νομισματικής μονάδας, κοινής για 12 μέλη¹⁷. Παρά τις αρχικές προσδοκίες ότι η υιοθέτηση του κοινού νομίσματος θα συντελούσε στην ουσιαστική ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς¹⁸, η εισαγωγή του Ευρώ κατέδειξε τις αδυναμίες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος¹⁹: οι διαφορές ήταν βαθύτερες και ουσιαστικότερες των εθνικών νομισμάτων²⁰, προκειμένου δε για την απαλοιφή τους απαιτείτο ριζική αναδιάρθρωση του συνόλου σχεδόν της δομής του τραπεζικού τομέα και δυναμική επέμβαση του κοινοτικού νομοθέτη.

Η Σύνοδος της Λισσαβόνας του 2000 αποτέλεσε την απαρχή της δημιουργίας ενός Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (Single Euro Payments Area – SEPA). Τα κοινοτικά όργανα, έχοντας πλήρη συνείδηση της δυσκολίας και της ανάγκης ύπαρξης αгаστικής συνεργασίας με τους επαγγελματίες του χώρου – τράπεζες και φορείς εκκαθάρισης και διακανονισμού – και τους αποδέκτες των υπηρεσιών – καταναλωτές και επιχειρήσεις – προκειμένου να στεφθεί το εγχείρημα με επιτυχία²¹, υιοθέτησαν ένα νέο μοντέλο, εκείνο του ανοιχτού διαλόγου²², τόσο με τις τράπεζες όσο και με τις ενώσεις καταναλωτών ούτως ώστε το τελικό νομοθέτημα να ενσωματώνει μια κοινώς αποδεκτή λύση, που να αμβλύνει τις διαφορές και να διατηρεί την ισορροπία των αντικρουόμενων συμφερόντων των δύο πλευρών²³. Το απόσταγμα του διαλόγου έλαβε σάρκα και οστά στην Οδηγία 2007/64/EK για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά²⁴, η οποία, κατόπιν εκτεταμένων τροποποιήσεων²⁵, εγκρίθηκε από

16. Pons (R.E.F. 2/2007): Ο ίδιος, Le “Lobbying” bancaire à Bruxelles, Revue d’Économie Financière 2/2007, 95 επ’ Ψυχομάνης (2006), 28· Δούβλης (2003), 139· Κουτσούμπας (2008), 1156.

17. Τα 11 κράτη μέλη που πρώτα υιοθέτησαν το Ευρώ ως επίσημο νόμισμα, το 1999, σε λογιστική μορφή, ήταν: Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Φινλανδία, ενώ ακολούθησε την 1/1/2001 και η Ελλάδα. Από 1/1/2002 το Ευρώ άρχισε να χρησιμοποιείται ως νομισματική μονάδα στα 12 αυτά κράτη, ενώ από 1/1/2007 είναι το επίσημο νόμισμα και της Σλοβενίας. Από 1/1/2008 το κοινό νόμισμα υιοθετήθηκε από δύο ακόμη κράτη μέλη εκ των νεότερων μελών της ΕΕ: την Κύπρο και την Μάλτα, και ακολουθεί, την 1/1/2009, η Σλοβακία (πηγή: επίσημη ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, www.ecb.eu).

18. EPC, “Euroland: Our Single Payment Area!” White Paper Summary, May 2002 .

19. Wright, Objectifs et résultats du Plan d’Action pour les Services Financiers, Revue d’Économie Financière 2/2007, 13 επ.

20. Van Empel, Retail payments – The Lisbon agenda and SEPA, Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier (EUREDIA) 2006/1, 51 επ’ Tumpel-Gugerell, Καιρός για δράση: Ξεκάθαροι στόχοι και ένα αξιόπιστο Σχέδιο Δράσης για τη δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς Πληρωμών σε Ευρώ, ΔΕΕΤ 38/2004, 19 επ.

21. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), Ο Ενιαίος Χώρος Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA) – Μια ενοποιημένη αγορά πληρωμών μικρής αξίας, 11/2006.

22. Priesemann (EUREDIA 2006/1).

23. Wright (R.E.F. 2/2007).

24. ΕΕ της 5/12/2007, L 319/1.

25. Vanden Bosch/Mathey, La directive sur les services de paiement, Revue de Droit Bancaire et Financier 4/2007, 59 επ.

το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τη διαδικασία της συναπόφασης²⁶ και ψηφίστηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 13 Νοεμβρίου 2007.

Η εν λόγω Οδηγία αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, ιδιαίτερα δε οι καινοτομίες που εισήγαγε και οι μεταβολές που επέφερε στις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων σε ευρώ και τις υπηρεσίες πληρωμών γενικότερα. Για την πληρέστερη κατανόηση του σημερινού ρυθμιστικού πλαισίου είναι απαραίτητο να προηγηθεί μια σύντομη επισκόπηση της προγενέστερης σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας και των παραγόντων που είχαν καταλυτική επίδραση στην δημιουργία του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (Κεφάλαιο Α') και να αποσαφηνιστούν οι κρίσιμες έννοιες των συστημάτων και υπηρεσιών πληρωμών (Κεφάλαιο Β'). Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε με τον σκληρό πυρήνα των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων, τα χρησιμοποιούμενα δηλαδή μέσα για την πραγματοποίησή τους (Κεφάλαιο Γ') και τους κανόνες που διέπουν τη συμβατική σχέση παρόχου – χρήστη υπηρεσιών πληρωμών (Κεφάλαιο Δ'). Κλείνοντας, θα προσπαθήσουμε να συνθέσουμε μια σφαιρική εικόνα της «νέας» ευρωπαϊκής αγοράς, εκθέτοντας την σημασία των νέων ρυθμίσεων για τα εμπλεκόμενα μέρη, τράπεζες, επαγγελματίες και καταναλωτές, τον συσχετισμό των κοινοτικής προέλευσης νομοθετικών κειμένων, αλλά και την καταλυτική επίδραση που είχαν οι επιταγές της Επιτροπής της Βασιλείας στην διαμόρφωση της κοινοτικής νομοθεσίας (Κεφάλαιο Ε').

26. Με τη διαδικασία του άρθρου 251 ΣυνθΕΚ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ (Single Euro Payments Area – SEPA)

1. Τα πρώτα βήματα στις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων σε Ευρώ

Η κατάργηση των φραγμών στις κινήσεις κεφαλαίων εντός του κοινοτικού χώρου αύξησε τον όγκο των διασυνοριακών συναλλαγών και γέννησε την ανάγκη εξομάλυνσης των διαδικασιών εκτέλεσης διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων²⁷. Προς το σκοπό αυτό ελήφθη πληθώρα μέτρων από τον κοινοτικό νομοθέτη, ο οποίος αρχικά προσέβλεπε στην οικειοθελή συμμόρφωση των κρατών μελών με τις εκδοθείσες Συστάσεις²⁸, εν συνεχεία όμως, διαπιστώνοντας την αναποτελεσματικότητά τους, προσέφυγε σε πράξεις κανονιστικού χαρακτήρα²⁹. Η κοινοτική νομοθετική δραστηριότητα μπορεί σε αδρές γραμμές να κατηγοριοποιηθεί ως ακολούθως: α) Μέτρα που σχετίζονται με τη διαφάνεια των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων και επικεντρώνονται στην προστασία των καταναλωτών, β) μέτρα με τεχνικό χαρακτήρα, που αποσκοπούν στην διευκόλυνση της διενέργειας των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων δια μέσου της ενοποίησης των εφαρμοστέων στα συστήματα πληρωμών κανόνων, και γ) μέτρα που αφορούν την τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

1.1. Διαφάνεια των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων

Η Σύσταση 88/590/ΕΟΚ που αφορά τα συστήματα πληρωμών και ιδίως τις σχέσεις μεταξύ κατόχου και εκδότη κάρτας³⁰, μολονότι δεν εστιάζει αποκλειστικά στις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων, αφορά πληρωμές με χρήση νέων τεχνολογιών και καρτών εν γένει³¹, μέσα που εκ της φύσης τους μπορούν να επιτελέσουν διασυνοριακή λειτουργία. Η Σύσταση στοχεύει στην προστασία του καταναλωτή με την ιδιότητα του εκ συμβάσεως κατόχου κάρτας, αποδίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη

²⁷. Δούβλης (2003), 143 επ.

²⁸. Priesemann (EUREDIA 2006/1).

²⁹. Παπαθανασίου, Διαφάνεια τραπεζικών όρων στις διασυνοριακές χρηματοοικονομικές συναλλαγές, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (2008), 1075.

³⁰. ΕΕ της 24/11/1988, L 317/55.

³¹. Ιγγλεζάκης, Συστήματα πληρωμών, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (2008), 1059.

διαφάνεια των συμβατικών όρων, κατά κύριο λόγο αναφορικά με τις διάφορες επιβαρύνσεις. Θεσπίζονται υποχρεώσεις αμφοτέρων των συμβαλλομένων, κατόχου και εκδότη και ρυθμίζονται ζητήματα ευθύνης τους³².

Στο άμεσο χώρο των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων κινείται η Σύσταση 90/109/ΕΟΚ σχετικά με τη διαφάνεια των τραπεζικών όρων που εφαρμόζονται στις διασυνοριακές χρηματοοικονομικές συναλλαγές³³. Η εν λόγω Σύσταση απευθύνεται στα κράτη μέλη και παραθέτει έξι αρχές που πρέπει να διέπουν τις διασυνοριακές χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Οι αρχές αυτές αφορούν: α) την πληροφόρηση του πελάτη της τράπεζας σχετικά με την πληρωμή των εξόδων κατά τρόπο εύληπτο και προσιτό, β) την λεπτομερή αναγραφή στο τιμολόγιο των προμηθειών και εξόδων που τιμολογήθηκαν καθώς και την τιμή συναλλάγματος που εφαρμόστηκε, γ) την ενημέρωση κατά τη λήψη της εντολής ότι οι προμήθειες και τα έξοδα μπορεί να επιβαρύνουν τον πληρωτή ή τον δικαιούχο, δ) την προθεσμία εκτέλεσης της εντολής από ενδιάμεσο ίδρυμα, που ορίζεται σε δύο εργάσιμες από την παραλαβή του ποσού, και την υποχρέωση γνωστοποίησης τυχόν άρνησης ή καθυστέρησης, ε) την προθεσμία ολοκλήρωσης της συναλλαγής από το ίδρυμα του δικαιούχου, που ορίζεται σε μία ημέρα, και στ) την ταχεία εξέταση καταγγελιών των συναλλασσομένων με τα ιδρύματα³⁴.

Η Σύσταση 97/489/ΕΚ σχετικά με τις συναλλαγές που γίνονται με μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής και ιδίως όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ του εκδότη και του κατόχου³⁵ βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση προς το ευρύτερο ζήτημα της μεταφοράς πιστώσεων και αφορά τόσο στις εθνικές όσο και στις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων³⁶. Οι κανόνες διαφάνειας που προβλέπονται στη Σύσταση αφορούν το χρόνο πριν και μετά την διενέργεια μιας συναλλαγής, ενώ παράλληλα θεσπίζονται υποχρεώσεις και ευθύνες εκδότη και κατόχου. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην παροχή δυνατότητας εξώδικης επίλυσης των διαφορών, την οποία καλούνται να επιμεληθούν τα κράτη μέλη³⁷.

Η ευθυγράμμιση των μελών με τις παραπάνω Συστάσεις δεν κρίθηκε ικανοποιητική³⁸, γεγονός που οδήγησε στην υιοθέτηση της Οδηγίας 97/5/ΕΚ για τις

32. Ιγγλεζάκης (2008), 1056 επ, με εκτενή ανάλυση της Σύστασης.

33. ΕΕ της 15/3/1990, L 67/39.

34. Παπαθανασίου (2008), 1074 επ, όπου παρατίθενται αναλυτικότερα οι εν λόγω αρχές· βλ. και Δούβλης (2003), 144 επ.

35. ΕΕ της 2/8/1997, L 208/52.

36. Δούβλης (2003), 145· Ο ίδιος, Διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, συναλλαγές με μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής και διακανονισμός συστημάτων πληρωμών καθώς και αξιογράφων, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (2008), 1089 επ

37. Δούβλης (2003), 145· Ο ίδιος (2008), 1089 επ.

38. Παπαθανασίου (2008), 1075· βλ. και Προοίμιο Οδηγίας 2007/64/ΕΚ παρ. (3).

διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων³⁹. Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας καταλαμβάνει διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων ποσών μέχρι 50.000 Ευρώ ή του ισόποσου εθνικών νομισμάτων κρατών μελών, που διενεργούνται μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων για λογαριασμό των πελατών τους⁴⁰.

Περιέχει κανόνες διαφάνειας που προηγούνται και έπονται της εκτέλεσης της μεταφοράς πίστωσης. Οι προηγούμενοι της εκτέλεσης κανόνες διαφάνειας επιτάσσουν την γνωστοποίηση των όρων ανάληψης και εκπλήρωσης εντολών εγγράφως και με τρόπο κατανοητό, μεταξύ των οποίων σε κάθε περίπτωση η προθεσμία εκτέλεσης και ολοκλήρωσης της διασυνοριακής μεταφοράς πίστωσης, τα κάθε είδους έξοδα και προμήθειες, η συναλλαγματική ισοτιμία, και πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες από τα πιστωτικά ιδρύματα διαδικασίες έγερσης αξίωσης ή προσφυγής⁴¹. Συναφείς κανόνες διαφάνειας εφαρμόζονται και κατόπιν ολοκλήρωσης της μεταφοράς πίστωσης, οπότε πρέπει να παρέχονται εγγράφως και με τρόπο κατανοητό στοιχεία που καθιστούν εφικτή την εξακρίβωση της ορθής εκτέλεσης της εντολής, τα επιβληθέντα έξοδα και προμήθειες και η συναλλαγματική ισοτιμία⁴². Όσον αφορά τις χρεώσεις, η Οδηγία εφαρμόζει το μοντέλο "OUR"⁴³, δηλαδή την χρέωση του εντολέα⁴⁴.

Περαιτέρω ορίζεται πενήνθημερη προθεσμία εκτέλεσης για το ίδρυμα του εντολέα και ημερήσια προθεσμία ολοκλήρωσης της μεταφοράς για το ίδρυμα του δικαιούχου, υπέρβαση της οποίας καθιστά το ευθυνόμενο πιστωτικό ίδρυμα υπόχρεο σε αποζημίωση, που συνίσταται σε καταβολή τόκων, υπολογιζόμενων κατά τα κρατούντα στο κράτος μέλος εγκατάστασής του⁴⁵. Σε περίπτωση μη ολοκλήρωσης της μεταφοράς πίστωσης το ευθυνόμενο πιστωτικό ίδρυμα ενέχεται μέχρι του ποσού των 12.500 Ευρώ, χωρίς να αποκλείεται ύπαρξη περαιτέρω αξιώσεων δυνάμει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου⁴⁶. Όλα τα παραπάνω ισχύουν υπό την επιφύλαξη ανωτέρας βίας⁴⁷.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ στο Προοίμιο της Οδηγίας αναφέρεται ότι αυτή «πληροί τις προϋποθέσεις που απορρέουν από τις αρχές που εμπεριέχονται στην

39. ΕΕ της 14/2/1997, L 43/25.

40. Άρθρο 1.

41. Άρθρο 3.

42. Άρθρο 4.

43. *Ιγγλεζάκης*, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ, σε: *Δούβλης/Μπώλος*, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (2008), 1137.

44. Άρθρο 7 παρ. 1.

45. Άρθρο 6.

46. Άρθρο 8.

47. Άρθρο 9.

Σύσταση 90/109/ΕΟΚ»⁴⁸ δεν καταργείται ρητά η εν λόγω Σύσταση, η οποία, κατά συνέπεια, εξακολουθεί να ισχύει⁴⁹.

1.2. Ενοποίηση των κανόνων που διέπουν τα συστήματα πληρωμών

Για την ενίσχυση της ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων και την επίτευξη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και χαμηλότερου κόστους των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων, αναγκαία κρίθηκε η ενοποίηση των κανόνων που διέπουν τα συστήματα πληρωμών⁵⁰. Στον πεδίο αυτό υιοθετήθηκε η Οδηγία 98/26/ΕΚ σχετικά με το αμετάκλητο του διακανονισμού στα συστήματα πληρωμών και στα συστήματα διακανονισμού αξιογράφων⁵¹, η οποία έχει δύο κύριους στόχους: την ενίσχυση της ασφάλειας των διασυνοριακών πληρωμών⁵² αφενός, και την εναρμόνιση των εθνικών συστημάτων πληρωμών αφετέρου⁵³.

Η οδηγία οριοθετεί την έννοια των συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού⁵⁴ και παράλληλα αποκλείει την ανατροπή των αποτελεσμάτων εντολής πληρωμής ή συμψηφισμού σε περίπτωση αφερεγγυότητας κάποιου από τους συμμετέχοντες, εφόσον έχουν εισαχθεί στο σύστημα σε χρόνο προγενέστερο της έναρξης της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Στην περίπτωση αυτή τόσο η εντολή πληρωμής όσο και ο συμψηφισμός είναι νομικά εκτελεστοί και αντιτάξιμοι έναντι τρίτων ακόμη και μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας⁵⁵. Προς αποφυγή αμφισβητήσεων σχετικά με το χρόνο εισαγωγής μιας εντολής στο σύστημα, ορίζεται ρητά ότι ο χρόνος εισαγωγής καθορίζεται από το ίδιο το σύστημα⁵⁶. Η ρύθμιση αποσκοπεί στην μεγαλύτερη δυνατή προστασία του συστήματος από τις επιπτώσεις περιέλευσης ενός συμμετέχοντα σε καθεστώς αφερεγγυότητας και αδυναμίας εκπλήρωσης των υποχρεώσεών του⁵⁷, προκειμένου να διασφαλιστεί η εύρυθμη και ασφαλής λειτουργία του συστήματος, αφενός σε ό,τι αφορά την πρόληψη συστημικών κινδύνων, αφετέρου με τη δημιουργία ασφαλείας δικαίου⁵⁸.

48. Προοίμιο Οδηγίας 97/5/ΕΚ παρ. (8).

49. Παπαθανασίου (2008), 1075.

50. Προοίμιο Οδηγίας 98/26/ΕΚ παρ. (3).

51. ΕΕ της 11/6/1998, L 166/45.

52. Προοίμιο Οδηγίας 98/26/ΕΚ παρ. (1), (2), (4) και (9).

53. Δούβλης (2003), 149· Ο ίδιος (2008), 1096.

54. Άρθρο 2 στοιχ. α).

55. Άρθρο 3 παρ. 1.

56. Άρθρο 3 παρ. 3.

57. Δούβλης (2003), 149· Ο ίδιος (2008), 1096· Γκόρτσος, Το ευρωπαϊκό θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο για τα μέσα και τα συστήματα πληρωμών: Μια συνοπτική θεώρηση, ΔΕΕΤ 42/2005, 59 επ.

58. Γκόρτσος (ΔΕΕΤ 42/2005).

1.3. Τιμολόγηση των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων

Η εφαρμογή της Οδηγίας 97/5/EK, που στόχευε να καταστήσει ευχερέστερες και να περιορίσει το κόστος των διασυνοριακών μεταφορών πιστώσεων, κατέδειξε ότι το ζήτημα του κόστους των διασυνοριακών πληρωμών, στο οποίο τα κοινοτικά όργανα απέδιδαν ιδιαίτερη βαρύτητα, έπρεπε να ρυθμιστεί αυτοτελώς⁵⁹. Η εισαγωγή του Ευρώ ενήργησε ως καταλύτης στην λήψη σχετικών μέτρων, δεδομένου ότι απάλειψε τις συναλλαγματικές διαφορές των εθνικών νομισμάτων και το εξ αυτών κόστος⁶⁰, επιβάλλοντας ουσιαστικά την εξίσωση του κόστους των διασυνοριακών και των εθνικών πληρωμών⁶¹.

Έτσι, υιοθετήθηκε ο Κανονισμός 2560/2001 σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε Ευρώ⁶², ο οποίος στοχεύει στην ενίσχυση του ανταγωνισμού και την αύξηση των οφελών για τον καταναλωτή, που εξειδικεύεται σε μείωση των τραπεζικών εξόδων για τις διασυνοριακές πληρωμές σε Ευρώ στα επίπεδα των εθνικών και διασφάλιση μεγαλύτερης διαφάνειας των τιμών⁶³. Στο πεδίο εφαρμογής του εμπίπτουν οι διασυνοριακές πληρωμές έως 50.000 Ευρώ που διενεργούνται σε ολόκληρη την ΕΕ, με εξαίρεση εκείνων που πραγματοποιούνται μεταξύ ιδρυμάτων για ίδιο λογαριασμό⁶⁴, προαιρετικά δε και συναλλαγές αντίστοιχης αξίας σε εθνικά νομίσματα κρατών μελών, υπό την προϋπόθεση ότι τα κράτη μέλη που επιθυμούν να επεκτείνουν την εφαρμογή του στα εθνικά τους νομίσματα θα κοινοποιήσουν τη σχετική απόφασή τους στην Επιτροπή⁶⁵.

Ο όρος διασυνοριακές πληρωμές καταλαμβάνει τρεις ειδικότερες κατηγορίες διασυνοριακών συναλλαγών χωρίς μετρητά: i) τις διασυνοριακές μεταφορές πίστωσης, ii) τις διασυνοριακές πράξεις ηλεκτρονικής πληρωμής, και iii) τις διασυνοριακές επιταγές, οι ορισμοί των οποίων περιέχονται στο άρ. 2 στοιχ. α).

Προκειμένου για την υλοποίηση των τεθέντων στόχων ο Κανονισμός θεσπίζει δύο αρχές, την αρχή ισότητας του κόστους και την αρχή της διαφάνειας των εξόδων και προβλέπει μέτρα για την διευκόλυνση της διενέργειας των διασυνοριακών πληρωμών σε Ευρώ⁶⁶.

⁵⁹. Προοίμιο Κανονισμού 2560/2001 παρ. (1) έως (3).

⁶⁰. *Ιγγλεζάκης*, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1129.

⁶¹. Προοίμιο Κανονισμού 2560/2001 παρ. (4).

⁶². ΕΕ της 28/12/2001, L 344/13.

⁶³. *Γκόρτσος*, Ο Κανονισμός 2560/2001 σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ, ΔΕΕΤ 28/2002, 40 επ' *Ιγγλεζάκης*, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1128.

⁶⁴. Άρθρο 1.

⁶⁵. Άρθρο 9 παρ. 2.

⁶⁶. *Γκόρτσος* (ΔΕΕΤ 28/2002)· *Ιγγλεζάκης*, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1136.

i) Η αρχή της ισότητας του κόστους

Σύμφωνα με την αρχή της ισότητας του κόστους, τα επιβαλλόμενα από ένα ίδρυμα έξοδα για διασυνοριακές πληρωμές σε Ευρώ εντός ΕΕ πρέπει να είναι ίδια με τα έξοδα που επιβάλλει για τις αντίστοιχες εθνικές πληρωμές. Η αρχή αυτή τυγχάνει εφαρμογής στις διασυνοριακές μεταφορές πίστωσης και στις διασυνοριακές πράξεις ηλεκτρονικής πληρωμής, όχι όμως και στις διασυνοριακές επιταγές⁶⁷. Για την εφαρμογή της αρχής αυτής ορίστηκε μεταβατική περίοδος, κατά την οποία η εξίσωση αφορά πληρωμές έως του ποσού των 12.500 Ευρώ. Για τις μεν διασυνοριακές πράξεις ηλεκτρονικής πληρωμής ορίζεται ως έναρξη της μεταβατικής περιόδου η 1/7/2002, ενώ για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων η 1/7/2003. Από 1/1/2006, οπότε συμπληρώνεται η μεταβατική περίοδος, η αρχή της ισότητας του κόστους επεκτείνεται και στις πληρωμές άνω των 12.500 Ευρώ, μέχρι τις 50.000 Ευρώ⁶⁸.

Σε αντίθεση με την Οδηγία 97/5/EK, στην οποία δρα συμπληρωματικά, ο Κανονισμός δεν προβλέπει συγκεκριμένο μοντέλο βάσει του οποίου καθορίζεται ποιος επιβαρύνεται με τα έξοδα διενέργειας μιας συναλλαγής. Κατά το σημείο αυτό, επομένως, παύει να παράγει αποτελέσματα το άρθρο 7 παρ. 1 της εν λόγω οδηγίας που επιβάλλει τα έξοδα στον εντολέα⁶⁹.

ii) Η αρχή της διαφάνειας των εξόδων

Η αρχή της διαφάνειας των εξόδων εξειδικεύεται στην υποχρέωση των ιδρυμάτων να παρέχουν πριν τη διενέργεια μιας πληρωμής, σε γραπτή μορφή και με κατανοητό τρόπο, πληροφορίες σχετικές με τις χρεώσεις για τις διασυνοριακές πληρωμές και τις εθνικές πληρωμές⁷⁰, ώστε ο πελάτης να έχει τη δυνατότητα να συγκρίνει άμεσα τα έξοδα⁷¹. Με τον ίδιο τρόπο γνωστοποιούνται και τυχόν αλλαγές στις χρεώσεις, πριν την εφαρμογή τους⁷². Όταν δε πρόκειται για πληρωμές σε άλλο νόμισμα, στις απαιτούμενες πληροφορίες προστίθενται και οι προμήθειες συναλλάγματος, τόσο πριν όσο και μετά την εκτέλεση της πληρωμής, οι οποίες πρέπει να είναι διακριτές από τα έξοδα που βαρύνουν την ίδια τη διασυνοριακή πληρωμή⁷³.

67. Προοίμιο παρ. (8).

68. Άρθρο 3.

69. *Ιγγλεζάκης*, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1131 επ.

70. Άρθρο 4 παρ. 1 εδ. α'.

71. *Ιγγλεζάκης*, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1138.

72. Άρθρο 4 παρ. 2.

73. *Γκόρτσος* (ΔΕΕΤ 28/2002).

Η αρχή της διαφάνειας των εξόδων καταλαμβάνει και τις διασυνοριακές επιταγές, για τις οποίες, συγκεκριμένα, θεσπίζεται δυνατότητα, κατά διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, να αναγράφεται πάνω στο σώμα τους το κόστος της διασυνοριακής χρήσης τους⁷⁴.

iii) Μέτρα για τη διευκόλυνση των διασυνοριακών πληρωμών

Προκειμένου να διευκολύνονται οι διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων το άρ. 5 του Κανονισμού καθιερώνει τη χρήση των κωδικών IBAN και BIC⁷⁵, τους οποίους γνωστοποιεί το ίδρυμα στον πελάτη του κατόπιν αίτησής του. Αντίστοιχα, ο εντολέας μιας διασυνοριακής μεταφοράς πίστωσης ενημερώνει το ίδρυμά του σχετικά με τους αντίστοιχους κωδικούς του δικαιούχου. Σε αντίθετη περίπτωση, το ίδρυμα μπορεί να του επιβάλει πρόσθετα έξοδα, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι έχει προηγουμένως ενημερώσει σχετικά με το ύψος της πρόσθετης επιβάρυνσης, δυνάμει της αρχής διαφάνειας των εξόδων⁷⁶. Ειδική μνεία γίνεται στους προμηθευτές που προτίθενται να τιμολογήσουν αγαθά ή υπηρεσίες διασυνοριακά, οι οποίοι οφείλουν να καθιστούν γνωστούς στους πελάτες τους τους εν λόγω κωδικούς⁷⁷.

Προς τον ίδιο σκοπό τα κράτη μέλη υποχρεούνται να καταργήσουν μέχρι 1/7/2002 όλες τις εθνικές υποχρεώσεις γνωστοποίησης για τις στατιστικές ισοζυγίου πληρωμών όσον αφορά διασυνοριακές πληρωμές μέχρι 12.500 Ευρώ και όλες τις εθνικές υποχρεώσεις που αφορούν τις ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με τα στοιχεία του δικαιούχου που εμποδίζουν την αυτοματοποίηση των συναλλαγών⁷⁸.

2. Η Στρατηγική της Λισσαβόνας και η ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς πληρωμών

Το Μάρτιο του 2000 έλαβε χώρα η Σύνοδος της Λισσαβόνας, κατά τη διάρκεια της οποίας οι επικεφαλής των κρατών μελών σε συνεργασία με τις κοινοτικές αρχές δεσμεύτηκαν να υλοποιήσουν την φιλοδοξία να καταστεί η ΕΕ η πιο ανταγωνιστική οικονομία παγκοσμίως, και μάλιστα μέχρι το 2010⁷⁹. Για την επίτευξη του μεγάλοπνου αυτού στόχου η Σύνοδος υιοθέτησε το Πρόγραμμα Δράσης για τις

74. Άρθρο 4 παρ. 1 εδ. β'.

75. Βλ. κατωτέρω υπό Α2.3.

76. Άρθρο 5 παρ. 2.

77. Άρθρο 5 παρ. 4.

78. Άρθρο 6 παρ. 1 και 2 αντίστοιχα.

79. *Van Empel* (EUREDIA 2006/1).

Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες (ΠΔΧΥ)⁸⁰ που εκπόνησε η Επιτροπή για το διάστημα 1999-2004⁸¹, γνωστό και ως FSAP ή PASF⁸².

2.1. Η δημιουργία του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ ως συνιστώσα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας

Το ΠΔΧΥ αποτέλεσε το πρώτο βήμα προς την ενοποίηση της χρηματοπιστωτικής αγοράς⁸³. Περιλαμβάνει μέτρα για την ενοποίηση της αγοράς μεγάλων πληρωμών⁸⁴, τον εκσυγχρονισμό των κανόνων προληπτικής εποπτείας, την προσβασιμότητα και την ασφάλεια της αγοράς πληρωμών μικρής αξίας⁸⁵, την βελτίωση των συνθηκών για την ενοποίηση του δικαίου των επιχειρήσεων⁸⁶.

Η ενοποίηση της αγοράς πληρωμών χαρακτηρίζεται ως μία από τις συνιστώσες με ιδιαίτερη βαρύτητα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας⁸⁷, στα πλαίσια της οποίας εντάχθηκε η δημιουργία του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA)⁸⁸. Ο SEPA ενσαρκώνει τη δέσμευση για τη δημιουργία μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, που θα καταλαμβάνει όλο το έδαφος της ΕΕ και θα έχει τα χαρακτηριστικά μιας εσωτερικής αγοράς⁸⁹. Εντός του SEPA οι διασυνοριακές πληρωμές σε Ευρώ, στις οποίες οι συναλλασσόμενοι θα έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις όπως και στις εθνικές, θα εξομοιωθούν με τις εθνικές πληρωμές, θα υπάγονται στους ίδιους βασικούς όρους⁹⁰ και θα διενεργούνται εξίσου εύκολα και γρήγορα, με την ίδια ασφάλεια και το ίδιο κόστος με τις εθνικές⁹¹.

Ως φυσικό επακόλουθο της εισαγωγής του κοινού νομίσματος στην ΕΕ⁹² οι διασυνοριακές πληρωμές θα μετατραπούν σε εγχώριες, ώστε κάθε ευρωπαίος

80. COM(1999)232, 11.05.99.

81. *Pons* (R.E.F. 2/2007, 9 επ.)· *Wright* (R.E.F. 2/2007).

82. Financial Services Action Plan – Plan d'Action pour les Services Financiers.

83. *Pons* (R.E.F. 2/2007, 9 επ.).

84. Wholesale payments – Paiements de gros.

85. Retail payments – Paiements de détail.

86. *Pons* (R.E.F. 2/2007, 9 επ.)· *Wright* (R.E.F. 2/2007)· *Παναγιωτίδης* (2006), 97 επ.

87. *La Martinière* (R.E.F. 2/2007)· *Van Empel* (EUREDIA 2006/1).

88. *Raguénès*, Quel modèle économique pour le prélèvement ?, σε: Dossier : L'Europe des paiements de masse – SEPA compliqué!, *Revue Banque* 9/2008, 30 επ· *Hartsink*, Création d'un espace unique de paiements en euro: progrès et défis, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 159 επ· *Priesemann* (EUREDIA 2006/1)· *Palva*, Towards the Single Euro Payments Area, *Bank of Finland Bulletin* 2/2006, 34 επ.

89. *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004)· *Παναγιωτίδης* (2006), 97 επ.

90. *EKT* (11/2006).

91. *Van Empel* (EUREDIA 2006/1)· *Παναγιωτίδης* (2006), 97 επ.

92. *Keller*, Financial Integration in Europe, *Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier* (EUREDIA) 2007-2008/1, 19 επ· *Van Empel* (EUREDIA 2006/1)· *Guillon*, Le SEPA, *Revue d'Économie Financière* 6/2008, 147 επ.

πολίτης να μπορεί να διενεργεί συναλλαγές σε Ευρώ σε ολόκληρη την ευρωζώνη μέσω ενός μόνο τραπεζικού λογαριασμού και μίας ευρωπαϊκής δέσμης μέσων πληρωμών⁹³. Ο SEPA μάλιστα δεν περιορίζεται στην ευρωζώνη, αλλά, εφόσον το επιθυμούν, μπορούν να συμπεριληφθούν και τα κράτη μέλη με παρέκκλιση της ΕΕ⁹⁴, τα κράτη μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία) και η Ελβετία⁹⁵.

Η απόφαση για τη δημιουργία του SEPA έγινε δεκτή με θέρμη από όλες τις πλευρές, καθώς ήταν ευρέως αντιληπτό ότι αποτελούσε μια αναγκαιότητα⁹⁶.

2.2. Πεδίο Εφαρμογής

Μολονότι δεν γίνεται ρητή αναφορά σε κανένα σημείο της οδηγίας, ο SEPA αφορά συναλλαγές διενεργούμενες από ανθρώπους «της διπλανής πόρτας»⁹⁷, συναλλαγές δηλαδή μικρής αξίας⁹⁸ (κάτω των 50.000 €), ανήκουσες στην κατηγορία της λιανικής τραπεζικής⁹⁹. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πρωτοβουλία για την ίδρυση του SEPA εκλαμβάνεται ως μια προσφορά προς τον ευρωπαίο πολίτη¹⁰⁰, δεδομένου ότι το κόστος εγκαθίδρυσής του είναι δυσανάλογα μεγάλο¹⁰¹ σε σχέση με τον συνολικό όγκο των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων κάτω των 50.000 Ευρώ και την αξία αυτών, που αγγίζει μόλις το 2% του συνόλου των πληρωμών στην ΕΕ¹⁰².

Η οδηγία, αν και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του SEPA, αφορά, εκτός από πληρωμές σε Ευρώ, και πληρωμές διενεργούμενες στα εθνικά νομίσματα των κρατών μελών¹⁰³. Οι διατάξεις της αφορούν εθνικές και διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων που διενεργούνται εντός της ΕΕ όταν αμφότεροι οι πάροχοι του πληρωτή και του δικαιούχου (ή ο μοναδικός πάροχος) είναι εγκατεστημένοι στην ΕΕ¹⁰⁴, ενώ

93. EKT (11/2006)· Keller (EUREDIA 2007-2008/1)· Παναγιωτίδης (2006), 97 επ.

94. Εκείνα δηλαδή που δεν έχουν ακόμη υιοθετήσει το Ευρώ.

95. EKT (11/2006)· EPC (4/2007), 3· Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης, Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ – Το εδαφικό και αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του, ΔΕΕΤ 48/2007, 61 επ.

96. Fulconis-Tielens, σε: Dossier : L'Europe des paiements de masse – SEPA compliqué!, Revue Banque 9/2008, 28 επ.

97. Van Empel (EUREDIA 2006/1).

98. EKT (11/2006).

99. Van Empel (EUREDIA 2006/1).

100. Sitruk, SEPA – Passons activement à la phase opérationnelle, Revue Banque 5/2007, 44 επ· Bouyala (Revue Banque 12/2005)· Tumpel-Gugerell (ΔΕΕΤ 38/2004).

101. EKT (11/2006)· Khallouf, Marché unique et stratégies d'ajustement, σε: Dossier: L'Europe des paiements de masse, Revue Banque 12/2005, 28 επ.

102. Fulconis-Tielens, Quelle consolidation pour les plateformes de paiements en Europe?, σε: Dossier: L'Europe des paiements de masse – SEPA compliqué!, Revue Banque 9/2008, 46 επ· Van Empel (EUREDIA 2006/1)· Khallouf (Revue Banque 12/2005).

103. Άρθρο 2 παρ. 2 Οδηγίας.

104. Άρθρο 2 παρ. 1 Οδηγίας.

είναι αδιάφορο πού εδρεύει ο εντολέας και ο δικαιούχος ή αν για την ολοκλήρωση της συναλλαγής μεσολαβεί και άλλος πάροχος, εγκατεστημένος εκτός ΕΕ¹⁰⁵.

Η πρόταση οδηγίας¹⁰⁶ μάλιστα, προέβλεπε μια εξαιρετικά φιλόδοξη, αλλά πρακτικά ανέφικτη διάταξη, την εφαρμογή της οδηγίας εφόσον ένας τουλάχιστον εκ των παρόχων ήταν εγκατεστημένος εντός ΕΕ. Η δεσμευτικότητα δηλαδή της κοινοτικής νομοθεσίας επεκτεινόταν και σε παρόχους εγκατεστημένους εκτός ΕΕ¹⁰⁷! Προέβλεπε επιπλέον την εφαρμογή της, εκτός ρητής εξαίρεσης, σε κάθε περίπτωση, όποιο και αν ήταν το νόμισμα στο οποίο συναλλάσσονταν οι συμβαλλόμενοι¹⁰⁸. Οι διατάξεις αυτές, όπως ήταν αναμενόμενο, εξαλείφθηκαν από το τελικό κείμενο, αφού διέυρυναν υπερβολικά το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, επεμβαίνοντας ανεπίτρεπτα σε χώρους εκτός της εδαφικής αρμοδιότητας της κοινοτικής νομοθεσίας¹⁰⁹.

Αποστολή της Οδηγίας είναι να παράσχει ένα συνεκτικό και κατανοητό νομικό πλαίσιο που θα τυγχάνει εφαρμογής σε όλες τις υπηρεσίες πληρωμών¹¹⁰. Το ευρύτατο πεδίο δράσης, σε συνδυασμό με την επιδίωξη της ουσιαστικής ενοποίησης της ευρωπαϊκής αγοράς πληρωμών έκαναν επιτακτική την ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής των θεσπισθέντων κανόνων σε όλα τα κράτη μέλη, για τον λόγο αυτό και προτιμήθηκε η λύση της Οδηγίας πλήρους εναρμόνισης¹¹¹, τουλάχιστον όσον αφορά τις πλέον ουσιώδεις διατάξεις της Οδηγίας.

2.3. Αυτοματοποίηση των πληρωμών

Ιδιαίτερη έμφαση, βάσει της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, δίνεται στην δημιουργία της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Κινούμενη προς αυτήν την κατεύθυνση η Επιτροπή επικεντρώνεται στα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμών¹¹², τα οποία φιλοδοξεί να αποτελέσουν μελλοντικά τον κανόνα στις πληρωμές.

Το χαρακτηριστικό των ηλεκτρονικών πληρωμών είναι ότι είναι δεκτικές πλήρους αυτοματοποίησης, γεγονός που συνεπάγεται περιορισμό του κόστους¹¹³ και του απαιτούμενου χρόνου διεκπεραίωσής τους και μικρότερο περιθώριο εσφαλμένης

105. *Prüm* (R.D.B.F. 2/2007).

106. SEC(2005)1535.

107. Άρθρο 2 παρ. 1 εδ. α' Πρότασης Οδηγίας για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά.

108. Άρθρο 2 παρ. 2 Πρότασης Οδηγίας για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά.

109. *Vanden Bosch/Mathey* (R.D.B.F. 4/2007)· *Smeets/Cann*, Directive New Legal Framework (NLF) – En standardisant trop le consommateur, le texte final risqué d'être très rigide, *Revue Banque* 12/2005, 42 επ.

110. *Priesemann* (EUREDIA 2006/1)· *Vanden Bosch/Mathey* (R.D.B.F. 4/2007).

111. Άρθρο 86 Οδηγίας.

112. *Priesemann* (EUREDIA 2006/1).

113. *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004).

εκτέλεσης. Οι εκπορευόμενες από την αυτοματοποίηση των συναλλαγών ιδιότητες αποτελούν μία από τις σπουδαιότερες συνισταμένες του SEPA, όσον αφορά την εξομοίωση των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων με τις εθνικές.

Μέχρι σήμερα για τη διενέργεια διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων χρησιμοποιείται το μοντέλο των διμερών ή πολυμερών συμβάσεων μεταξύ τραπεζών, οι οποίες ενεργούν ως ανταποκρίτρια ή μία της άλλης, με αποστολή την εκτέλεση της συναλλαγής στο έδαφος του κράτους μέλους καταγωγής τους¹¹⁴. Η «διασπορά» επιτείνεται περισσότερο από το γεγονός ότι στην συντριπτική πλειοψηφία των κρατών μελών οι τράπεζες – επομένως και οι ανταποκρίτριάς τους στο εξωτερικό – χρησιμοποιούν διαφορετικούς διαύλους (συστήματα πληρωμών¹¹⁵) μέσω των οποίων εκτελούνται οι πληρωμές¹¹⁶, διαύλους των οποίων η λειτουργικότητα περιορίζεται στα στενά χωρικά όρια της εθνικής αγοράς. Η εμπλοκή τόσων φορέων με την ταυτόχρονη διασταύρωση τόσων συστημάτων¹¹⁷ αυξάνουν κατακόρυφα το κόστος¹¹⁸, τον απαιτούμενο χρόνο και την πιθανότητα εσφαλμένης εκτέλεσης μιας διασυνοριακής μεταφοράς κεφαλαίων και διατηρούν κλειστές τις εθνικές αγορές¹¹⁹.

Η αυτοματοποίηση των συναλλαγών θα επιλύσει τα ζητήματα αυτά. Η υπαγωγή όλων των ευρωπαϊκών φορέων υπό τη σκέπη ενός νομικού πλαισίου, με κατάργηση των διμερών συμβάσεων, και η χρήση πανευρωπαϊκών διαύλων εκτέλεσης των πληρωμών για τις τράπεζες, με τους οποίους και μέσω των οποίων θα είναι ηλεκτρονικά συνδεδεμένοι φορείς από όλα τα κράτη μέλη, συνιστά εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση της «εθνικοποίησης» των διασυνοριακών μεταφορών

114. *Fulconis-Tielens* (Revue Banque 9/2008, 46 επ.)· *Van Empel*, Retail Payments in the EU, Common Market Law Review 5/2005, 1425 επ.

115. Βλ. παρακάτω υπό Β2.

116. Έτσι λ.χ. στην Γερμανία, όπου οι τράπεζες συνάπτουν διμερείς συμφωνίες συμψηφισμού. Αντίθετα, στην Γαλλία εφαρμόζεται συγκεντρωτικό σύστημα, όπου υπάρχει ένα μόνο γραφείο διακανονισμού και συμψηφισμού, στο οποίο συμμετέχουν όλες οι υπάρχουσες τράπεζες, χωρίς διμερείς μεταξύ τους συμφωνίες. Μία ενδιάμεση λύση χρησιμοποιείται στην Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου συνάπτονται πολυμερείς συμφωνίες, υπάρχουν όμως περισσότερα γραφεία διακανονισμού και συμψηφισμού, με αποτέλεσμα να παρατηρείται και εκεί κατακερματισμός, *Khallouf* (Revue Banque 12/2005). Το ελληνικό μοντέλο προσομοιάζει περισσότερο στο γαλλικό, με συνολικά τέσσερα γραφεία συμψηφισμού και διακανονισμού, στα οποία υπάρχει ουσιαστικά μαζική συμμετοχή από τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, *Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας*, Ηλεκτρονική Τραπεζική, 2005, 270 επ.

117. *Κουτσούμπας* (2008), 1153 επ.

118. *Keller* (EURELIA 2007-2008/1)· *Κουρής*, Εξελίξεις στα συστήματα πληρωμών και διακανονισμού χρεογράφων και ο ρόλος των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών στην Ευρωζώνη, σε: *Προβόπουλος/Γκόρτσος*, Το νέο Ευρωπαϊκό και Χρηματοοικονομικό Περιβάλλον (2006), 251 επ· *Van Empel* (C.M.L.R. 5/2005).

119. Για τις συνέπειες αυτές εκ της μη χρήσης του IBAN βλ. *Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης*, Η χρήση ενός κωδικού που προσδιορίζει την τράπεζα (BIC) και ο διεθνής αριθμός τραπεζικού λογαριασμού (IBAN) ως ακρογωνιαίος λίθος του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (SEPA), ΔΕΕΤ 47/2006, 43 επ.

κεφαλαίων και της δημιουργίας του SEPA¹²⁰. Η αυτοματοποίηση των συναλλαγών κινείται σε δύο άξονες: την σταδιακή εκμηδένιση της χρήσης μη ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών και την τυποποίηση των διαδικασιών εκτέλεσης συναλλαγών¹²¹ και της διατραπεζικής επικοινωνίας¹²².

Πολύτιμη στο σημείο αυτό αποδεικνύεται η συμβολή του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης (International Organization for Standardization - ISO), οι κωδικοί IBAN¹²³ και BIC¹²⁴ του οποίου θα αποτελέσουν κομβικό σημείο της αυτοματοποίησης των συναλλαγών. Έτσι, σε κάθε πληρωμή, εθνική και διασυνοριακή, πρέπει να αναφέρεται ο IBAN (International Bank Account Number), ο Διεθνής δηλαδή Αριθμός Τραπεζικού Λογαριασμού, και ο BIC (Bank Identifier Code), ο Κωδικός Αναγνώρισης Τράπεζας, ο οποίος είναι μοναδικός για κάθε τράπεζα και την διακρίνει σε παγκόσμιο επίπεδο, ως μιας μορφής «ταυτότητα».

ι) Ο Διεθνής Αριθμός Τραπεζικού Λογαριασμού (IBAN)

Ο IBAN, που δεν είναι άλλος από τον τραπεζικό λογαριασμό δομημένο σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ISO¹²⁵ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τραπεζικών Προτύπων, δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζικών Προτύπων, αρχικώς με σκοπό να διευκολύνει την αυτόματη επεξεργασία των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων εντός της ΕΕ¹²⁶. Η χρήση του κωδικού αυτού συνέβαλε σημαντικά στην απλούστευση της διαδικασίας διασυνοριακής μεταφοράς κεφαλαίων και την διασφάλιση της σωστής μετάδοσης του αριθμού του τραπεζικού λογαριασμού¹²⁷ και για τον λόγο αυτό υιοθετήθηκε και από τον ISO για όλες τις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων, διεθνώς¹²⁸. Ο IBAN έχει δομηθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εμπεριέχει όλα τα απαραίτητα αναγνωριστικά για κάθε λογαριασμό στοιχεία, όπως το κράτος, την τράπεζα στην οποία τηρείται ο λογαριασμός, το κατάστημα αυτής και φυσικά τον αριθμό του τραπεζικού λογαριασμού.

Αποτελείται από αριθμούς και γράμματα, το πλήθος των οποίων μπορεί να διαφέρει από κράτος σε κράτος, δεν δύναται όμως να υπερβαίνει τους 34 χαρακτήρες. Για τηρούμενους στην Ελλάδα τραπεζικούς λογαριασμούς ο IBAN

120. Κουτσούμπας (2008), 1158 επ.

121. Giraud-Saveur, Favoriser les règlements transfrontières, σε: Dossier : L'Europe bancaire et financière existe-t-elle ?, Revue Banque 6/2000, 28 επ' Κουρής (2006), 251 επ.

122. ΕΚΤ (11/2006), 25.

123. ISO 13616:2007.

124. ISO 9362.

125. Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 47/2006)· βλ. και Ιγγλεζάκης, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1140.

126. <http://en.wikipedia.org/wiki/IBAN>· Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 171.

127. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 221.

128. <http://en.wikipedia.org/wiki/IBAN>.

αποτελείται από 27 χαρακτήρες¹²⁹. Οι δύο πρώτοι χαρακτήρες προσδιορίζουν την χώρα προέλευσης, όπως αυτοί έχουν καθοριστεί σε παγκόσμιο επίπεδο από τον ISO¹³⁰, οι δύο επόμενοι είναι τα ψηφία ελέγχου που επικυρώνουν τον IBAN και στη συνέχεια ακολουθεί ο Βασικός Αριθμός Λογαριασμού, ο λεγόμενος BBAN (Basic Bank Account Number), όπως ισχύει σε κάθε κράτος¹³¹. Ο ελληνικός BBAN έχει 23 ψηφία, τα τρία πρώτα εκ των οποίων προσδιορίζουν την τράπεζα, τα επόμενα τέσσερα το κατάστημα της τράπεζας στο οποίο τηρείται ο λογαριασμός και τα δεκαέξι εναπομείναντα τον αριθμό λογαριασμού¹³². Αν ο αριθμός λογαριασμού αποτελείται από λιγότερους από δεκαέξι χαρακτήρες προστίθενται μηδενικά πριν από τον πρώτο χαρακτήρα, μέχρι να συμπληρωθούν δεκαέξι χαρακτήρες¹³³. Ο ελληνικός IBAN έχει την ακόλουθη μορφή: GRkkBBBBBBBCCCCCCCCCCCCCCCC, όπου GR ο κωδικός χώρας, kk τα ψηφία ελέγχου, BBBB ο κωδικός της τράπεζας, BBBB ο κωδικός του καταστήματος, και CCCCCCCCCCCCCCCCCC ο αριθμός λογαριασμού¹³⁴.

ii) Ο Κωδικός Αναγνώρισης Τράπεζας (BIC)

Ο κωδικός BIC χρησιμοποιείται στην διασυνοριακή μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ τραπεζών και την διατραπεζική επικοινωνία. Ταυτοποιεί με τρόπο μοναδικό την συγκεκριμένη τράπεζα¹³⁵ στην οποία αναφέρεται και αποτελείται από 8 έως 11 χαρακτήρες¹³⁶. Οι τέσσερις πρώτοι χαρακτήρες είναι ο κωδικός της τράπεζας και οι δύο επόμενοι ο κωδικός της χώρας. Σε αυτούς περιλαμβάνονται μόνο γράμματα του αλφαβήτου. Οι δύο επόμενοι, που μπορούν να είναι είτε γράμματα είτε αριθμοί ή και συνδυασμός των δύο, προσδιορίζουν την τοποθεσία, ενώ οι τρεις τελευταίοι είναι προαιρετικοί και προσδιορίζουν το κατάστημα. Σε περίπτωση που μία τράπεζα χρησιμοποιεί οκταψήφιο κωδικό η τοποθεσία θεωρείται ότι αναφέρεται στο κεντρικό κατάστημα της τράπεζας, την έδρα δηλαδή της επιχείρησης¹³⁷. Ο BIC λ.χ. της Τράπεζας της Ελλάδος είναι BNGRGRAAXXX, όπου BNGR ο κωδικός της τράπεζας, GR ο κωδικός χώρας, AA η τοποθεσία, δηλαδή η Αθήνα, και XXX ο κωδικός καταστήματος. Αντίστοιχα, ο BIC της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος είναι: ABGRGRAA, όπου ABGR ο κωδικός της τράπεζας, GR ο κωδικός της χώρας και AA

129. Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 47/2006)· Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 222

130. ISO 3166-1 alpha-2.

131. <http://en.wikipedia.org/wiki/IBAN>· Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 222 .

132. Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 47/2006).

133. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 222 επ.

134. Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 47/2006).

135. Ιγγλεζάκης, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1140.

136. Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 47/2006).

137. http://en.wikipedia.org/wiki/ISO_9362.

ο κωδικός της τοποθεσίας, που, ελλείψει των τριών τελευταίων προσδιοριστικών του καταστήματος, προσδιορίζουν το κεντρικό κατάστημα στην Αθήνα.

Οι κωδικοί αυτοί χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα αποκλειστικά στις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων δυνάμει του άρ. 5 του Κανονισμού 2560/2001 που προβλέπει ρητά τη χρήση τους¹³⁸, γίνονται δε γνωστοί στον χρήστη των υπηρεσιών πληρωμών εφόσον αυτός διατυπώσει σχετικό αίτημα στον πάροχό του¹³⁹. Υπό το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο δεν νοείται μεταφορά κεφαλαίων σε Ευρώ, εγχώρια ή διασυνοριακή, χωρίς τη χρήση των κωδικών IBAN¹⁴⁰ και BIC, τους οποίους οι πάροχοι είναι πλέον υποχρεωμένοι να γνωστοποιούν αμέσως στους πελάτες τους – χρήστες των υπηρεσιών¹⁴¹. Η υποχρεωτική χρήση τους θεμελιώνεται με την Οδηγία 2007/64/EK που καθιερώνει την παροχή και χρήση σε όλες τις πληρωμές αποκλειστικών μέσων ταυτοποίησης, τα οποία ορίζονται ως «ο συνδυασμός γραμμάτων, αριθμών ή συμβόλων που ορίζει στο χρήστη υπηρεσιών πληρωμών ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών και τον οποίο πρέπει να διαβιβάσει ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών για τη βέβαιη ταυτοποίηση του άλλου χρήστη πληρωμών ή/και του λογαριασμού πληρωμών του για μια πράξη πληρωμής»¹⁴². Παράλληλα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών¹⁴³, συμπεριέλαβε σχετική πρόβλεψη κατά τον σχεδιασμό των νέων μέσων πληρωμών

Αντικείμενο πλήρους αυτοματοποίησης θα αποτελέσει και η διατραπεζική επικοινωνία, με τυποποίηση από τον ISO και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών του συνόλου των πληροφοριών που απαιτούνται για την εκτέλεση μιας πληρωμής. Οι κάθε είδους συναλλαγές που διεκπεραιώνονται από τις τράπεζες με μεταξύ τους επικοινωνία έχουν κωδικοποιηθεί από τον φορέα αυτό και, μέσω του ISO έχουν μετατραπεί σε «πρότυπα μηνύματα», ένα είδος τραπεζικής – οικονομικής γλώσσας, πλήρως τυποποιημένης, που θα χρησιμοποιείται υποχρεωτικά στην μεταξύ τραπεζών επικοινωνία, ενώ προαιρετικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στην επικοινωνία τραπεζών με τους πελάτες τους¹⁴⁴.

138. Βλ. και Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 221, σχετικά με τον IBAN και την μετατροπή του αριθμού του τραπεζικού λογαριασμού σε διεθνή αριθμό· Ιγγλεζάκης, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1139 επ.

139. Βλ. και Γκόρτσος (ΔΕΕΤ 28/2002)· Ιγγλεζάκης, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1139.

140. Συρμακέζης, Διατραπεζικές συναλλαγές (μετά) την εποχή του internet, ΔΕΕΤ 48/2007, 51 επ.

141. Όπως λ.χ. συμβαίνει στην Γαλλία, όπου οι τράπεζες με το άνοιγμα του λογαριασμού παρέχουν στον πελάτη το RIB (Relevé d'Identité Bancaire), το οποίο περιλαμβάνει τους διεθνείς κωδικούς IBAN και BIC, Giraud-Saveur (Revue Banque 6/2000).

142. Άρ. 4 στ. 21 της Οδηγίας.

143. Βλ. παρακάτω υπό Α3.

144. ΕΚΤ (11/2006).

3. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών (European Payments Council – EPC) στην εγκαθίδρυση του SEPA

Η δημιουργία του SEPA αποτελεί το μεγάλο «στοίχημα» της ΕΕ, η οποία έθεσε και το ουσιαστικό περιεχόμενο αυτού. Ο SEPA όμως εκ της φύσης του άπτεται της εσωτερικής λειτουργίας των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, οι οποίοι δεν θα μπορούσαν να μείνουν αμέτοχοι στο όλο εγχείρημα.

3.1. Ο ιδιωτικός φορέας ως παράγοντας διαμόρφωσης του SEPA

Η δημιουργία του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ, ενός χώρου όπου οι διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων θα εξομοιωθούν με τις εθνικές πληρωμές, προϋποθέτει τον συνδυασμό παραμέτρων έντονα διαφορετικής φύσης και υφής, η δυσκολία του οποίου είναι προφανής.

Δεδομένης της πολυπλοκότητας του εγχειρήματος, έγινε νωρίς αντιληπτό ότι προαπαιτούμενα για την επίτευξη του SEPA είναι¹⁴⁵:

- α) Η θέσπιση του νομοθετικού πλαισίου που θα διέπει τις υπηρεσίες πληρωμών και τις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων,
- β) Η σύγκλιση των προσφερόμενων υπηρεσιών πληρωμών μέσω της καθιέρωσης μιας δέσμης ευρωπαϊκών εργαλείων, και
- γ) Η εδραίωση υποδομών ούτως ώστε να είναι λειτουργικά τα συστήματα πληρωμών σε διασυνοριακό επίπεδο και να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας¹⁴⁶.

Εκ των τριών αυτών στοιχείων, το πρώτο είναι αποκλειστικής αρμοδιότητας του κοινοτικού νομοθέτη¹⁴⁷. Το δεύτερο απαιτεί την συνεργασία του αρμόδιου κοινοτικού οργάνου, της ΕΚΤ, με τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών: Η ΕΚΤ είναι εκείνη που θα προσδιορίσει τις νέες πανευρωπαϊκές υπηρεσίες πληρωμών και τα χαρακτηριστικά τους¹⁴⁸, ενώ, από την πλευρά του, ο ιδιωτικός τομέας είναι επιφορτισμένος με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των νέων υπηρεσιών

145. *Khallouf* (Revue Banque 12/2005)· *EPC* (4/2007), 12, 17.

146. *Keller* (EUREDIA 2007-2008/1).

147. *Ταβλαρίδης*, Επιπτώσεις και προοπτικές για την αγορά των καρτών πληρωμής της χώρας μας από την εφαρμογή του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (SEPA), ΔΕΕΤ 45/2006, 25 επ' *Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης*, Οι οικονομικές επιπτώσεις του SEPA για τις τράπεζες, σύμφωνα με τα συμπεράσματα μελέτης που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ΔΕΕΤ 50/2007, 27 επ' *EPC* (4/2007), 12, 17.

148. www.europeanpaymentscouncil.eu· *Ταβλαρίδης* (ΔΕΕΤ 45/2006).

πληρωμών, βάσει των προδιαγραφών που έχουν οριστεί από την ΕΕ¹⁴⁹. Η εδραίωση, τέλος, αποτελεσματικών συστημάτων πληρωμών εναπόκειται αποκλειστικά στην δραστηριότητα των παρόχων συστημάτων πληρωμών και των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, που είτε συμμετέχουν σήμερα σε υπάρχοντα διεθνή συστήματα πληρωμών, είτε λειτουργούν βάσει εθνικών συστημάτων, οι παραλλαγές των οποίων ποικίλλουν¹⁵⁰. Οι πάροχοι καλούνται να δημιουργήσουν νέα συστήματα πληρωμών και/ή να προσαρμόσουν κατά τέτοιον τρόπο τα εθνικά τους συστήματα ώστε να είναι συμβατά με τον SEPA, συνθέτοντας με τον τρόπο αυτό ένα εκσυγχρονισμένο και πλήρως εναρμονισμένο πανευρωπαϊκό δίκτυο συστημάτων πληρωμών¹⁵¹. Η διαδικασία αυτή κείται πέραν των αρμοδιοτήτων του κοινοτικού νομοθέτη, ο οποίος, όπως είναι εύλογο, δεν μπορεί να επέμβει.

Ενόψει των ανωτέρω, τα κοινοτικά όργανα, ΕΚΤ και Επιτροπή, προέταξαν ως βέλτιστη μέθοδο επίτευξης του στόχου την αυτορρύθμιση¹⁵², αντιλαμβανόμενες ότι το μεγαλύτερο βάρος για την υλοποίηση του SEPA φέρει ο τραπεζικός τομέας, ως ο κατ' εξοχήν φορέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών, και προέτρεψε τις τράπεζες να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες.

Η θέση περί αυτορρύθμισης μεταβλήθηκε μόνο όταν διαπιστώθηκε καθυστέρηση στην πρόοδο του έργου και έγινε ορατός ο κίνδυνος υπέρβασης του τεθέντος χρονοδιαγράμματος¹⁵³. Έτσι η Επιτροπή προχώρησε σε νομοθετική ρύθμιση, σκιαγραφώντας το νομικό πλαίσιο στο οποίο έπρεπε να κινηθούν οι υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά με την Οδηγία 2007/64/ΕΚ. Η Οδηγία αντανάκλα την στάση της ΕΕ απέναντι στο ζήτημα, ρυθμίζοντας τα απολύτως απαραίτητα πεδία: την ταυτότητα των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, τους όρους διαφάνειας και τις απαιτήσεις ενημέρωσης και τα βασικά δικαιώματα και υποχρεώσεις χρηστών και παρόχων¹⁵⁴. Τα σημεία εκείνα που αφορούν αυτή καθεαυτή την εσωτερική λειτουργία και επιχειρηματική δραστηριότητα των παρόχων τα αγγίζει ακροθιγώς, αφήνοντας έτσι ευρύ περιθώριο αυτορρύθμισης στους ίδιους τους φορείς.

149. *Raguénès* (Revue Banque 9/2008)· *Fulconis-Tielens*, σε: Dossier: L'Europe des paiements de masse, Revue Banque 12/2005, 24 επ' *Κουτσούμπας* (2008), 1161· *Ταβλαρίδης* (ΔΕΕΤ 45/2006)· *EPC* (4/2007), 12, 17.

150. *EKT* (11/2006)· *Ταβλαρίδης* (ΔΕΕΤ 45/2006)· *EPC* (4/2007), 12, 17· *Sitruk* (Revue Banque 5/2007).

151. *Priesemann* (EUREDIA 2006/1)· *EKT* (11/2006).

152. *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004)· *Raguénès* (Revue Banque 9/2008).

153. *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004).

154. *EKT* (11/2006).

3.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών (EPC)

Η διακήρυξη της Συνόδου της Λισσαβόνας για την δημιουργία του SEPA έτυχε θερμής υποδοχής από τον τραπεζικό τομέα, ο οποίος ενστερνίστηκε πλήρως το όραμα της Επιτροπής και έσπευσε να την συνδράμει στην δημιουργία του τραπεζικού εκείνου περιβάλλοντος που θα καθιστούσε εφικτή τη εγκαθίδρυση του SEPA¹⁵⁵. Έτσι, το 2002, ως αντίδραση του τραπεζικού κλάδου στην υιοθέτηση του Κανονισμού 2560/2001¹⁵⁶, συστάθηκε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών (European Payments Council – EPC), μία ένωση προσώπων βελγικού δικαίου χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα¹⁵⁷, αποτελούμενη από τράπεζες και ενώσεις τραπεζών της ευρωζώνης, των συμμετεχόντων στον SEPA κρατών μελών με παρέκκλιση, του ΕΟΧ και της Ελβετίας, με συνολικά 67 μέλη¹⁵⁸, μεταξύ των οποίων και η ΕΕΤ. Σύμφωνα με το προοίμιο της Χάρτας του EPC, *«τα μέλη μοιράζονται τον στόχο της πραγματοποίησης ενός χώρου όπου οι πληρωμές στη ζώνη του ευρώ θα είναι εθνικές πληρωμές· ενώνουν τις δυνάμεις τους προκειμένου η θέση σε εφαρμογή να είναι προς όφελος των πελατών, της βιομηχανίας πληρωμών και των τραπεζών και δεσμεύονται κατά συνέπεια στην δημιουργία του ενιαίου χώρου πληρωμών»*¹⁵⁹.

Η δέσμευση αυτή δεν έμεινε κενό γράμμα. Το EPC έσπευσε να εκπονήσει τα σχέδια των νέων υπηρεσιών πληρωμών, όπως αυτές προσδιορίστηκαν από την ΕΕ: α) τις μεταφορές πιστώσεων, β) τις άμεσες χρεώσεις και γ) τις πληρωμές με κάρτα. Για τις δύο πρώτες δημιούργησε δύο νέα σχήματα, το “SEPA Credit Transfer Scheme – SCT” και “SEPA Direct Debit Scheme – SDD” αντίστοιχα, και για την τρίτη καθόρισε ένα πλαίσιο κανόνων που θα διέπουν τα υπάρχοντα σχήματα καρτών πληρωμών.

Το πλαίσιο λειτουργίας των υπηρεσιών αυτών, γνωστών και ως «εργαλεία» ή «προϊόντα SEPA», έπρεπε να είναι έτοιμο ώστε να διατεθούν στην αγορά τον Ιανουάριο 2008. Καρπός των προσπαθειών του EPC ήταν η δημοσίευση κατευθυντήριων γραμμών προς τα μέλη του Συμβουλίου¹⁶⁰ αναφορικά με τους κανόνες στους οποίους υπόκεινται οι συναλλαγές των τραπεζών για λογαριασμό των

¹⁵⁵. *Fulconis-Tielens* (Revue Banque 12/2005)· *Παναγιωτίδης* (2006), 97 επ.

¹⁵⁶. *Hartsink* (R.E.F. 2/2007)· *Παναγιωτίδης* (2006), 97 επ· *Van Empel* (C.M.L.R. 5/2005)· *Vanden Bosch/Mathey* (R.D.B.F. 4/2007).

¹⁵⁷. *Vanden Bosch/Mathey* (R.D.B.F. 4/2007).

¹⁵⁸. *Fulconis-Tielens* (Revue Banque 12/2005)· *Κουτσούμπας* (2008), 1161· *Παναγιωτίδης* (2006), 97 επ· *Hartsink*, Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ, σε: Αφιέρωμα: Ο Ενιαίος Ευρωπαϊκός Χώρος Πληρωμών, ΔΕΕΤ 40/2005, 4 επ· *EPC* (4/2007), 22.

¹⁵⁹. “*Les membres partagent l’objectif de réaliser que les paiements en zone euro soient des paiements domestiques ; ils joignent leurs forces pour que la mise en œuvre soit au bénéfice des clients, de l’industrie des paiements et des banques, et ils s’engagent par conséquent à la création de l’espace unique des paiements*”, *Hartsink* (R.E.F. 2/2007).

¹⁶⁰. *Raguénès* (Revue Banque 9/2008).

πελατών τους και οι δημιουργούμενες εξ αυτών οικονομικές τους σχέσεις. Η σχέση των παρόχων με τους πελάτες τους – χρήστες των υπηρεσιών διέπονται από την κοινοτική νομοθεσία, και συγκεκριμένα την Οδηγία 2007/64/EK. Τα έγγραφα αυτά, ως εκ τούτου, αποτελούν εσωτερικά κείμενα του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα, και δη των τραπεζών της ευρωζώνης.

Η συμβολή του EPC στην δημιουργία του SEPA δεν περιορίζεται στον σχεδιασμό και την γένεση των εργαλείων SEPA. Καθοριστικής σημασίας ήταν και η συνεισφορά του στην διαμόρφωση του νομικού πλαισίου για τις υπηρεσίες πληρωμών, με την ενεργό συμμετοχή στη διαδικασία ανοιχτού διαλόγου με την Επιτροπή κατά την σύνταξη της Οδηγίας 2007/64/EK, με παρεμβάσεις και προτάσεις επί των διατάξεων αυτής¹⁶¹. Είναι επιπλέον ο πρωτεργάτης της πλήρους τυποποίησης της διατραπεζικής επικοινωνίας¹⁶².

3.3. Χρονοδιάγραμμα μετάπτωσης

Η Οδηγία 2007/64/EK για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά έχει θέσει ως απώτατο χρόνο ενσωμάτωσής της στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών την 1/11/2009¹⁶³. Προκειμένου ωστόσο να είναι άμεσα εφαρμόσιμες οι διατάξεις της μόλις καταστούν εθνικό δίκαιο, επιβάλλεται τα προϊόντα SEPA να είναι πλήρως λειτουργικά μέχρι το χρονικό αυτό σημείο. Προς το σκοπό αυτό το EPC έθεσε το χρονοδιάγραμμα μετάπτωσης των τραπεζών στον SEPA¹⁶⁴ και όρισε ως εναρκτήρια ημερομηνία μετάπτωσης την 28 Ιανουαρίου 2008, προγενέστερα δηλαδή από την ενσωμάτωση της οδηγίας. Κατά τον χρόνο που μεσολαβεί ως την ενσωμάτωση της Οδηγίας εφαρμοστέο είναι το ισχύον νομικό πλαίσιο, κοινοτικής ή/και εθνικής προέλευσης. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η διαδικασία πρέπει να έχει ολοκληρωθεί έως το 2010, που έχει τεθεί ως απώτατο χρονικό όριο εγκαθίδρυσης του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ από την Στρατηγική της Λισσαβόνας.

Το χρονοδιάγραμμα μετάπτωσης, όπως προσδιορίστηκε από το EPC, περιλαμβάνει τρεις διαδοχικές φάσεις: i) Σχεδιασμός των προϊόντων SEPA, των σχετικών υποδομών και του πλαισίου λειτουργίας τους, ii) Υλοποίηση του SEPA, με

161. *Fulconis-Tielens* (Revue Banque 12/2005)· βλ. λ.χ. τροποποιήσεις στην πρόταση οδηγίας που ενσωματώνουν τις προτάσεις του EPC, ΔΕΕΤ 48/2007, 116 επ.

162. βλ. ανωτέρω υπό Α2.3.

163. Άρθρο 94 παρ. 1.

164. *Palva* (BFB 2/2006)· *EPC* (4/2007), 54.

την εφαρμογή των νέων μέσων και υποδομών, και iii) Μετάπτωση στον Ενιαίο Χώρο Πληρωμών σε Ευρώ¹⁶⁵.

i) Σχεδιασμός

Η φάση του Σχεδιασμού ξεκίνησε τον Ιανουάριο 2004 και ολοκληρώθηκε με επιτυχία τον Ιούνιο 2006¹⁶⁶. Στη φάση αυτή δεσπόζει το EPC, που, ως το συλλογικό όργανο των ευρωπαϊκών τραπεζών, επιφορτίστηκε με τον σχεδιασμό των νέων μέσων και τον προσδιορισμό των απαιτήσεων για την ορθή λειτουργία τους¹⁶⁷. Το EPC επεξεργάστηκε τα τρία νέα μέσα πληρωμών ξεχωριστά και εκπόνησε για το καθένα ένα πλέγμα αρχών, κανόνων λειτουργίας και απαιτήσεων σε θέματα υποδομής και ασφάλειας¹⁶⁸. Οι κανόνες αυτοί περιλήφθηκαν σε ισάριθμες κατευθυντήριες γραμμές, απευθυνόμενες προς τα μέλη του, και συγκεκριμένα για τις μεν μεταφορές πιστώσεων το “SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook”, για τις άμεσες χρεώσεις το “SEPA Direct Debit Scheme Rulebook” και για τις κάρτες πληρωμών το “SEPA Cards Framework – SCF”. Τα έγγραφα αυτά, που περιγράφουν τον τρόπο λειτουργίας και τις απαραίτητες τεχνικές ρυθμίσεις για την θέση σε κυκλοφορία των εργαλείων και υποδομών SEPA, αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη και την υλοποίηση των προϊόντων και υπηρεσιών SEPA από τις τράπεζες¹⁶⁹.

Από την ημερομηνία έκδοσής τους μέχρι σήμερα υπέστησαν πολυάριθμες τροποποιήσεις και αναθεωρήσεις, ανανεώνονται δε διαρκώς ώστε να βελτιωθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό και να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες που καλούνται να ικανοποιήσουν¹⁷⁰. Παράλληλα, αντικείμενο μελέτης αποτέλεσαν και τα συστήματα εκκαθάρισης και διακανονισμού, προκειμένου να οριοθετηθεί το συμβατό με τον SEPA νέο πλαίσιο λειτουργίας τους¹⁷¹.

165. EKT (11/2006).

166. Van Empel (EUREDIA 2006/1).

167. EKT (11/2006)· Van Empel (EUREDIA 2006/1)· Κουτσούμπας (2008), 1161· EPC (4/2007), 54.

168. EKT (11/2006)· Παναγιωτίδης (2006), 97 επ' Ταβλαρίδης (ΔΕΕΤ 45/2006)· EPC (4/2007), 54.

169. EPC, SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook version 2.0, 3/2006.

170. βλ. λ.χ. EPC, SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook v. 3.2 6/2008, 6, τις προηγούμενες εκδοχές του Rulebook και τις τροποποιήσεις που επέφεραν οι νεότερες στις παλαιότερες.

171. EKT (11/2006).

Οι εθνικοί φορείς – πάροχοι από την πλευρά τους, οφείλουν να συντάξουν και να υποβάλουν στο EPC Εθνικό Σχέδιο Μετάπτωσης που να προβλέπει τις επιλεγείσες μεθόδους μετάπτωσης¹⁷².

ii) Υλοποίηση

Κατά τη φάση της Υλοποίησης, που εκτείνεται από τον Ιούνιο 2006 έως και τον Δεκέμβριο 2007¹⁷³, κυριαρχεί ο τεχνικός χαρακτήρας των μέτρων που πρέπει να ληφθούν από τους παρόχους, ώστε να προετοιμαστούν για την εφαρμογή των νέων μέσων, προτύπων και υποδομών SEPA¹⁷⁴. Το βάρος μεταφέρεται από το EPC στις τράπεζες ως μονάδες, οι οποίες καλούνται να δράσουν ατομικά πλέον και να προσαρμόσουν τον τρόπο λειτουργίας τους και τους εσωτερικούς τους μηχανισμούς στα νέα μέσα πληρωμών, αναπτύσσοντας νέες εσωτερικές υποδομές ή κάνοντας τις απαραίτητες τροποποιήσεις στις υπάρχουσες υποδομές, ώστε να βρίσκονται σε συμφωνία με το πλαίσιο λειτουργίας που υποδείχθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών¹⁷⁵. Με την ολοκλήρωση της φάσης της υλοποίησης, κατά την οποία θα διεξαχθούν και οι απαραίτητες δοκιμές¹⁷⁶, οι τράπεζες οφείλουν να είναι απόλυτα έτοιμες για την μετάβαση στη φάση της Μετάπτωσης και ικανές να προσφέρουν τα προϊόντα SEPA και να διεκπεραιώσουν με επιτυχία συναλλαγές μέσω των νέων, συμβατών με τον SEPA υποδομών τους.

Παράλληλα, στο στάδιο αυτό έντονη είναι η παρουσία και άλλων φορέων που οφείλουν να ευθυγραμμιστούν με τις νέες απαιτήσεις και να προβούν σε μεταρρυθμίσεις των υποδομών τους για να συμβαδίσουν με τον SEPA, όπως οι φορείς εκκαθάρισης και διακανονισμού, που διεκπεραιώνουν τις συναλλαγές, οι φορείς δημόσιας διοίκησης, επιχειρήσεις και άλλοι χρήστες των υπηρεσιών¹⁷⁷ που λειτουργούν συγχρόνως ως αποδέκτες των υπηρεσιών και ενδιάμεσοι μεταξύ παρόχων και καταναλωτών.

172. Godeffroy (ΔΕΕΤ 40/2005)· Ταβλαρίδης, Η πορεία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος στην υλοποίηση της δημιουργίας του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ, σε Αφιέρωμα: Ο Ενιαίος Ευρωπαϊκός Χώρος Πληρωμών, ΔΕΕΤ 40/2005, 4 επ· Ο ίδιος (ΔΕΕΤ 45/2006)· Raguénès (Revue Banque 9/2008).

173. EKT (11/2006)· Van Empel (EUREDIA 2006/1).

174. EKT (11/2006).

175. Van Empel (EUREDIA 2006/1)· Κουτσούμπας (2008), 1161 επ· Ταβλαρίδης (ΔΕΕΤ 45/2006).

176. EKT (11/2006).

177. EKT (11/2006).

iii) Μετάπτωση

Στη φάση της Μετάπτωσης διευρύνεται πολύ ο κύκλος των εμπλεκομένων φορέων, εκτεινόμενος εκτός του τραπεζικού χώρου, με πλέον βαρύνουσα την ανταπόκριση των καταναλωτών – αποδεκτών των υπηρεσιών στα νέα μέσα πληρωμών¹⁷⁸. Η έναρξη της φάσης αυτής, κατά την οποία θα εισαχθούν στην ευρωπαϊκή αγορά τα προϊόντα SEPA, σημειώθηκε τον Ιανουάριο 2008, με την διάθεση στο κοινό των εργαλείων SEPA και την έναρξη λειτουργίας του σχήματος για τις μεταφορές πιστώσεων (28/1/2008). Η ολοκλήρωσή της τοποθετείται περί τα τέλη Δεκεμβρίου 2010, που αναμένεται η γενικευμένη χρήση των νέων μέσων πληρωμών και η σταδιακή πλήρης μετάπτωση στο περιβάλλον SEPA¹⁷⁹. Η διετία 2008-2010 χαρακτηρίζεται ως περίοδος “phasing in – phasing out”, περίοδος συνύπαρξης δηλαδή των προϊόντων SEPA με τα εθνικά μέσα πληρωμών¹⁸⁰.

Περνώντας στο στάδιο αυτό οι υποδομές εκκαθάρισης και διακανονισμού είναι σε θέση να επεξεργάζονται πληρωμές και με τα δύο είδη μέσων¹⁸¹.

Το στάδιο της μετάπτωσης ενδεχομένως να αποδειχθεί ότι ενέχει τη μεγαλύτερη δυσκολία από τις τρεις φάσεις. Και τούτο διότι η αντίδραση των αποδεκτών ενεργεί ως βαρόμετρο και καταλύτης στην επιτυχημένη ή αποτυχημένη μετάπτωση στο περιβάλλον SEPA¹⁸². Ο χρόνος που θα χρειαστεί το κοινό να εξοικειωθεί με τις υπηρεσίες SEPA και να εμπιστευθεί τα νέα προϊόντα έναντι των παλιών, είναι αστάθμητος παράγοντας, δεδομένου ιδίως ότι στην περίοδο της συνύπαρξης η επιλογή για την χρήση του μέσου γίνεται από τον χρήστη, στον οποίο τα εθνικά προϊόντα δημιουργούν μια αίσθηση ασφάλειας. Η διαφορά κουλτούρας και συνθηκών μεταξύ λαών οδηγεί σε ενσωμάτωση με διαφορετικές ταχύτητες, ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία των λαών, η δε παράλειψη ορισμού καταληκτικής ημερομηνίας χρήσης των εθνικών μέσων από πλευράς ΕΕ αφήνει μετέωρο το ερώτημα του χρόνου που τελικά θα καταστεί πραγματικότητα η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά πληρωμών μικρής αξίας¹⁸³.

178. *Van Empel* (EUREDIA 2006/1).

179. *EKT* (11/2006)· *Κουτσούμπας* (2008), 1162· *Ταβλαρίδης* (ΔΕΕΤ 45/2006).

180. *EKT* (11/2006)· *Van Empel* (EUREDIA 2006/1)· *Κουτσούμπας* (2008), 1162.

181. *EKT* (11/2006).

182. *Hartsink* (ΔΕΕΤ 40/2005)· *EPC* (4/2007), 60.

183. *Fulconis-Tielens* (Revue Banque 9/2008, 46 επ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

1. Υπηρεσίες Πληρωμών

1.1. Γενικά

Η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων προστατεύεται από την Ιδρυτική Συνθήκη στο Κεφάλαιο 4 που τιτλοφορείται «Κεφάλαια και Πληρωμές», και συγκεκριμένα στο άρθρο 56 παρ. 1, το οποίο επί λέξει αναφέρει «*Στα πλαίσια των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου, απαγορεύεται οποιοσδήποτε περιορισμός των κινήσεων κεφαλαίων μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών*». Παράλληλα, σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου «*Στα πλαίσια των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου, απαγορεύονται όλοι οι περιορισμοί στις πληρωμές μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών*». Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι οι πληρωμές ταυτίζονται εν τοις πράγμασι με τις μεταφορές κεφαλαίων¹⁸⁴.

Με ασφάλεια μπορεί να συναχθεί το ίδιο συμπέρασμα και από τον ορισμό που δίνεται από την ΕΚΤ για την πληρωμή: η μεταφορά από τον πληρωτή στον δικαιούχο μίας χρηματικής απαίτησης, με τη μορφή χρημάτων ή κατάθεσης σε λογαριασμό που τηρείται σε πιστωτικό ίδρυμα ή Κεντρική Τράπεζα¹⁸⁵.

Υπηρεσία πληρωμών, επομένως, ονομάζεται η κατ' επάγγελμα μεταφορά κεφαλαίων, με πρωτοβουλία του πληρωτή ή του δικαιούχου¹⁸⁶. Η Οδηγία, αντί ορισμού, παραθέτει έναν κατάλογο υπηρεσιών που συνθέτουν τις υπηρεσίες πληρωμών¹⁸⁷.

Βάσει του νέου νομικού πλαισίου που θεσπίζεται με την Οδηγία 2007/64/ΕΚ και το όλο πνεύμα που διαπνέει τον SEPA, από την ολοκλήρωση του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ και ύστερα, έννοιες ταυτόσημες θα αποτελούν και οι διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων με τις εθνικές πληρωμές, εντός της ζώνης του Ευρώ σε πρώτη φάση και σε όλη την έκταση της ΕΕ στη συνέχεια¹⁸⁸. Η εξομοίωση

¹⁸⁴. Δούβλης (2003), 140· βλ. και Παναγιωτίδης (2006), 97 επ.

¹⁸⁵. ECB, Payments and Security Settlements Systems in the European Union (Blue Book) – Glossary (8/2007).

¹⁸⁶. Priesemann (EUREDIA 2006/1).

¹⁸⁷. Άρθρο 4 στ. 3 σε συνδυασμό με το Παράρτημα.

¹⁸⁸. Greifeneder/Rybár, SEPA Outside in, TMI Special Report 8/2007, 3 επ.

των εθνικών και των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων έχει πρωτίστως πρακτικό αντίκρισμα – κοινό κόστος, κοινά δικαιώματα και υποχρεώσεις, κοινοί όροι πρόσβασης στις υπηρεσίες – κατ' επέκταση όμως και θεωρητικό, καθώς θα δώσει νέα ώθηση στην ΕΕ, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

1.2. Μέσα πληρωμών

Οι υπηρεσίες πληρωμών, ανάλογα με τον τρόπο που διεκπεραιώνονται, εξειδικεύονται στα αντίστοιχα μέσα πληρωμών, τα εργαλεία δηλαδή που επιτρέπουν στον κάτοχο – χρήστη να εκτελεί μεταφορές κεφαλαίων¹⁸⁹. Τα μέσα αυτά είναι τα μετρητά, οι επιταγές, οι μεταφορές πιστώσεων, οι άμεσες χρεώσεις, οι κάρτες πληρωμών και το ηλεκτρονικό χρήμα¹⁹⁰. Εκτός από τις παραδοσιακές διακρίσεις των μέσων πληρωμών εισάγεται και μία πιο σύγχρονη διάκριση, σε έγχαρτα και ηλεκτρονικά μέσα, που μέλλει να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο.

Τα μετρητά είναι το κατεξοχήν μέσο που αποτελεί τη βάση για όλες τις πληρωμές¹⁹¹. Ωστόσο, οι πληρωμές με μετρητά εξαιρούνται ρητά από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας¹⁹². Και τούτο διότι τα μετρητά θεωρούνται ιδιαιτέρως ακριβά¹⁹³, χωρίς ευελιξία¹⁹⁴ και «διάτρητα» σε ζητήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες¹⁹⁵. Άλλωστε, η εισαγωγή του κοινού νομίσματος αποτέλεσε ορόσημο της ενοποίησης στις πληρωμές με μετρητά¹⁹⁶, τουλάχιστον όσον αφορά τις χώρες της ευρωζώνης, ώστε η υπαγωγή των πληρωμών αυτών στις ρυθμίσεις της οδηγίας δεν κρίθηκε αναγκαία.

Παρόμοια αντιμετώπιση επιφυλάσσεται και στις επιταγές, οι οποίες εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας¹⁹⁷ ως έγχαρτο, ιδιαιτέρως δαπανηρό και δύσχρηστο μέσο πληρωμών¹⁹⁸, η φύση του οποίου θα καθιστούσε αναποτελεσματική και χωρίς πρακτικό αντίκρισμα οποιαδήποτε απόπειρα ενιαίας

189. ECB (8/2007).

190. <http://www.ecb.eu/paym/market/payinfr/instr/html/index.en.html>· Van Empel (EUREDIA 2006/1)· Ο ίδιος (C.M.L.R. 5/2005)· Κουτσούμπας (2008), 1154 επ.

191. Van Empel (EUREDIA 2006/1)· Ο ίδιος (C.M.L.R. 5/2005).

192. Άρθρο 3 περ. α).

193. Priesemann (EUREDIA 2006/1)· Van Empel (C.M.L.R. 5/2005).

194. Van Empel (EUREDIA 2006/1), ο οποίος χαρακτηριστικά χρησιμοποιεί τον όρο “clumsy”.

195. Van Empel (EUREDIA 2006/1)· Ο ίδιος (C.M.L.R. 5/2005).

196. Προοίμιο παρ. (19)· Tumpel-Gugerell (ΔΕΕΤ 38/2004).

197. Άρθρο 3 περ. ζ).

198. Van Empel (EUREDIA 2006/1)· Giraud-Saveur (Revue Banque 6/2000)· βλ. και Bouyala, L'Europe des paiements minée par les idées reçues, σε: Dossier: L'Europe des paiements de masse, Revue Banque 12/2005, 26 επ για τα έγχαρτα μέσα πληρωμών γενικότερα.

αντιμετώπισής τους για το σύνολο της ΕΕ¹⁹⁹. Περαιτέρω, η αυτοματοποίησή της για τις διασυννοριακές πληρωμές απαιτεί εξαιρετικά υψηλές επενδύσεις²⁰⁰, οι οποίες δεν δικαιολογούνται, λόγω της περιορισμένης χρήσης του μέσου στα κράτη μέλη, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων. Οι σημαντικότερες αιτίες του αποκλεισμού είναι αφενός ότι οι επιταγές είναι εύκολα δεκτικές απάτης, δεν παρέχουν επομένως ασφάλεια, αφετέρου δε ότι η χρήση τους και οι σχετικές εθνικές νομοθεσίες παρουσιάζουν τεράστιες αποκλίσεις μεταξύ τους²⁰¹.

Απώτερος στόχος είναι ο σταδιακός περιορισμός στο μέτρο του απολύτως αναγκαίου της χρήσης μετρητών, και η σταδιακή εκμηδένιση της χρήσης επιταγών εντός της ΕΕ²⁰², προς όφελος των ηλεκτρονικής μορφής μέσων πληρωμών, ως ανέξοδων και ασφαλέστερων μορφών πληρωμών²⁰³.

Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι μεταφορές πιστώσεων – εμβάσματα, οι άμεσες χρεώσεις, οι πληρωμές με κάρτα, χρεωστική ή πιστωτική, αλλά και οι νεότερες μορφές ηλεκτρονικών πληρωμών, όπως λ.χ. το ηλεκτρονικό χρήμα και οι πληρωμές μέσω κινητού τηλεφώνου. Ωστόσο, δυνάμει του άρ. 3 περ. ιβ) δεν υπάγονται στις διατάξεις της οδηγίας για τις υπηρεσίες πληρωμών οι πληρωμές που διενεργούνται και ολοκληρώνονται μέσω τηλεπικοινωνιακής, ψηφιακής και πληροφορικής συσκευής όταν ο φορέας εκμετάλλευσης δεν περιορίζεται σε απλή μεσολάβηση, διότι οι παρεχόμενες αυτές υπηρεσίες υπερβαίνουν κατά κύριο λόγο τις συνήθεις υπηρεσίες πληρωμών οι οποίες παρέχονται ουσιαστικά ως παρεπόμενη υπηρεσία²⁰⁴. Σε αντίθετη περίπτωση, αν ο χειριστής της συσκευής ενεργεί ως απλός μεσάζων, αίρεται η δικαιολογητική βάση της εξαίρεσης και αυτός υπάγεται στις διατάξεις της οδηγίας²⁰⁵.

1.3. Η αντιμετώπιση των εθνικών μέσων πληρωμών

Το κόστος υλοποίησης του SEPA, σε αντιπαράβολή προς τον όγκο των συναλλαγών που θα εξυπηρετήσει, αντιμετωπίστηκε με σκεπτικισμό από μερίδα ανθρώπων του τραπεζικού κλάδου²⁰⁶. Η δυσαναλογία αυτή δεν άφησε αδιάφορα τα

199. Προοίμιο παρ. (19) *Vanden Bosch/Mathey* (R.D.B.F. 4/2007).

200. *Véronneau* (Revue Banque 12/2005).

201. *Van Empel* (EUREDIA 2006/1) *Giraud-Saveur* (Revue Banque 6/2000).

202. *Van Empel* (EUREDIA 2006/1).

203. *Priesemann* (EUREDIA 2006/1) *Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης*, Το χρονοδιάγραμμα μετάπτωσης στον SEPA και η ωφέλειες στις διάφορες κατηγορίες πελατών, ΔΕΕΤ 51/2007, 61 επ.

204. Προοίμιο παρ. (6).

205. *Vanden Bosch/Mathey* (R.D.B.F. 4/2007).

206. *Bouyala* (Revue Banque 12/2005) βλ. και *Prüm* (R.D.B.F. 2/2007).

κοινοτικά όργανα, που επέκτειναν τη χρήση των προϊόντων SEPA, πέραν των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων και στις εθνικές.

Σύμφωνα με τη συλλογιστική των κοινοτικών οργάνων, η συνύπαρξη των προϊόντων SEPA, εφαρμοστέων μόνο στις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων, με τα εθνικά μέσα πληρωμών ως έχουν, αναιρούσε τόσο την προσπάθεια όσο και τους στόχους της. Οι λόγοι είναι πολλοί:

α) Το κυρίως ζητούμενο για τη δημιουργία του SEPA είναι η ουσιαστική ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς πληρωμών²⁰⁷. Η παράλληλη ύπαρξη διαφορετικών μέσων πληρωμών για τις εθνικές πληρωμές και τις διασυνοριακές πληρωμές δεν αποτρέπει τον κατακερματισμό της αγοράς. Εξομοιώνει μεν τους όρους της διασυνοριακής μεταφοράς κεφαλαίων και των εθνικών, όχι όμως αυτές καθ' εαυτές τις πληρωμές, των οποίων ο προορισμός παραμένει απόλυτα διακριτός και επιμερισμένος: οι μεν για τις εντός συνόρων συναλλαγές, οι δε για τις εκτός.

β) Η τόνωση του ανταγωνισμού μεταξύ παρόχων υπηρεσιών πληρωμών²⁰⁸, στην οποία επίσης στοχεύει ο SEPA, είναι αλληλένδετη με τα παραπάνω²⁰⁹. Η διάκριση μεταξύ διασυνοριακών προϊόντων SEPA και εθνικών προϊόντων διατηρεί τον εθνικό χαρακτήρα του ανταγωνισμού αντί να καταργήσει τους φραγμούς και να καταστήσει ανταγωνιστικούς τους παρόχους σε ευρωπαϊκό επίπεδο²¹⁰.

γ) Αντίστοιχα, αίρεται και ο χαρακτήρας της προσφοράς προς τον ευρωπαίο πολίτη – καταναλωτή, που στερείται της δυνατότητας να επιλέξει για τις καθημερινές του συναλλαγές τον πάροχο που ανταποκρίνεται περισσότερο στις απαιτήσεις του μεταξύ των παρόχων σε όλη την ΕΕ και όχι μόνο στην εθνική αγορά²¹¹.

δ) Τέλος, υπό αυτές τις συνθήκες, το κόστος της υλοποίησης ενός τέτοιου εγχειρήματος για τους παρόχους δεν θα μπορούσε να αποσβεστεί, ενώ και το κόστος διαχείρισης και παράλληλης λειτουργίας των δύο ειδών μέσων δεν θα αντισταθμιζόταν από τα οφέλη²¹². Αντίθετα, με την εφαρμογή των προδιαγραφών SEPA και στα εθνικά μέσα πληρωμών, τα εγχείρημα είναι μεν δαπανηρό, σε μια βραχυπρόθεσμη όμως θεώρηση, ενώ μεσομακροπρόθεσμα το κόστος θα αποσβεστεί χάρη στη μείωση του καθημερινού λειτουργικού κόστους των παρόχων²¹³ και την αύξηση του όγκου των συναλλαγών²¹⁴.

207. *Fulconis-Tielens* (Revue Banque 9/2008, 46 επ.)· *Sitruk* (Revue Banque 5/2007)· Ο *ίδιος*, Objectifs du SEPA et réalités économiques, Revue d'Économie Financière 2/2007, 169 επ· *Παναγιωτίδης* (2006), 97 επ.

208. *Sitruk* (Revue Banque 5/2007)· Ο *ίδιος* (R.E.F. 2/2007)· *Παναγιωτίδης* (2006), 97 επ.

209. *EKT* (11/2006).

210. Πρβλ *Κουτσούμπας* (2008), 1159.

211. *EKT* (11/2006)· Πρβλ *Κουτσούμπας* (2008), 1159.

212. *Van Empel* (EUREDIA 2006/1)· *Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης* (ΔΕΕΤ 50/2007).

213. *EKT* (11/2006)· *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004).

Όπως διαμορφώθηκε η θέση της ΕΕ, τα μέσα πληρωμών SEPA θα είναι το εργαλείο για όλες τις πληρωμές μικρής αξίας εντός του κοινοτικού χώρου, ανεξαρτήτως διάκρισης μεταξύ εθνικών και διασυνοριακών. Για να το σχηματοποιήσουμε, η εξομοίωση των διασυνοριακών και των εθνικών μεταφορών κεφαλαίων διέρχεται από το «φιλτράρισμα» των μεν και των δε στο καλούπι του SEPA και συναντώνται σε ένα τρίτο σημείο, έχοντας αμφότερες τα χαρακτηριστικά των προϊόντων SEPA.

Σύμφωνα με το τεθέν χρονοδιάγραμμα, η φάση της μετάπτωσης (2008 – 2010) χαρακτηρίζεται ως περίοδος συνύπαρξης των εθνικών μέσων πληρωμών και των μέσων SEPA²¹⁵. Από την ολοκλήρωση αυτής της φάσης και ύστερα, τα εγχώρια μέσα πληρωμών θα αντικατασταθούν από τα εργαλεία SEPA²¹⁶, των οποίων η χρήση θα είναι γενικευμένη για όλες τις πληρωμές, διασυνοριακές και εθνικές, σε όλα τα κράτη μέλη του Ευρωσυστήματος αρχικώς και της ΕΕ εν συνεχεία. Όπως επιτάσσει η Επιτροπή και η ΕΚΤ, τα νέα προϊόντα, συγκρινόμενα με τα εθνικά μέσα πληρωμών που θα αντικαταστήσουν, δεν πρέπει να συνιστούν οπισθοδρόμηση στο πεδίο της παρεχόμενης ποιότητας και ασφάλειας, ούτε του κόστους, το οποίο, δυνάμει του Κανονισμού 2560/2001, πρέπει να είναι το ίδιο, τόσο για τις εθνικές πληρωμές, όσο και τις διασυνοριακές²¹⁷.

Από τα παραπάνω μέσα πληρωμών, η Επιτροπή περιόρισε τα προϊόντα SEPA σε τρεις κατηγορίες: τις (ηλεκτρονικές) μεταφορές πιστώσεων, τις (ηλεκτρονικές) άμεσες χρεώσεις και τις πληρωμές με κάρτα²¹⁸. Κυρίως χαρακτηριστικό των προϊόντων SEPA είναι η αρχή του σαφούς διαχωρισμού σχήματος (scheme) και υποδομής, όπου σχήμα είναι το σύνολο των κανόνων, πρακτικών και προτύπων που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, και υποδομή είναι τα συστήματα που διεκπεραιώνουν τις πληρωμές και οι πλατφόρμες επεξεργασίας αυτών²¹⁹.

2. Συστήματα Πληρωμών

Στο άρθρο 4 παρ. 6 της Οδηγίας ως σύστημα πληρωμών νοείται το «*σύστημα μεταφοράς χρηματικών ποσών το οποίο διέπεται από επίσημες τυποποιημένες*

214. Κουτσούμπας (2008), 1162.

215. Van Empel (EUREDIA 2006/1).

216. Tumpel-Gugerell (ΔΕΕΤ 38/2004)· Raguénès (Revue Banque 9/2008)· Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 50/2007).

217. Raguénès (Revue Banque 9/2008)· Van Empel (EUREDIA 2006/1)· Sitruk (Revue Banque 5/2007).

218. Van Empel (EUREDIA 2006/1).

219. EPC (4/2007), 4.

διαδικασίες και κοινούς κανόνες για την επεξεργασία, τον συμψηφισμό ή/και το διακανονισμό πράξεων πληρωμών». Με απλά λόγια, σύστημα πληρωμών είναι η συμφωνία μεταξύ τριών ή περισσότερων συμμετεχόντων με αντικείμενο την μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ τους, με κοινούς, προσυμφωνημένους κανόνες και διαδικασίες, χρησιμοποιώντας μια προκαθορισμένη τεχνική υποδομή²²⁰. Είναι ο φορέας που διαμεσολαβεί και διεκπεραιώνει τις διατραπεζικές μεταφορές κεφαλαίων.

Οι συμμετέχοντες στα συστήματα πληρωμών τηρούν έναν «λογαριασμό διακανονισμού», από και προς τον οποίο γίνονται οι μεταφορές κεφαλαίων και οι λογιστικές εγγραφές της ημέρας. Ο λογαριασμός αυτός τηρείται στην Κεντρική Τράπεζα του κράτους μέλος στο οποίο δραστηριοποιείται η τράπεζα²²¹. Τα υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών με εγκατάσταση στην ημεδαπή τηρούν λογαριασμό διακανονισμού στην Κεντρική Τράπεζα του κράτους μέλους εγκατάστασης²²². Η Κεντρική Τράπεζα έχει το ρόλο του «διακανονιστή»²²³ ή διαχειριστή.

Μεταξύ συστημάτων πληρωμών διακρίνουμε, ανάλογα με το χρησιμοποιούμενο κριτήριο, συστήματα πληρωμών μεγάλης και μικρής αξίας, διασυνοριακά και εγχώρια, συστήματα διμερούς και πολυμερούς συμψηφισμού. Η σημαντικότερη διάκριση μεταξύ συστημάτων πληρωμών είναι εκείνη που γίνεται με κριτήριο τον τρόπο διενέργειας του διακανονισμού. Βάσει του κριτηρίου αυτού, τα συστήματα πληρωμών κατατάσσονται σε α) συστήματα συμψηφισμού και β) συστήματα διακανονισμού εντολών πληρωμής σε συνεχή χρόνο²²⁴. Δεν λείπουν ωστόσο από την πρακτική και συστήματα που κινούνται στο μεταίχμιο, δανειζόμενα στοιχεία και από τις δύο κατηγορίες²²⁵.

2.1. Συστήματα Συμψηφισμού και Συστήματα Διακανονισμού Εντολών πληρωμής σε Συνεχή Χρόνο

Ως «συμψηφισμός» νοείται ο υπολογισμός της καθαρής θέσης της τράπεζας μετά την προσθαφαίρεση με λογιστικές εγγραφές²²⁶ στα βιβλία διακανονισμού της

220. Άρθρο 2 στοιχείο α) Οδηγίας 98/26/EK σχετικά με το αμετάκλητο του διακανονισμού στα συστήματα πληρωμών και στα συστήματα διακανονισμού αξιογράφων *Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας* (2005), 265.

221. Άρθρο 2 στοιχείο ιβ) Οδηγίας 98/26/EK *Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας* (2005), 265 επ.

222. *Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας* (2005), 269.

223. Άρθρο 2 στοιχείο δ) Οδηγίας 98/26/EK.

224. *Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας* (2005), 265 επ.

225. *Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας* (2005), 289.

226. *Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας* (2005), 266.

τράπεζας της αξίας των συναλλαγών που διενεργήθηκαν από και προς αυτήν κατά τη διάρκεια της ημέρας²²⁷.

Ως «διακανονισμός», από την άλλη, ορίζεται «η απαλλαγή του οφειλέτη από την υποχρέωση πληρωμής, η οποία επέρχεται με την πραγματική μεταφορά της χρηματικής αξίας στο δικαιούχο»²²⁸.

ι) Συστήματα συμψηφισμού

Στα συστήματα συμψηφισμού (Netting systems/ Clearing systems)²²⁹ ο συμψηφισμός γίνεται σε ένα σταθερό, προκαθορισμένο σημείο της ημέρας, συνήθως κατά το κλείσιμο κάθε εργάσιμης ημέρας²³⁰. Όταν, μετά τον συμψηφισμό, το ισοζύγιο της τράπεζας κλείνει με θετικό πρόσημο, η τράπεζα έχει πιστωτική θέση, που σημαίνει ότι οι μεταφορές κεφαλαίων προς αυτήν υπερκάλυψαν τις μεταφορές κεφαλαίων από αυτήν προς άλλους συμμετέχοντες, θέση που στο τέλος της ημέρας μετατρέπεται σε καθαρή απαίτηση. Όταν από τον συμψηφισμό προκύπτει χρεωστική θέση, δηλαδή μεγαλύτερη διάθεση κεφαλαίων απ' ό,τι λήψη, αυτή μετατρέπεται σε καθαρή οφειλή του συμμετέχοντα²³¹. Μετά το κλείσιμο και τον υπολογισμό της καθαρής θέσης της τράπεζας εκκαθαρίζονται οριστικά οι συναλλαγές με την πραγματική μεταφορά της χρηματικής αξίας που προκύπτει από την καθαρή θέση κάθε συναλλασσόμενης τράπεζας. Ο χρόνος που παρεμβάλλεται μεταξύ της εγγραφής των συναλλαγών και της οριστικής εκκαθάρισής τους ονομάζεται «κύκλος διακανονισμού»²³².

Στα συστήματα συμψηφισμού η εντολή πληρωμής μεταβιβάζεται αυτόματα από τον εντολέα στο σύστημα και από το σύστημα στον αποδέκτη συμμετέχοντα. Η διαδικασία αυτή λαμβάνει χώρα σε πραγματικό χρόνο, όπως σε πραγματικό χρόνο το σύστημα ελέγχει αν η εντολή πληρωμής πληροί ορισμένα κριτήρια και ενημερώνει σχετικά τον αποδέκτη. Όλες οι υπόλοιπες διαδικασίες διενεργούνται μετά το κλείσιμο, με λογιστικές εγγραφές στον λογαριασμό διακανονισμού των τραπεζών²³³.

Τα συστήματα συμψηφισμού είναι συστήματα υψηλού κινδύνου, λόγω της μεγάλης διάρκειας του κύκλου διακανονισμού και της αδυναμίας των συμμετεχόντων να έχουν σαφή εικόνα της θέσης τους πριν το κλείσιμο της ημέρας²³⁴. Η αδυναμία

227. Άρθρο 2 στοιχείο ια) Οδηγίας 98/26/ΕΚ· ECB (8/2007) .

228. Κουρής (2006), 251 επ.

229. Η ΕΚΤ αναφέρεται σε «Συστήματα εκκαθάρισης» αντί του όρου «Συστήματα συμψηφισμού», ΕΚΤ (11/2006).

230. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 266.

231. Βλ. και Οδηγία 98/26/ΕΚ άρ. 2 στ. ια).

232. Κουρής (2006), 251 επ.

233. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 266.

234. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 313· Κουρής (2006), 251 επ.

αυτή μπορεί να τους φέρει αντιμέτωπους στο κλείσιμο με μια υψηλή χρεωστική θέση που να αδυνατούν να καλύψουν. Αυτός ο κίνδυνος ρευστότητας φέρνει αντιμέτωπους τους άλλους συμμετέχοντες του συστήματος με τον πιστωτικό κίνδυνο, την άλλη όψη του νομίσματος, δημιουργώντας έτσι έναν φαύλο κύκλο, που συνολικά καλείται κίνδυνος διακανονισμού: η αδυναμία ενός συμμετέχοντα να καλύψει τις οφειλές του γεννά στον άλλο συμμετέχοντα αδυναμία να εισπράξει τις απαιτήσεις του, που μπορεί στη συνέχεια να προκαλέσει σε αυτόν έλλειψη ρευστότητας, κ.ο.κ.. Η αλυσίδα αυτή είναι ικανή να προκαλέσει το «φαινόμενο της χιονοστιβάδας» (συστημικός κίνδυνος)²³⁵, και να οδηγήσει μέχρι και σε κατάρρευση των οικονομιών κρατών.

Για την αποτροπή των προαναφερθέντων κινδύνων η ΕΕ καθιέρωσε ορισμένα ελάχιστα χαρακτηριστικά στοιχεία που πρέπει να διαθέτουν τα συστήματα συμψηφισμού, και δη τα πολυμερή συστήματα, μεταξύ των οποίων²³⁶:

- α) Ισχυρή νομική βάση και αποτελεσματικές διαδικασίες για την εξασφάλιση επιτυχούς ολοκλήρωσης των διακανονισμών, ακόμα και όταν το μέλος με τη μεγαλύτερη χρεωστική θέση παρουσιάζει αδυναμία να καλύψει τη θέση του.
- β) Διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων (Risk management) για την αντιμετώπιση λειτουργικού κινδύνου και κινδύνου ρευστότητας.
- γ) Διαδικασίες για την κατανομή ευθυνών μεταξύ των μελών του συστήματος.
- δ) Διαφάνεια και αντικειμενικότητα.²³⁷

ii) Συστήματα Διακανονισμού Εντολών Πληρωμής σε Συνεχή Χρόνο

Στα Συστήματα Διακανονισμού Εντολών Πληρωμής σε Συνεχή Χρόνο (RTGS – Real Time Gross Settlement) από την άλλη, κάθε εντολή πληρωμής επεξεργάζεται σε εξατομικευμένη βάση και διακανονίζεται άμεσα, οριστικά και ανέκκλητα, εφόσον υπάρχουν επαρκή κεφάλαια στο λογαριασμό διακανονισμού²³⁸. Ο διακανονισμός διενεργείται αμέσως μετά την εισαγωγή της διατραπεζικής εντολής πληρωμής στο σύστημα, χωρίς να παρεμβάλλεται συνψηφισμός²³⁹. Ως RTGS επομένως ορίζεται το σύστημα που εκκαθαρίζει τις πληρωμές σε συνεχή χρόνο και σε εξατομικευμένη

235. Κουρής (2006), 251 επ· Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 313 επ.

236. Τα πρότυπα Lamfalussy, που πήραν το όνομά τους από τον Lamfalussy, πρόεδρο της επιτροπής που συνέταξε για λογαριασμό της Τράπεζας των Διεθνών Διακανονισμών την έκθεση που κατέδειξε τους κινδύνους αυτούς και θέσπισε την ομώνυμη διαδικασία πρόληψης, αποφυγής και αντιμετώπισής τους· βλ. Οδηγία 98/26 Προοίμιο παρ. 1· Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 266· Κουρής (2006), 251 επ.

237. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 266· Κουρής (2006), 251 επ.

238. <http://www.ecb.eu/paym/t2/html/index.en.html>· ECB (8/2007)· Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 267.

239. Κουρής (2006), 251 επ.

βάση, χωρίς να συμψηφίζει τις χρεώσεις με τις πιστώσεις στους λογαριασμούς διακανονισμού²⁴⁰. Την ευθύνη και τη διαχείριση τυχόν κινδύνων φέρει η Κεντρική Τράπεζα, ως διαχειρίστρια των λογαριασμών διακανονισμού²⁴¹.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, τα RTGS συστήματα παρέχουν υψηλό βαθμό αποτελεσματικότητας και ασφάλειας, δεδομένου ότι η περιοδική εκκαθάριση των διατραπεζικών συναλλαγών εντός της ημέρας επιτρέπει στους συμμετέχοντες να έχουν πλήρη εικόνα της καθαρής τους θέσης και, καθώς ο κύκλος διακανονισμού είναι μηδενικός, περιορίζεται η πιθανότητα επέλευσης του κινδύνου διακανονισμού συγκριτικά με τα συστήματα συμψηφισμού, στα οποία οι συναλλαγές εκκαθαρίζονται στο τέλος της ημέρας²⁴².

2.2. Ελληνικά και Ευρωπαϊκά συστήματα πληρωμών

Όπως προαναφέρθηκε, τα συστήματα πληρωμών διακρίνονται σε εγχώρια και διασυνοριακά. Κριτήριο διάκρισης είναι αν η δραστηριότητά τους αφορά αποκλειστικά εθνικές πληρωμές, οπότε περιορίζεται στην αγορά ενός κράτους, ή αν διεκπεραιώνονται και/ή διασυνοριακές συναλλαγές, οπότε έχουν υπερεθνικό χαρακτήρα. Στον ευρωπαϊκό χώρο καταγράφεται μεγάλος αριθμός εθνικών συστημάτων, δομημένων για να εξυπηρετούν τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των εθνικών νομισμάτων²⁴³, το άθροισμα των οποίων υπολείπεται ελάχιστα του αριθμού των κρατών μελών²⁴⁴. Αυτό συμβαίνει διότι στα περισσότερα κράτη μέλη λειτουργούν περισσότερα του ενός συστήματα πληρωμών, γεγονός που επιτείνει τον κατακερματισμό της αγοράς.

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των μελών με συγκεντρωτική δομή· υπάρχουν τέσσερα συστήματα πληρωμών²⁴⁵, στα οποία μαζικά μετέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα:

α) Το διατραπεζικό σύστημα ΔΙΑΣ δημιουργήθηκε από την ΕΕΤ, η οποία είναι και διαχειρίστρια. Είναι σύστημα συμψηφισμού που εκκαθαρίζει συναλλαγές λιανικής τραπεζικής προς καταναλωτές, οι δε συμμετέχοντες είναι πιστωτικά ιδρύματα, μέλη της ΕΕΤ. Λειτουργεί με τη μορφή Ανώνυμης Εταιρείας και έχει αναπτύξει πέντε

240. www.investopedia.com/terms/r/rtps.asp.

241. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 267.

242. www.investopedia.com/terms/r/rtps.asp.

243. βλ. και <http://www.ecb.eu/paym/market/payinfr/retail/html/index.en.html>, όπου αναφέρονται τα κυριότερα εθνικά συστήματα λιανικής τραπεζικής της ευρωζώνης· Priesemann (EUREDIA 2006/1)· Κουτσούμπας (2008), 1163.

244. Fulconis-Tielens (Revue Banque 9/2008, 46 επ).

245. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 270.

υποσυστήματα: DIASATM, DIASCHEQUE, DIASTRANSFER, DIASPAY και DIASPOS²⁴⁶.

β) Το Γραφείο συμψηφισμού Αθηνών, που εκκαθαρίζει επιταγές²⁴⁷.

γ) Το Σύστημα Άυλων Τίτλων, που διαχειρίζεται άυλους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου και άλλων φορέων²⁴⁸.

Τα δύο αυτά συστήματα ιδρύθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση και τη λειτουργία τους. Τα μέσα πληρωμών τα οποία αφορούν δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του SEPA, και δεν αναλύονται στην παρούσα.

δ) Το σύστημα πληρωμών EPMHΣ, που ιδρύθηκε και λειτουργεί υπό την αιγίδα της ΤτΕ. Όπως προκύπτει και από το όνομά του, EPMHΣ ή HERMES, που είναι ακρωνύμιο των λέξεων Hellenic Real-time Money transfer Express System (Ελληνικό Σύστημα Ταχείας Μεταφοράς Χρημάτων σε Συνεχή Χρόνο), πρόκειται για σύστημα RTGS. Διεκπεραιώνει εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς διατραπεζικές εντολές πληρωμής σε Ευρώ, όπου εντολέας και δικαιούχος είναι πιστωτικά ιδρύματα, και εντολές πληρωμής για λογαριασμό πελατών των τραπεζών, στις οποίες ένας εκ των εντολέα ή δικαιούχου δεν είναι τράπεζα²⁴⁹.

Το EPMHΣ έχει ενοποιηθεί από το 2001 με το Διευρωπαϊκό Αυτοματοποιημένο Σύστημα Ταχείας Μεταφοράς Κεφαλαίων σε Συνεχή Χρόνο (Trans-European Automated Real Time Gross settlement Express Transfer – TARGET), ένα πανευρωπαϊκό RTGS σύστημα που ιδρύθηκε από το ΕΣΚΤ και διεκπεραιώνει διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων μεγάλης αξίας σε Ευρώ σε ολόκληρη την ΕΕ²⁵⁰, συμμετέχοντες του οποίου ήταν οι Κεντρικές Τράπεζες 16 κρατών μελών²⁵¹ και άλλα πιστωτικά ιδρύματα, ως άμεσοι ή έμμεσοι συμμετέχοντες. Μέχρι το 2007 μάλιστα, που αντικαταστάθηκε από το TARGET2, οι Κεντρικές Τράπεζες, εκτός από μέλη, αποτελούσαν και το ίδιο το σύστημα, που λειτουργούσε αποκεντρωμένα και απαρτιζόταν από τα RTGS συστήματα των Κεντρικών Τραπεζών²⁵², για τον ελλαδικό χώρο το EPMHΣ²⁵³. Από την θέση σε λειτουργία του TARGET2, στις 19 Νοεμβρίου 2007, το σύστημα παύει να αποτελεί το μωσαϊκό των

246. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 270 επ.

247. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 272 επ.

248. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 293.

249. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 273 επ.

250. ECB, TARGET – Διευρωπαϊκό Αυτόματο Σύστημα Διακανονισμού Εντολών Πληρωμής σε Συνεχή Χρόνο, 7/1998 Δούβλης (2003), 151· Ο ίδιος (2008), 1097· Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 269· Κουρής (2006), 251 επ.

251. Των 12 πρώτων κρατών μελών της ευρωζώνης και των μελών με παρέκκλιση που συμμετείχαν: Δανία, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πολωνία, Σλοβενία (πηγή: επίσημη ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, www.ecb.eu).

252. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 282 επ· Γκόρτσος, (ΔΕΕΤ 42/2005).

253. <http://www.ecb.eu/paym/t2/before/view/html/index.en.html>· Δούβλης (2003), 151.

16 εθνικών RTGS και συγκεντρώνεται σε τρία εθνικά συστήματα, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Ιταλίας, τα οποία, ενοποιημένα πλέον σε μία πλατφόρμα, συνιστούν το Ευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών TARGET2²⁵⁴ που εξυπηρετεί όλα τα κράτη μέλη της ευρωζώνης και όσα κράτη μέλη με παρέκκλιση επιθυμούν να συμμετάσχουν²⁵⁵.

Άλλα συστήματα πληρωμών που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι το EURO1, σύστημα συμψηφισμού πληρωμών μεγάλης αξίας σε Ευρώ²⁵⁶ και το STEP1, σύστημα συμψηφισμού πληρωμών μικρής αξίας σε Ευρώ, αμφότερα δημιουργήματα της Ένωσης Τραπεζών για το Ευρώ (Euro Banking Association - EBA)²⁵⁷, προκειμένου να συνεισφέρουν στη σύντηξη της προθεσμίας εκτέλεσης των διασυνοριακών πληρωμών, την προώθηση της αυτοματοποίησης των εντολών πληρωμών και την εναρμόνιση των μεθόδων εκτέλεσης των πληρωμών στην Ευρώπη²⁵⁸.

2.3. Το μέλλον των συστημάτων πληρωμών στον SEPA

Η ετερομορφία της οργάνωσης των υποδομών πληρωμών μικρής αξίας στις εθνικές αγορές έθεσε τους αρμόδιους φορείς ενώπιον ενός καίριου ερωτήματος: με ποιον τρόπο θα διαμορφωθούν τα συστήματα πληρωμών στο περιβάλλον SEPA²⁵⁹. Κοινή θέση όλων των εμπλεκόμενων φορέων είναι ότι τα υπάρχοντα (εθνικά) συστήματα, σχεδιασμένα να εκκαθαρίζουν εθνικές συναλλαγές, είναι ανεπαρκή και δυσλειτουργικά, αδυνατούν δε να εξυπηρετήσουν αποτελεσματικά τα προϊόντα SEPA²⁶⁰. Η ευρωπαϊκή αγορά, για την ομαλή λειτουργία της οποίας επιβάλλεται να εξαιρεθεί ο κατακερματισμός της αγοράς συστημάτων πληρωμών²⁶¹, στρέφεται επομένως προς την δημιουργία πανευρωπαϊκών συστημάτων πληρωμών²⁶². Ήδη η EBA έχει δημιουργήσει το πρώτο πανευρωπαϊκό αυτοματοποιημένο σύστημα συμψηφισμού (Pan-European Automatic Clearing House - PEACH), το STEP2, προορισμένο για την διεκπεραίωση εθνικών και διασυνοριακών πληρωμών σε Ευρώ²⁶³.

254. ECB, From TARGET to TARGET2: Innovation and Transformation, 9/2006.

255. <http://www.ecb.eu/paym/t2/pax/html/index.en.html>.

256. www.ebaclearing.eu Palva (BFB 2/2006).

257. www.ebaclearing.eu Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 286 επ.

258. Lichter, L'offre de l'ABE, Revue Banque 6/2000, 29 επ.

259. Khallouf (Revue Banque 12/2005).

260. Κουρής (2006), 251 επ.

261. Keller (EUREDIA 2007-2008/1).

262. Prüm (R.D.B.F. 2/2007).

263. www.ebaclearing.eu Παναγιωτίδης (2006), 97 επ.

Το ερώτημα παραμένει ως προς τη μορφή που θα λάβουν τα πανευρωπαϊκά αυτά συστήματα. Λόγω της μαζικότητας των συναλλαγών στο σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου, κανένα από τα υπάρχοντα σήμερα μοντέλα δεν φαίνεται ικανό να εξυπηρετήσει τις ανάγκες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Απαιτείται η δημιουργία ενός νέου μοντέλου, στη βάση των πιο αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων ήδη υπάρχοντων, το οποίο να είναι ταχύ, ευέλικτο και καινοτόμο, προσαρμόσιμο στις υπάρχουσες υποδομές. Τη βάση λογικά θα αποτελέσει το μοντέλο PEACH του STEP2²⁶⁴.

Πώς όμως προδιαγράφονται οι προοπτικές των εθνικών συστημάτων πληρωμών; Κατά μία άποψη, τα εθνικά συστήματα πληρωμών, κατ' επέκταση και τα εσωτερικά συστήματα/υποδομές κάθε τράπεζας, θα καταργηθούν και θα αντικατασταθούν από μία κοινή, πανευρωπαϊκή πλατφόρμα, δια της οποίας θα διεκπεραιώνονται όλες οι πληρωμές σε Ευρώ, εθνικές και διασυνοριακές, στο πρότυπο ενδεχομένως του TARGET2. Υποστηρίζεται ωστόσο ότι η δημιουργία ενός μόνο πανευρωπαϊκού συστήματος πληρωμών είναι μάλλον ουτοπική²⁶⁵, ιδίως όμως βρίσκει αντίθετη την ΕΚΤ²⁶⁶.

Κατ' άλλη άποψη, βέλτιστη λύση είναι η ίδρυση περισσότερων πανευρωπαϊκών συστημάτων πάνω στα οποία θα δομηθούν τα εθνικά συστήματα πληρωμών, προσαρμοσμένα με τέτοιο τρόπο ώστε είτε να μετασχηματιστούν τα ίδια σε πανευρωπαϊκά είτε να γίνουν συμβατά με το μοντέλο PEACH, εφόσον δε αυτό δεν είναι δυνατό, με κατάργησή τους και δημιουργία νέων, με τις παραπάνω ιδιότητες²⁶⁷. Η δομή αυτή υποστηρίζεται ότι θα ανταποκριθεί καλύτερα στον τεράστιο όγκο των συναλλαγών που θα κληθεί να διεκπεραιώσει, θα τονώσει δε τον ανταγωνισμό μεταξύ γραφείων συμψηφισμού και εκκαθάρισης, ενώ δεν πρέπει να παραγνωρίζεται και η αδιαμφισβήτη διασπορά του λειτουργικού κινδύνου²⁶⁸.

Σε καμία περίπτωση πάντως δεν γίνεται δεκτή η παράλληλη συνύπαρξη εθνικών και πανευρωπαϊκών συστημάτων πληρωμών, η οποία, εκτός από δαπανηρή, θα συντηρήσει και την υπάρχουσα κατάσταση κατακερματισμού της αγοράς χωρίς να συνεισφέρει με οποιονδήποτε τρόπο στον SEPA²⁶⁹. Και στην περίπτωση των συστημάτων πληρωμών, όπως στα μέσα πληρωμών, θα υπάρξει μια μεταβατική περίοδος παράλληλης λειτουργίας των εθνικών συστημάτων με τα πανευρωπαϊκά, κατά την ολοκλήρωση της οποίας τα (μη συμβατά) εθνικά συστήματα

264. *Khallouf* (Revue Banque 12/2005)· *Palva* (BFB 2/2006).

265. *Khallouf* (Revue Banque 12/2005)· *Fulconis-Tielens* (Revue Banque 9/2008, 46 επ).

266. *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004).

267. *Sitruk* (Revue Banque 5/2007)· *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004).

268. *Khallouf* (Revue Banque 12/2005),

269. *Keller* (EUREDIA 2007-2008/1)· *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004).

θα παύσουν να υπάρχουν και το σύνολο των συναλλαγών θα διεκπεραιώνεται μέσω των ευρωπαϊκών συστημάτων πληρωμών²⁷⁰.

Είναι σκόπιμο στο σημείο αυτό να γίνει διάκριση μεταξύ συστημάτων πληρωμών με την έννοια των συστημάτων που εκκαθαρίζουν τις διατραπεζικές μεταφορές κεφαλαίων και αφορούν τις μεταξύ των τραπεζών οικονομικές ισορροπίες όπως τα προπεριγραφέντα, και συστημάτων πληρωμών με την έννοια των υποδομών και κανόνων λειτουργίας δυνάμει των οποίων διενεργούνται πληρωμές με συγκεκριμένο μέσο. Στη δεύτερη περίπτωση εντάσσονται τα σχήματα που ανέπτυξε το EPC για κάθε ένα από τα προϊόντα SEPA, βάσει των οποίων ο κάθε πάροχος θα αναπτύξει το δικό του, εσωτερικό σύστημα μεταφοράς πιστώσεων, άμεσων χρεώσεων, πληρωμών με κάρτα. Μέσω των εσωτερικών αυτών διαδικασιών, οι οποίες είναι αυτονόητο ότι θα είναι δομημένες κατά τα πρότυπα του SEPA, οι συναλλαγές θα προωθούνται στα αντίστοιχα PEACHs προκειμένου να εκκαθαριστούν.

3. Πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών

Το πρώτο από τα πεδία που ρυθμίζονται στην Οδηγία 2007/64/EK είναι η πρόσβαση στην παροχή υπηρεσιών πληρωμών. Στο άρ. 1 παρ. 1 διακρίνονται έξι κατηγορίες παρόχων: i) Τα πιστωτικά ιδρύματα, εκείνες δηλαδή οι επιχειρήσεις η δραστηριότητα των οποίων συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό²⁷¹, ii) τα ιδρύματα έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος, εκείνες δηλαδή οι επιχειρήσεις ή άλλου τύπου νομικά πρόσωπα που εκδίδουν μέσα πληρωμής υπό μορφή ηλεκτρονικού χρήματος²⁷², iii) τα εξουσιοδοτημένα βάσει της εθνικής νομοθεσίας γραφεία ταχυδρομικών επιταγών, iv) τα ιδρύματα πληρωμών, v) η ΕΚΤ και οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες όταν δεν ενεργούν υπό την ιδιότητά τους ως νομισματικές ή άλλες δημόσιες αρχές, vi) τα κράτη μέλη ή οι περιφερειακές ή τοπικές αρχές τους όταν δεν ενεργούν υπό την ιδιότητά τους ως δημόσιες αρχές. Ορισμένα ιδρύματα, τα οποία ορίζονται ρητώς, δύνανται να εξαιρεθούν από το πεδίο

270. *Tumpel-Gugerell* (ΔΕΕΤ 38/2004).

271. Άρ. 4 παρ. 1 στ. α) της Οδηγίας 2006/48/EK σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων, ΕΕ της 30/6/2006, L 177/1.

272. Άρ. 1 παρ. 3 στ. α) της Οδηγίας 2000/46/EK για την ανάληψη, την άσκηση και την προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος, ΕΕ της 27/10/2000, L 275/39.

εφαρμογής της Οδηγίας. Για την Ελλάδα η εξαίρεση αφορά το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων²⁷³.

Καινοτομία της Οδηγίας αποτελεί η εισαγωγή της έννοιας του ιδρύματος πληρωμών, για το οποίο ορίζονται προϋποθέσεις σύστασης και λειτουργίας, άσκηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και πλαίσιο προληπτικής εποπτείας. Το νομικό πλαίσιο που διέπει τα ιδρύματα πληρωμών είναι σαφώς ελαστικότερο εκείνου των πιστωτικών ιδρυμάτων, γεγονός που δεν αντιμετωπίστηκε θετικά από τον τραπεζικό τομέα²⁷⁴.

3.1. Τα ιδρύματα πληρωμών

Ως ίδρυμα πληρωμών ορίζεται το εγκατεστημένο σε κράτος μέλος²⁷⁵ νομικό πρόσωπο που έχει λάβει άδεια λειτουργίας κατά τις διατάξεις της Οδηγίας προκειμένου να παρέχει και να εκτελεί υπηρεσίες πληρωμών σε ολόκληρη την ΕΕ²⁷⁶.

Οι προϋποθέσεις λήψης άδειας λειτουργίας προσδιορίζονται στο άρθρο 5 της οδηγίας, και αφορούν τις δραστηριότητες που πρόκειται να ασκήσει το ίδρυμα, την δομή του, ιδιαίτερα δε την ύπαρξη αποτελεσματικών μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου, το αρχικό κεφάλαιο, τα πρόσωπα που συμμετέχουν και διοικούν το ίδρυμα, τη νομική του μορφή και την έδρα του. Οι αρμόδιες αρχές μπορούν να αρνηθούν τη χορήγηση άδειας εφόσον διαπιστωθεί ότι το ίδρυμα πληρωμών διατηρεί στενούς δεσμούς, με την έννοια της άσκησης ελέγχου, με φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που είναι πιθανόν να παρεμποδίσουν την άσκηση ορθής εποπτείας²⁷⁷.

Όσον αφορά την έδρα του ιδρύματος πληρωμών, ακολουθείται η θεωρία της καταστατικής έδρας, η οποία βρίσκεται εκεί που βρίσκονται τα κεντρικά γραφεία του ιδρύματος²⁷⁸. Όπως στα πιστωτικά ιδρύματα, έτσι και στα ιδρύματα πληρωμών, εφαρμόζεται η αρχή της ενιαίας άδειας λειτουργίας (ενιαίας αδειοδότησης)²⁷⁹. Ως εκ τούτου, η άδεια λειτουργίας ενός ιδρύματος πληρωμών σε ένα κράτος μέλος παράγει αποτελέσματα σε όλα τα κράτη μέλη, στα οποία μπορεί αυτό να παράσχει υπηρεσίες με ή χωρίς εγκατάσταση²⁸⁰, αφού προηγουμένως ενημερώσει σχετικά τις αρμόδιες

273. Άρ. 2 παρ. 3 σε συνδυασμό με άρ. 2 Οδηγίας 2006/48/EK.

274. *Banque de France/Comité National SEPA/Fédération Bancaire Française*, La directive sur les services de paiement, 1/2008· *Vanden Bosch/Mathey* (R.D.B.F. 4/2007)· *Prüm* (R.D.B.F. 2/2007)· *Sitruk* (R.E.F. 2/2007).

275. Άρ. 10 παρ. 1 εδ. β'.

276. Άρ. 4 στ. 4.

277. Άρ. 10 παρ. 6 σε συνδυασμό με άρ. 4 παρ. 46 της Οδηγίας 2006/48/EK.

278. Άρ. 10 παρ. 3.

279. Δούβλης (2003), 122.

280. Άρ. 10 παρ. 9.

αρχές του κράτους μέλους καταγωγής και αυτές, με τη σειρά τους, τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής στο οποίο προτίθεται να ασκήσει δραστηριότητες²⁸¹.

Τα ιδρύματα πληρωμών εξάλλου, δύνανται να παρέχουν υπηρεσίες μέσω υποκαταστημάτων, αντιπροσώπων ή και εξωτερικών συνεργατών²⁸², για τις πράξεις των οποίων φέρουν πλήρη ευθύνη²⁸³. Υπό προϋποθέσεις επιτρέπεται η ανάθεση σε εξωτερικούς συνεργάτες δραστηριοτήτων σημαντικών για τη συμμόρφωση των ιδρυμάτων με τις απαιτήσεις της άδειας λειτουργίας τους, τις δυνάμει της οδηγίας υποχρεώσεις τους και την εν γένει οικονομική ευρωστία και ορθή εκτέλεση των δραστηριοτήτων τους (λειτουργικές δραστηριότητες)²⁸⁴. Η ανάθεση εργασιών σε αντιπροσώπους ή εξωτερικούς συνεργάτες γνωστοποιείται στις αρμόδιες εθνικές αρχές, όπως και η ταυτότητα αυτών²⁸⁵. Για την άσκηση δραστηριότητας σε άλλο κράτος μέλος με την πρόσληψη αντιπροσώπου, επιπλέον της ακολουθητέας για το ίδρυμα πληρωμών διαδικασίας, απαιτείται σχετική γνωμοδότηση των αρμοδίων αρχών του κράτους μέλους υποδοχής²⁸⁶, ενώ δεν προβλέπεται τέτοια δυνατότητα με ανάθεση σε εξωτερικό συνεργάτη.

Κατά διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών μπορεί να επιτραπεί και σε άλλα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά, να παράσχουν υπηρεσίες πληρωμών κατά παρέκκλιση, εν όλω ή εν μέρει, των διαδικασιών και όρων της Οδηγίας²⁸⁷. Τυχόν εφαρμογή της ευχέρειας αυτής κοινοποιείται στην Επιτροπή²⁸⁸. Οι προϋποθέσεις ενεργοποίησης της παρέκκλισης υπέρ ενός παρόχου σχετίζονται με τον όγκο των συναλλαγών του προηγούμενου έτους ή του επιχειρηματικού σχεδίου και την ποινική κατάσταση των φυσικών προσώπων που είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση και τη λειτουργία της επιχείρησης, τα οποία πρέπει να μην έχουν καταδικαστεί για οικονομικά εγκλήματα²⁸⁹. Στους κατά παρέκκλιση παρόχους υπηρεσιών πληρωμών εφαρμόζεται η θεωρία της πραγματικής έδρας, καθώς υποχρεούνται να τηρούν τα κεντρικά γραφεία τους στο κράτος μέλος που ασκούν πραγματικά τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες²⁹⁰, ενώ η ισχύς της άδειας λειτουργίας τους δεν επεκτείνει τα αποτελέσματά της σε άλλα κράτη μέλη εκτός του κράτους μέλους καταγωγής²⁹¹. Κάθε μεταβολή των περιστατικών που δικαιολογούν την παρέκκλιση γνωστοποιείται

281. Άρ. 25 παρ. 1.

282. Άρ. 17.

283. Άρ. 18.

284. Άρ. 17 παρ. 7 εδ. β' και γ'.

285. Άρ. 17 παρ. 1 και 7 εδ. α'.

286. Άρ. 17 παρ. 5.

287. Άρ. 26 παρ. 1.

288. Άρ. 27.

289. Άρ. 26 παρ. 1.

290. Άρ. 26 παρ. 2.

291. Άρ. 26 παρ. 3.

στις αρμόδιες αρχές και εντός τριάντα ημερών από την παύση της συνδρομής ενός εκ των προϋποθέσεων αυτών οι πάροχοι υποχρεούνται να υποβάλλουν αίτηση για λήψη άδειας ιδρύματος πληρωμών²⁹².

Για λόγους διαφάνειας, ιδρύεται δημόσιο Μητρώο Ιδρυμάτων Πληρωμών, στο οποίο εγγράφονται όλα τα αδειοδοτημένα ιδρύματα πληρωμών, οι αντιπρόσωποι και τα υποκαταστήματά τους, καθώς και οι υπηρεσίες πληρωμών τις οποίες σύμφωνα με την άδεια λειτουργίας τους δύνανται να παρέχουν. Ξεχωριστό μητρώο τηρείται για τα πρόσωπα που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας κατά παρέκκλιση²⁹³.

3.2. Δραστηριότητες των Ιδρυμάτων Πληρωμών

Κύρια δραστηριότητα των ιδρυμάτων πληρωμών είναι η παροχή μέρους ή όλων των προβλεπόμενων στο Παράρτημα της Οδηγίας υπηρεσιών πληρωμών²⁹⁴. Οι δραστηριότητες αυτές συνίσταται σε τήρηση λογαριασμού πληρωμών, που δεν ταυτίζεται με την αποδοχή καταθέσεων, εκτέλεση πράξεων πληρωμής μέσω λογαριασμού πληρωμών ή με πιστωτικό άνοιγμα, έκδοση μέσων πληρωμών, εμβάσματα και εκτέλεση πράξεων πληρωμής όπου η εντολή παρέχεται μέσω τηλεπικοινωνιακής, ψηφιακής ή πληροφορικής συσκευής στις οποίες το ίδρυμα πληρωμών παρέχει με την ιδιότητα του μεσάζοντος το τηλεπικοινωνιακό ή πληροφοριακό σύστημα ή δίκτυο²⁹⁵.

Πλέον αυτών παρέχεται η δυνατότητα να ασκήσουν επικουρικές υπηρεσίες, στενά συνδεδεμένες με τις υπηρεσίες του παραρτήματος, να λειτουργούν συστήματα πληρωμών ή να αναλαμβάνουν και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες, άσχετες με την παροχή υπηρεσιών πληρωμών, τηρουμένου του ισχύοντος κοινοτικού και εθνικού δικαίου²⁹⁶.

Απαγορεύεται ρητά να αποδέχονται καταθέσεις ή άλλα επιστρεπτέα κεφάλαια, δραστηριότητα που επιφυλάσσεται στα πιστωτικά ιδρύματα²⁹⁷, όπως και να εκδίδουν ηλεκτρονικό χρήμα²⁹⁸. Επιτρέπεται ωστόσο να διατηρούν λογαριασμούς πληρωμών που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για πράξεις πληρωμών²⁹⁹, ενώ η παροχή πίστωσης επιτρέπεται μόνο σε σχέση με ορισμένες από τις υπηρεσίες πληρωμών του Παραρτήματος και υπό την προϋπόθεση ότι είναι επικουρική και

292. Αρ. 26 παρ. 5.

293. Αρ. 13.

294. Αρ. 16 παρ. 1 σε συνδυασμό με Παράρτημα.

295. Βλ. Παράρτημα.

296. Αρ. 16 παρ. 1.

297. Αρ. 16 παρ. 4.

298. Προοίμιο παρ. (9).

299. Αρ. 16 παρ. 2.

άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκτέλεση μιας πράξης πληρωμής, δεν χορηγείται από χρηματικά ποσά που έχουν ληφθεί ή κρατούνται για την εκτέλεση πράξης πληρωμής, τα ίδια κεφάλαια του ιδρύματος είναι επαρκή και κατάλληλα για την χορηγούμενη πίστωση και η περίοδος αποπληρωμής δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες³⁰⁰, ακόμα και σε κυλιόμενη βάση³⁰¹.

Σε περιπτώσεις χρήσης της δυνατότητας άσκησης και άλλων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων πέραν των υπηρεσιών πληρωμών, τα ιδρύματα πληρωμών υποχρεούνται να διασφαλίζουν τα χρηματικά ποσά που λαμβάνουν από τους χρήστες για την εκτέλεση πράξεων πληρωμών. Η διασφάλιση επιτυγχάνεται με φύλαξη των χρηματικών ποσών που έχουν ληφθεί από τους χρήστες ξεχωριστά από χρηματικά ποσά άλλων χρηστών ή με κατάθεση σε ξεχωριστό τραπεζικό λογαριασμό και παράλληλη προστασία τους από την νομοθεσία του κράτους μέλους έναντι αξιώσεων άλλων πιστωτών του ιδρύματος, ιδίως σε περίπτωση αφερεγγυότητας. Η διασφάλιση είναι επίσης δυνατή με κάλυψη των ποσών αυτών από ασφαλιστήριο συμβόλαιο ή άλλη συγκρίσιμη εγγύηση που προέρχεται από επιχείρηση μη ανήκουσα στον ίδιο όμιλο με το ίδρυμα πληρωμών και καταβάλλεται εάν το ίδρυμα πληρωμών περιέλθει σε καθεστώς αφερεγγυότητας³⁰².

Κατ' επιλογήν των κρατών μελών οι υποχρεώσεις διασφάλισης μπορούν να επεκταθούν σε όλα τα ιδρύματα πληρωμών, ανεξαρτήτως αν ασκούν και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες, μπορεί δε να περιοριστεί η ισχύς τους σε ποσά που υπερβαίνουν ένα κατώτατο όριο ύψους 600 Ευρώ³⁰³.

3.3. Προληπτική Εποπτεία των Ιδρυμάτων Πληρωμών

Λόγω της εξέχουσας σημασίας των παρεχομένων από τα ιδρύματα πληρωμών υπηρεσιών στην οικονομική ζωή, δεν θα μπορούσαν τα εν λόγω ιδρύματα να εξαιρεθούν από τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας που εφαρμόζονται σε όλους τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών³⁰⁴.

Ορίζεται κατ' αρχάς ότι για την λήψη άδειας λειτουργίας τα ιδρύματα πληρωμών απαιτείται να διαθέτουν αρχικό κεφάλαιο, το ύψους του οποίου κλιμακώνεται ανάλογα με τις υπηρεσίες για τις οποίες έχει εκδοθεί η άδεια. Έτσι, αν το ίδρυμα προσφέρει μόνο υπηρεσίες εμβασμάτων (μεταφορές πιστώσεων), το

300. Άρ. 16 παρ. 3.

301. Προοίμιο παρ. (13) εδ. β'.

302. Άρ. 9 παρ. 1.

303. Άρ. 9 παρ. 3 και 4.

304. Προοίμιο παρ. (11).

ελάχιστον αρχικό κεφάλαιό του δεν πρέπει να είναι κατώτερο των 20.000 Ευρώ. Αν το ίδρυμα είναι φορέας εκμετάλλευσης τηλεπικοινωνιακού ή πληροφοριακού συστήματος ή δικτύου και εκτελεί ως μεσάζων πράξεις πληρωμής όπου η εντολή δίνεται μέσω τηλεπικοινωνιακής, ψηφιακής ή πληροφορικής συσκευής, τότε το ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο είναι τουλάχιστον 50.000 Ευρώ. Αν, τέλος, η δραστηριότητά του προβλέπει τήρηση λογαριασμού πληρωμών, πληρωμές μέσω λογαριασμού πληρωμών ή με πιστωτικό άνοιγμα και έκδοση μέσων πληρωμών, το ελάχιστο απαιτούμενο αρχικό κεφάλαιο δεν πρέπει να υπολείπεται των 125.000 Ευρώ³⁰⁵.

Για τα στοιχεία που απαρτίζουν το αρχικό κεφάλαιο η Οδηγία παραπέμπει στο άρ. 57 παρ. 1 στοιχεία α) και β) της Οδηγίας 2006/48/EK για την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με το οποίο το αρχικό κεφάλαιο περιλαμβάνει το μετοχικό κεφάλαιο και τα αποθεματικά³⁰⁶.

Συναφώς, το ίδρυμα πληρωμών οφείλει να διαθέτει επαρκή ίδια κεφάλαια διαθέσιμα ανά πάσα στιγμή για να καλύψουν ζημίες ή κινδύνους, που συντίθεται από τα ίδια στοιχεία που συνθέτουν τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων³⁰⁷. Για τον υπολογισμό τους καθιερώνονται τρεις μέθοδοι³⁰⁸, ενώ το ύψος τους δεν πρέπει να υπολείπεται του αρχικού κεφαλαίου ή του αποτελέσματος της μεθόδου υπολογισμού, σε περίπτωση που αυτό υπερβαίνει το αρχικό κεφάλαιο³⁰⁹. Οι αρμόδιες αρχές πάντως διατηρούν το δικαίωμα, κατόπιν αξιολόγησης των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων του ιδρύματος, να απαιτήσουν από το ίδρυμα να διαθέτει έως και 20% υψηλότερα ίδια κεφάλαια ή να επιτρέψουν σε αυτό να διατηρεί έως και 20% κατώτερα ίδια κεφάλαια σε σχέση με το εξαγόμενο από τη μέθοδο υπολογισμού ποσό³¹⁰.

Θεμελιώνεται επιπλέον υποχρέωση των ιδρυμάτων πληρωμών να καταρτίζουν ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς, εάν συντρέχει τέτοια περίπτωση, της δραστηριότητάς τους³¹¹, και μάλιστα με χωριστές λογιστικές πληροφορίες αναφορικά με τις παρεχόμενες σύμφωνα με το Παράρτημα υπηρεσίες και τις πρόσθετες υπηρεσίες³¹².

305. Άρ. 6.

306. Άρ. 6 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρ. 57 παρ. 1 στ. α) και β) Οδηγίας 2006/48/EK και τα άρ. 22 και 23 της Οδηγίας 86/635/EOK.

307. Άρ. 7 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρ. 57 έως 61, 63, 64 και 66 Οδηγίας 2006/48/EK.

308. Άρ. 8 παρ. 1 και 2.

309. Άρ. 7 παρ. 1.

310. Άρ. 8 παρ. 3.

311. Άρ. 15 παρ. 1 και Προοίμιο παρ. (12).

312. Άρ. 15 παρ. 3.

Αρμόδια αρχή για την αδειοδότηση και την προληπτική εποπτεία των ιδρυμάτων πληρωμών είναι η εποπτική αρχή του κράτους μέλους καταγωγής, έστω και αν το ίδρυμα ασκεί δραστηριότητες και σε άλλο κράτος μέλος³¹³. Εν τοιαύτη περιπτώσει υφίσταται στενή συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων εποπτικών αρχών κράτους μέλους καταγωγής και υποδοχής³¹⁴. Ειδικά όσον αφορά τους διενεργούμενους επιτόπιους ελέγχους, αρμόδια είναι η εποπτική αρχή του κράτους μέλους καταγωγής, αφού προηγουμένως ενημερώσει σχετικά την αντίστοιχη αρχή του κράτους μέλους υποδοχής³¹⁵. Δεν αποκλείεται ωστόσο η ανάθεση της διενέργειας επιτόπιων ελέγχων στις εποπτικές αρχές του κράτους μέλους υποδοχής³¹⁶. Το εύρος της ασκούμενης εποπτείας περιλαμβάνει τις υπηρεσίες πληρωμών και τις λειτουργικά και στενά συνδεδεμένες με αυτές επικουρικές υπηρεσίες, όχι όμως και τις λοιπές – άσχετες με τις υπηρεσίες πληρωμών – επιχειρηματικές δραστηριότητες του ιδρύματος³¹⁷.

313. Άρ.5 και 17.

314. Άρ. 25 παρ. 2.

315. Άρ. 25 παρ. 3 εδ. α'.

316. Άρ. 25 παρ. 3 εδ. β'.

317. Άρ. 20 παρ. 5.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ SEPA

1. Μεταφορές πιστώσεων

Η μεταφορά πίστωσης είναι η πλέον ενδεικτική υπηρεσία μεταφοράς κεφαλαίων, και ένα από τα συχνότερα χρησιμοποιούμενα μέσα πληρωμών. Με τον SEPA δημιουργήθηκε μια νέα υπηρεσία, η Μεταφορά Πίστωσης SEPA (SEPA Credit Transfer – SCT), που αντικατέστησε τα εθνικά συστήματα μεταφοράς πιστώσεων, με τον συγκερασμό των υπαρχουσών εθνικών πρακτικών στην εθνική και τη διασυνοριακή μεταφορά πιστώσεων, διατηρώντας συγχρόνως την αποτελεσματικότητα και την ασφάλεια αυτών³¹⁸. Η Μεταφορά Πίστωσης SEPA εισήχθη στα κράτη μέλη στις 28/1/2008³¹⁹. Στην Ελλάδα έχει ήδη ευθυγραμμιστεί το διατραπεζικό σύστημα ΔΙΑΣ³²⁰.

1.1. Γενικά χαρακτηριστικά του σχήματος μεταφοράς πιστώσεων

Το νέο πανευρωπαϊκό εργαλείο ορίζεται ως η αυτόματη μεταφορά πίστωσης σε Ευρώ, που δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατραπεζικές οδηγίες, δεν έχει επείγοντα χαρακτήρα και εκτελείται σε προκαθορισμένη μέγιστη προθεσμία εκτέλεσης³²¹. Αφορά μεταφορές πιστώσεων σε Ευρώ από και προς τραπεζικούς λογαριασμούς που τηρούνται στη ζώνη του SEPA, δια μέσου των τραπεζών του πληρωτή και του δικαιούχου για λογαριασμό των πελατών τους³²². Η μεταφορά πίστωσης SEPA διέπεται από το SCT Scheme, το οποίο περιέχει τους κανόνες, πρακτικές και πρότυπα που εφαρμόζονται στις SCT. Για την εφαρμογή των κανόνων αυτών είναι αδιάφορο αν ένας εκ των δύο λογαριασμών ή και οι δύο τηρούνται σε άλλο εθνικό νόμισμα εκτός του Ευρώ, υπό την προϋπόθεση ότι η μεταφορά εκτελείται σε Ευρώ. Το μέρος που αφορά την νομισματική μετατροπή δεν υπόκειται στις ρυθμίσεις του σχήματος³²³. Μεταξύ των κανόνων ξεχωρίζει η αρχή του

318. *Véronneau* (Revue Banque 12/2005).

319. *EPC*, SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook v. 3.2, 6/2008, 41.

320. www.europeanpaymentscouncil.eu.

321. *Véronneau* (Revue Banque 12/2005)· *EPC*, SCT Rulebook v. 3.2, 15.

322. *EPC*, SCT Rulebook v. 3.2, 15.

323. *EPC*, SCT Rulebook v. 3.2, 16.

διαχωρισμού του μέσου από την υποδομή που το στηρίζει³²⁴ και η πλήρης αυτοματοποίηση της διαδικασίας της μεταφοράς πίστωσης, σε όλα της τα στάδια³²⁵.

Σύμφωνα με την αρχή του διαχωρισμού, η παρεχόμενη υπηρεσία είναι ανεξάρτητη από την υποδομή που καθιστά δυνατή τη λειτουργία της, δηλαδή τα συστήματα πληρωμών. Κάθε τράπεζα επιλέγει μόνη της και ελεύθερα τον φορέα συμψηφισμού και διακανονισμού (Clearing and Settlement Mechanism – CSM) που θα επεξεργαστεί την εκάστοτε μεταφορά πίστωσης, υπό τον απαραίτητο όρο ότι πρόκειται για πανευρωπαϊκό σύστημα ή σύστημα συμβατό με τον SEPA³²⁶.

Η εκκαθάριση της πίστωσης υπάγεται στις ρυθμίσεις του σχήματος, κατά τα λοιπά όμως, η συμβατική σχέση παρόχων - τραπεζών με τους CSM εξέρχεται του πεδίου εφαρμογής του. Από τις δημιουργούμενες σε μια μεταφορά πίστωσης συμβατικές σχέσεις μόνο εκείνη που συνδέει τις τράπεζες πληρωτή και δικαιούχου διέπεται πλήρως από τους κανόνες για τις μεταφορές πιστώσεων SEPA. Η σχέση των παρόχων με τους πελάτες τους διαμορφώνεται με μεταξύ τους συμφωνία, με εξαίρεση το μέρος που αφορά την διενεργούμενη συναλλαγή, η οποία πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις που έχουν τεθεί από τις κατευθυντήριες γραμμές, ενώ η συμβατική σχέση πληρωτή και δικαιούχου δεν ασκεί καμία επιρροή στην εκτέλεση της μεταφοράς, και, όπως είναι εύλογο, δεν εμπίπτει στην SCT³²⁷.

Η επεξεργασία της πληρωμής – και της επιστροφής αν η πληρωμή δεν εξελιχθεί ομαλά – γίνεται ηλεκτρονικά, σύμφωνα με τη δεύτερη αρχή. Ομοίως, πάντα ηλεκτρονικά και πλήρως αυτοματοποιημένα διαβιβάζονται σε διατραπεζικό επίπεδο οι πληροφορίες και λοιπά στοιχεία της συναλλαγής. Πτυχές που σχετίζονται με τη σχέση της τράπεζας με τον πελάτη της, λ.χ. οδηγίες ή συμβουλές, δεν είναι απαραίτητο να λαμβάνουν ηλεκτρονική μορφή³²⁸.

Στο πλαίσιο της πλήρους τυποποίησης διαμορφώνεται ένα πρότυπο εντολής πληρωμής, που υποστηρίζει 140 χαρακτήρες κατ' ανώτατο όριο και περιέχει όλες τις απαραίτητες για την ορθή εκτέλεση της μεταφοράς πληροφορίες³²⁹. Τα σχετικά πεδία, στα οποία περιλαμβάνεται απαραίτητως ο IBAN του δικαιούχου και ο BIC της τράπεζας του δικαιούχου³³⁰, συμπληρώνονται από τον πληρωτή, και η εντολή παραδίδεται στον πάροχό του ο οποίος την προωθεί ηλεκτρονικά, μεταφέροντας αμετάβλητες όλες τις περιεχόμενες στην εντολή πληροφορίες. Κατά την ολοκλήρωση της μεταφοράς, όταν το ποσό πιστώνεται στο λογαριασμό του δικαιούχου, ο

324. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 12.

325. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 15.

326. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 12.

327. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 19.

328. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 15.

329. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 17.

330. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 45.

πάροχός του υποχρεούται να του καταστήσει γνωστά όλα τα σχετικά με την πίστωση στοιχεία, όπως ακριβώς καταχωρήθηκαν από τον πληρωτή. Με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται η σύγκριση του ποσού που αφορούσε η εντολή και εκείνου που πιστώθηκε, και η επιβεβαίωση της πιστώσεως ολόκληρου του ποσού, χωρίς την αφαίρεση επιβαρύνσεων³³¹.

Πέραν της κύριας υπηρεσίας μεταφοράς πιστώσεων, οι πάροχοι μπορούν να παρέχουν στους πελάτες τους και πρόσθετες προαιρετικές υπηρεσίες (Additional Optional Services – AOS). Οι πρόσθετες αυτές υπηρεσίες μπορούν είτε να είναι υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, συνδεδεμένες με τον πυρήνα της κύριας υπηρεσίας και προσανατολισμένες προς το μέλλον, οι οποίες περιλαμβάνουν την ηλεκτρονική τιμολόγηση, την ηλεκτρονική συμφωνία λογαριασμών και λύσεις για τη διενέργεια πληρωμών μέσω διαδικτύου³³², είτε άλλου τύπου υπηρεσίες, παρεχόμενες από τοπικές, εθνικές ή ευρωπαϊκές ενώσεις τραπεζών, όπως π.χ. η περαιτέρω τυποποίηση χρησιμοποιούμενων πληροφοριών. Οι AOS δεν προσδιορίζονται περισσότερο από το Rulebook και δεν υπάγονται στις διατάξεις του, διότι, ως προαιρετικές και υπερβαίνουσες αυτήν καθ' εαυτήν τη μεταφορά πίστωσης, συνιστούν το κατ' εξοχήν πεδίο ανταγωνισμού των παρόχων³³³.

Θεσπίζονται ωστόσο ορισμένες αρχές με τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται οι πάροχοι Πρόσθετων Προαιρετικών Υπηρεσιών:

i) Από την παροχή AOS δεν πρέπει να διακυβεύεται η διαλειτουργικότητα του σχήματος ούτε να τίθενται εμπόδια στον ανταγωνισμό.

ii) Οι πρόσθετες υπηρεσίες, ως μέρος της αγοράς, καθιερώνονται και αναπτύσσονται βάσει των αναγκών της. Συχνά χρησιμοποιούμενες πρόσθετες υπηρεσίες μπορούν να ενσωματωθούν στην κύρια υπηρεσία, εφόσον κρίνεται ότι εξυπηρετούνται οι ανάγκες της αγοράς.

iii) Οι κοινώς χρησιμοποιούμενες πρόσθετες υπηρεσίες είναι απολύτως διαφανείς. Συγκεκριμένα, κοινώς χρησιμοποιούμενες πρόσθετες υπηρεσίες που συνίστανται στην τυποποίηση δεδομένων αναρτώνται σε ιστοσελίδα προσβάσιμη στο κοινό στα Αγγλικά και στην τοπική γλώσσα³³⁴.

Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις της Οδηγίας 2007/64/EK.

331. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 17.

332. EKT (11/2006), 12.

333. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 15 επ.

334. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 16.

1.2. Εκτέλεση της μεταφοράς πίστωσης

Η μεταφορά πίστωσης SEPA ακολουθεί το τετραμερές μοντέλο³³⁵ που εφαρμόζεται σήμερα στις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων, το οποίο επεκτείνεται και στις εθνικές μεταφορές πίστωσης³³⁶. Οι συμβαλλόμενοι συναλλάσσονται μόνο μεταξύ τους και με τον οικείο πάροχο υπηρεσιών πληρωμών, χωρίς να έρχονται καθόλου σε επαφή με την τράπεζα του αντισυμβαλλομένου τους. Ειδικότερα, η τράπεζα του δικαιούχου γνωστοποιεί τους κωδικούς IBAN και BIC στον πελάτη της και αυτός στον αντισυμβαλλομένο του – πληρωτή προκαταβολικά. Ο πληρωτής διαβιβάζει στον πάροχό του τον IBAN του δικαιούχου και τον BIC του παρόχου του, με την εντολή να εκτελεστεί μεταφορά πίστωσης για ορισμένο ποσό³³⁷. Η τράπεζα του πληρωτή, μέσω του CSM που εκκαθαρίζει τη συναλλαγή, μεταφέρει το κεφάλαιο στον λογαριασμό διακανονισμών του παρόχου του δικαιούχου, ο οποίος στη συνέχεια πιστώνει τον υποδειχθέντα λογαριασμό του δικαιούχου³³⁸.

Περαιτέρω, καινοτομία συνιστά η επιταγή πίστωσης στο λογαριασμό του δικαιούχου του ποσού της εντολής στο σύνολό του, χωρίς να αφαιρούνται εκ των προτέρων οι διάφορες προμήθειες και χρεώσεις που επιβάλλουν οι τράπεζες, πρακτική γνωστή ως “benededuct”³³⁹, που στο εξής απαγορεύεται, εκτός αν υπάρχει σχετική συμφωνία μεταξύ του δικαιούχου και της τράπεζάς του³⁴⁰. Σε κάθε περίπτωση, οι επιβαρύνσεις πρέπει να αναφέρονται ευκρινώς, ξεχωριστά από την πίστωση, και το ύψος τους δεν πρέπει να διαφοροποιείται ανάλογα με το αν πρόκειται για εθνική ή διασυνοριακή μεταφορά κεφαλαίου³⁴¹.

Η προθεσμία ολοκλήρωσης της μεταφοράς πίστωσης είναι τρεις εργάσιμες για τις τράπεζες ημέρες. Η έννοια των εργάσιμων για τις τράπεζες ημερών τίθεται για περιπτώσεις που σε ορισμένα κράτη μέλη οι τράπεζες δεν λειτουργούν συγκεκριμένες ημέρες, οι οποίες για τις υπόλοιπες υπηρεσίες είναι εργάσιμες. Αν η ημερομηνία εκτέλεσης της μεταφοράς συμπίπτει με μη εργάσιμη για την τράπεζα του πληρωτή ημέρα, η πίστωση μεταφέρεται την αμέσως επομένη για την τράπεζα εργάσιμη³⁴².

335. Four corner model – À quatre coins’ βλ. Παράρτημα Ι, διάγραμμα του μοντέλου μεταφοράς πίστωσης.

336. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 19.

337. Véronneau, (Revue Banque 12/2005).

338. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 19 επ’ Véronneau (Revue Banque 12/2005) Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 221.

339. Véronneau, (Revue Banque 12/2005).

340. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 46.

341. Véronneau, (Revue Banque 12/2005).

342. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 14.

Μέχρι την 1/11/2009 η προθεσμία αρχίζει να τρέχει από την ημέρα αποδοχής της εντολής. Αυτή ορίζεται ως η ημέρα που πληρούνται όλες οι ορισθείσες από την τράπεζα του πληρωτή προϋποθέσεις και εξειδικεύεται από τον πάροχο του πληρωτή, ο οποίος και την γνωστοποιεί στον πελάτη του. Η τράπεζα του πληρωτή οφείλει εντός δύο εργάσιμων, κατά τους παραπάνω όρους, ημερών να μεταφέρει το ποσό της πίστωσης στον λογαριασμό διακανονισμού της τράπεζας του δικαιούχου. Η τράπεζα του δικαιούχου, από την πλευρά της, πρέπει να πιστώσει το λογαριασμό του δικαιούχου μέσα σε μία εργάσιμη ημέρα από την παραλαβή της πίστωσης. Από 1/11/2009 ισχύουν οι προθεσμίες που τίθενται από την Οδηγία 2007/64/ΕΚ³⁴³.

Εάν για οποιονδήποτε λόγο η ολοκλήρωση της μεταφοράς πίστωσης δεν καταστεί δυνατή, τίθεται σε εφαρμογή η διαδικασία εξαιρέσεων, η οποία είναι επίσης πλήρως αυτοματοποιημένη³⁴⁴.

Ειδικότερα, όταν η μεταφορά πίστωσης δεν γίνεται δεκτή πριν τον διατραπεζικό διακανονισμό, αναφερόμαστε σε «απόρριψη». Αν η απόρριψη προκύψει όταν δοθεί η εντολή από τον πληρωτή στην τράπεζά του, τότε αυτή απλώς τον ενημερώνει για τους λόγους της απόρριψης. Αν όμως εκδηλωθεί στη διαδρομή μεταξύ της τράπεζας του πληρωτή και του φορέα συμψηφισμού και διακανονισμού, ακολουθείται μια τυποποιημένη διαδικασία και αποστέλλεται ένα τυποποιημένο μήνυμα, το οποίο υποχρεωτικά μεταδίδεται την ίδια ημέρα της εντολής ή το αργότερο την επομένη³⁴⁵.

Σε περιπτώσεις που η ανωμαλία παρουσιάζεται μετά την εκκαθάριση της πληρωμής, πρόκειται για «επιστροφή». Ο πάροχος του δικαιούχου ειδοποιεί εντός τριών εργάσιμων για αυτόν ημερών με τυποποιημένο μήνυμα την τράπεζα του πληρωτή για την επιστροφή. Εν συνεχεία η πίστωση αποστέλλεται από την τράπεζα του δικαιούχου στην τράπεζα του πληρωτή ως πίστωση που δεν είναι εφικτή. Η επιστροφή δικαιολογείται μόνο για σοβαρούς λόγους, όπως λ.χ. λάθος λογαριασμός ή λογαριασμός που έκλεισε³⁴⁶.

1.3. Νομική φύση του SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook

Οι κανόνες που διέπουν τις μεταφορές πιστώσεων SEPA διατυπώνονται στο SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook, μία πολυμερή σύμβαση μεταξύ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών και των συμμετεχουσών τραπεζών. Σε αυτό

343. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 22 επ' βλ. κατωτέρω υπό Δ/2.2.

344. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 26.

345. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 26 επ.

346. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 27.

ενσωματώνονται δύο τύποι συμφωνιών, εκείνη του EPC με τις συμμετέχουσες τράπεζες και εκείνη των συμμετεχουσών τραπεζών μεταξύ τους³⁴⁷. Συμμετέχοντες μπορούν να είναι αδειοδοτημένα πιστωτικά ιδρύματα, οι εθνικές κεντρικές τράπεζες κρατών μελών, γραφεία ταχυδρομικών επιταγών, και ορισμένοι άλλοι οργανισμοί που παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών και αναφέρονται ρητά στο άρ. 2 της Οδηγίας 2006/48/EK. Στην Ελλάδα ο οργανισμός αυτός είναι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων³⁴⁸.

Η δεσμευτικότητα των όρων της συμφωνίας επεκτείνεται και στους αντιπροσώπους και υπαλλήλους των τραπεζών, οι οποίοι κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους οφείλουν να συμμορφώνονται με το Rulebook³⁴⁹. Σε περιπτώσεις που συμμετέχουσα τράπεζα χρησιμοποιεί ενδιάμεση τράπεζα για να εκπληρώσει τις απορρέουσες από τη σύμβαση υποχρεώσεις της, οφείλει να διασφαλίζει ότι η συμφωνία της με αυτήν συμβιβάζεται και δεν αποκλίνει από τις απαιτήσεις των κατευθυντήριων γραμμών³⁵⁰. Σε μη συμβαλλόμενα μέρη δεν αναγνωρίζονται δικαιώματα και υποχρεώσεις δυνάμει του Rulebook³⁵¹. Κατά συνέπεια, τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά στοιχεία μιας μεταφοράς πίστωσης SEPA αφορούν μεταφορές κεφαλαίων που διενεργούνται από τους παραπάνω φορείς και δεν είναι υποχρεωτικά για τα ιδρύματα πληρωμών, που δεν νομιμοποιούνται να συμμετάσχουν στο σχήμα.

Βάσει της συμφωνίας, οι συμβαλλόμενοι φορείς δεσμεύονται πέραν αυτής και από άλλα κείμενα, ιδίως δε το PE-ACH/CSM Framework³⁵², το οποίο θέτει τις αρχές που διέπουν τη δραστηριότητα φορέων συμψηφισμού και διακανονισμού που διεκπεραιώνουν υπηρεσίες μεταφοράς πίστωσης και άμεσες χρεώσεις SEPA³⁵³. Αποτελούν, εν ολίγοις, τις προϋποθέσεις συμβατότητας με τον SEPA, τις οποίες πρέπει να πληροί κάθε φορέας συμψηφισμού και διακανονισμού που επιλέγεται από μία συμμετέχουσα τράπεζα για την εκκαθάριση υπηρεσιών SEPA.

Με τη σύμβαση ρυθμίζονται επιπλέον ζητήματα ευθύνης των συμμετεχόντων έναντι των λοιπών συμμετεχουσών τραπεζών. Η ευθύνη καταλαμβάνει κάθε απώλεια, έξοδα, ζημία, επιβάρυνση, φόρους και ενοχή για οποιαδήποτε αξίωση, διεκδίκηση ή αγωγή που προκύπτει από:

347. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 41.

348. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 43, όπου γίνεται παραπομπή στα άρ. 2 και 6 της Οδηγίας 2006/48/EK.

349. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 41.

350. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 42.

351. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 41.

352. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 42.

353. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 55.

i) εκπλήρωση εκ μέρους της τράπεζας του δικαιούχου υποχρέωσης που βαρύνει την τράπεζα του πληρωτή. Η ισχύς του όρου παύει από 1/11/2009, οπότε ενεργοποιείται σχετική διάταξη της Οδηγίας 2007/64/EK,

ii) αθέτηση υποχρέωσης σχετικής με μεταφορά πίστωσης SEPA που θεσπίζεται από το Rulebook,

iii) αμέλεια ή παράλειψη σχετική με τη μεταφορά πίστωσης SEPA, στο βαθμό που συνδέεται με την λειτουργία της υπηρεσίας, και

iv) οποιαδήποτε λειτουργική βλάβη της έχουσας την αξίωση συμμετέχουσας τράπεζας στο βαθμό που σχετίζεται με την λειτουργία της υπηρεσίας.

Το ύψος της ευθύνης περιορίζεται στο ποσό της εντολής πληρωμής και δεν καταλαμβάνει έμμεσες ή παρεπόμενες ζημίες. Ως έμμεσες χαρακτηρίζονται και οι ζημίες που υπερβαίνουν το ύψος της πίστωσης. Σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας ουδεμία ευθύνη γεννάται³⁵⁴. Το EPC από την πλευρά του, ευθύνεται μόνο για κακόπιστες ενέργειες³⁵⁵.

2. Άμεσες χρεώσεις

Η άμεση χρέωση είναι ένα εξαιρετικά χρήσιμο μέσο πληρωμής, προορισμένο για ευρεία χρήση σε κάθε είδους σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων, ιδιωτών, Διοίκησης, κλπ³⁵⁶. Δεν χρησιμοποιείται σήμερα διασυνοριακά διότι υπάρχουν έντονες διαφοροποιήσεις στα συστήματα άμεσων χρεώσεων των κρατών μελών³⁵⁷, που καθιστούν ανέφικτη τη λειτουργικότητα αυτών σε διασυνοριακό επίπεδο. Για το λόγο αυτό κρίθηκε ότι οι ανάγκες του SEPA θα εξυπηρετηθούν καλύτερα με την δημιουργία ενός εντελώς νέου μέσου, βασισμένου σε ένα νέο σύνολο προτύπων και σε κοινό νομικό πλαίσιο, αντί της προσπάθειας εναρμόνισης και διασύνδεσης των υφιστάμενων εθνικών σχημάτων³⁵⁸. Η νέα υπηρεσία, SEPA Direct Debit - SDD, θα τεθεί σε εφαρμογή από 1/11/2009, απώτατη ημερομηνία μεταφοράς της Οδηγίας 2007/64/EK στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών³⁵⁹.

Για να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι ανάγκες της αγοράς, και λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές που υφίστανται στις συναλλαγές μεταξύ ιδιωτών και

354. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 46 επ.

355. EPC, SCT Rulebook v. 3.2, 47.

356. Véronneau, (Revue Banque 12/2005)· Greifeneder/Rybár (TMI Special Report 8/2007).

357. Στη Γερμανία και την Αυστρία λ.χ. υπάρχουν περισσότερες διαδικασίες για τις άμεσες χρεώσεις, εξουσιοδοτημένες και μη, στην Πορτογαλία οι άμεσες χρεώσεις πρέπει να καταχωρούνται, ενώ στην Ουγγαρία δεν υπάρχουν καν, Greifeneder/Rybár (TMI Special Report 8/2007).

358. EPC, SEPA Core Direct Debit Scheme Rulebook v. 3.1, 6/2008, 11.

359. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 14.

επιχειρήσεων, ο τραπεζικός τομέας δημιούργησε δύο ξεχωριστά σχήματα: SEPA Core Direct Debit Scheme, που περιέχει τους εφαρμοστέους σε συναλλαγές μεταξύ ιδιωτών κανόνες, και το SEPA Business to Business Direct Debit Scheme, που εφαρμόζεται όταν αμφότεροι πληρωτής και δικαιούχος είναι επιχειρήσεις³⁶⁰.

2.1. Συγκατάθεση του πληρωτή για την εκτέλεση άμεσης χρέωσης

Η άμεση χρέωση SEPA διέπεται από τους κανόνες, πρακτικές και πρότυπα που καταγράφονται στο SEPA Core Direct Debit Scheme Rulebook, η νομική φύση του οποίου είναι η ίδια με του SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook. Στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, ως άμεση χρέωση SEPA ορίζεται η μεταφορά κεφαλαίων σε Ευρώ από το λογαριασμό του πληρωτή προς το λογαριασμό του δικαιούχου με τη μεσολάβηση των τραπεζών τους, την πρωτοβουλία για την εκκίνηση της οποίας έχει ο δικαιούχος³⁶¹. Η άμεση χρέωση, που μπορεί να είναι μεμονωμένη ή επαναλαμβανόμενη, βασίζεται σε εξουσιοδότηση που παρέχει ο πληρωτής στην τράπεζά του και τον δικαιούχο για να χρεωθεί ο λογαριασμός του με το ποσό που έχει συμφωνήσει με τον αντισυμβαλλόμενο του³⁶².

Τα γενικά χαρακτηριστικά της άμεσης χρέωσης SEPA είναι κοινά με εκείνα της μεταφοράς πίστωσης SEPA όσον αφορά τον διαχωρισμό σχήματος και φορέα υποδομής, την επιλογή φορέα συμψηφισμού και εκκαθάρισης, τις δημιουργούμενες συμβατικές σχέσεις, την τυποποιημένη και ηλεκτρονική εκτέλεση της συναλλαγής, το νόμισμα και τις χρεώσεις, τις πρόσθετες προαιρετικές υπηρεσίες και την χρήση IBAN και BIC.

Όπως η μεταφορά πίστωσης, έτσι και η άμεση χρέωση SEPA ακολουθεί το τετραμερές μοντέλο, τόσο στην εκτέλεση της άμεσης χρέωσης όσο και την συγκατάθεση του πληρωτή³⁶³.

Ως συγκατάθεση νοείται η έκφραση συναίνεσης και η εξουσιοδότηση που δίνεται από τον πληρωτή στον δικαιούχο προκειμένου να εκκινήσει τη διαδικασία χρέωσης συγκεκριμένου λογαριασμού του πληρωτή. Συγχρόνως παρέχεται συγκατάθεση και στην τράπεζα του πληρωτή για να προβεί στη χρέωση του λογαριασμού του σύμφωνα με τις παρεχόμενες οδηγίες. Στη συγκατάθεση πρέπει να

360. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 2.

361. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 15.

362. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 16.

363. Βλ. Παράρτημα II, διάγραμμα του μοντέλου παροχής συγκατάθεσης.

περιέχεται το απαραίτητο νομικό κείμενο και τα ονόματα των μερών που την υπογράφουν³⁶⁴.

Η συγκατάθεση μπορεί να παρασχεθεί εγγράφως, οπότε πρέπει να τίθεται ιδιόγραφη υπογραφή από τον πληρωτή ή εξουσιοδοτημένο από αυτόν πρόσωπο, ή ηλεκτρονικά, με τη χρήση ασφαλούς ηλεκτρονικής υπογραφής. Όταν η συγκατάθεση παρέχεται γραπτώς ο δικαιούχος οφείλει να «αποϋλοποιήσει» τις παρεχόμενες πληροφορίες, να τις μετατρέψει δηλαδή σε ηλεκτρονικά δεδομένα³⁶⁵, χωρίς να τις αλλοιώσει, όταν δε δίνεται σε ηλεκτρονική μορφή, εξάγει τα δεδομένα χωρίς να επιφέρει σε αυτά μεταβολές³⁶⁶.

Ο δικαιούχος, αφού αποϋλοποιήσει την συγκατάθεση, διαβιβάζει στον πάροχό του τις περιεχόμενες σε αυτήν πληροφορίες μαζί με την εντολή για την εκτέλεση της άμεσης χρέωσης. Η τράπεζα του δικαιούχου εν συνεχεία, διαβιβάζει μέσω του φορέα συμψηφισμού και διακανονισμού την αποϋλοποιημένη συγκατάθεση στην τράπεζα του πληρωτή ως μέρος της εντολής εκτέλεσης άμεσης χρέωσης SEPA για την οποία παρασχέθηκε³⁶⁷.

Η συγκατάθεση ισχύει για διάστημα 36 μηνών από τη λήψη της. Αν στο διάστημα αυτό δεν δοθεί εντολή εκτέλεσης της άμεσης χρέωσης ο δικαιούχος υποχρεούται να την ακυρώσει και να μην προβεί σε άλλη χρέωση στηριζόμενος στη συγκατάθεση αυτή. Τα ανωτέρω αποτελούν υποχρέωση του δικαιούχου, την ορθή εφαρμογή της οποίας δεν υποχρεούνται να επιβεβαιώσουν οι οικείοι πάροχοι³⁶⁸. Η τράπεζα του πληρωτή, ωστόσο, διατηρεί το δικαίωμα σε περίπτωση αμφιβολίας ή αμφισβήτησης περί της εγκυρότητας της συγκατάθεσης, να ζητήσει αντίγραφο αυτούσιας της συγκατάθεσης, προκειμένου να διαπιστώσει την εγκυρότητά της. Το αντίγραφο αποστέλλεται στην τράπεζα του πληρωτή μέσω της τράπεζας του δικαιούχου³⁶⁹.

2.2. Εντολή εκτέλεσης άμεσης χρέωσης

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το τετραμερές μοντέλο εφαρμόζεται και στην εκτέλεση της άμεσης χρέωσης³⁷⁰, κατά τον ίδιο τρόπο με τη συγκατάθεση του

364. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 21 επ.

365. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 42.

366. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 22.

367. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 22.

368. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 24.

369. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 41 επ.

370. Βλ. Παράρτημα III, διάγραμμα του μοντέλου εκτέλεσης άμεσης χρέωσης.

πληρωτή³⁷¹. Η εντολή για την έναρξη εκτέλεσης μιας άμεσης χρέωσης SEPA παρέχεται από τον δικαιούχο στην τράπεζά του, συνοδευόμενη από τη συγκατάθεση του πληρωτή. Της έναρξης εκτέλεσης πρέπει να προηγηθεί αποστολή ειδοποίησης στον πληρωτή, το αργότερο 14 ημερολογιακές ημέρες πριν την ημέρα εκτέλεσης, την ημέρα δηλαδή που το ποσό πρέπει να περιέλθει στην τράπεζα του δικαιούχου³⁷², στην οποία να αναφέρεται το ποσό και η ημερομηνία εκτέλεσης, εκτός και αν έχει συμφωνηθεί διαφορετική προθεσμία μεταξύ των συμβαλλομένων³⁷³.

Ακολουθώντας παρέχεται η εντολή εκτέλεσης στην τράπεζα του δικαιούχου, στην οποία πρέπει να διευκρινίζεται αν πρόκειται για μεμονωμένη άμεση χρέωση ή την πρώτη από σειρά επαναλαμβανόμενων χρεώσεων³⁷⁴. Στις περιπτώσεις αυτές η εντολή πρέπει να δοθεί το νωρίτερο 14 ημερολογιακές ημέρες πριν την ημερομηνία εκτέλεσης και το αργότερο 5 ημέρες πριν. Στις επαναλαμβανόμενες χρεώσεις οι επόμενες εντολές έχουν συντομότερη προθεσμία, και δίνονται το αργότερο δύο ημέρες πριν την εκτέλεση της χρέωσης³⁷⁵. Εντός των ίδιων προθεσμιών περιέρχεται η εντολή πληρωμής από την τράπεζα του δικαιούχου στην τράπεζα του πληρωτή δια μέσου του CSM που επεξεργάζεται τη συναλλαγή. Ο χρόνος λήψης και η προθεσμία εκτέλεσης της εντολής πληρωμής καθορίζονται από την Οδηγία 2007/64/EK³⁷⁶.

Μετά τη λήψη της εντολής πληρωμής, και εντός του χρονικού πλαισίου που τίθεται στην Οδηγία, ο πάροχος του πληρωτή οφείλει να χρεώσει το λογαριασμό του πληρωτή εφόσον η κατάσταση του λογαριασμού το επιτρέπει – έχει δηλαδή επαρκές υπόλοιπο³⁷⁷. Εφόσον συντρέχουν τεχνικοί ή άλλοι λόγοι που καθιστούν αδύνατη την εκτέλεση της χρέωσης, όπως λ.χ. ανωτέρα βία ή λογαριασμός που δεν υπάρχει πια, η τράπεζα του πληρωτή μπορεί να την απορρίψει. Παράλληλα, ο πληρωτής διατηρεί το δικαίωμα να απαγορεύσει την εκτέλεση οποιασδήποτε χρέωσης στο λογαριασμό του, δυνατότητα που ο πάροχος υποχρεούται να του προσφέρει³⁷⁸.

Η άμεση χρέωση ολοκληρώνεται με την αποστολή στο λογαριασμό διακανονισμού της τράπεζας του δικαιούχου του ποσού της χρέωσης, στις προθεσμίες που προβλέπονται στην οδηγία. Ο χρόνος πίστωσης του λογαριασμού του δικαιούχου με το ποσό της χρέωσης εξέρχεται του πεδίου εφαρμογής των

371. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 23.

372. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 29.

373. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 45.

374. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 23.

375. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 29.

376. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 29.

377. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 23, 29.

378. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 24.

κανόνων για τις SDD και ορίζεται με συμφωνία μεταξύ του δικαιούχου και του παρόχου του³⁷⁹.

2.3. Ανώμαλη εξέλιξη της άμεσης χρέωσης

Σε περιπτώσεις που η εκτέλεση της άμεσης χρέωσης δεν εξελίσσεται ομαλά, ενεργοποιείται η διαδικασία χειρισμού εξαιρέσεων. Η πλήρως τυποποιημένη αυτή διαδικασία ξεκινά από το σημείο που παρουσιάστηκε το σφάλμα. Οι πιθανοί λόγοι εκτροπής από την ομαλή διαδικασία είναι οι ακόλουθοι:

i) Απόρριψη της εντολής: Το πρόβλημα παρουσιάστηκε πριν το διατραπεζικό διακανονισμό και μπορεί να οφείλεται σε τεχνικούς λόγους που εντοπίστηκαν είτε από την τράπεζα του δικαιούχου, είτε του πληρωτή ή του φορέα συμψηφισμού και διακανονισμού, π.χ. εσφαλμένος IBAN, σε λόγους ανωτέρας βίας που εμποδίζουν την τράπεζα του πληρωτή να εκτελέσει τη συναλλαγή ή σε οδηγία του πληρωτή προς την τράπεζά του να μην εκτελείται οποιαδήποτε χρέωση στο λογαριασμό του. Στην τελευταία περίπτωση ο πάροχος του πληρωτή θα αναφέρει απόρριψη λόγω άρνησης³⁸⁰.

ii) Άρνηση: Η άρνηση συνίσταται σε απαγόρευση του πληρωτή προς την τράπεζά του να εκτελεστεί μια άμεση χρέωση. Αντικείμενό της μπορεί να είναι ορισμένη χρέωση ή οι άμεσες χρεώσεις στο σύνολό τους, και εκτελείται σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης του πληρωτή με τον πάροχό του. Όταν προηγείται του διατραπεζικού διακανονισμού συνεπάγεται απόρριψη της σχετικής εντολής πληρωμής από την τράπεζα του πληρωτή, ενώ όταν έπεται αυτού η άρνηση λαμβάνει το χαρακτήρα αξίωσης επιστροφής χρημάτων. Το δικαίωμα άρνησης μπορεί να ασκηθεί έως την ορισθείσα ημερομηνία εκτέλεσης³⁸¹.

iii) Επιστροφή: Αφορά εντολές που μετά το διατραπεζικό διακανονισμό παρουσίασαν πρόβλημα και εκκινείται από την τράπεζα του πληρωτή³⁸². Η επιστροφή πρέπει να γνωστοποιείται και να εκκαθαρίζεται εντός πέντε εργάσιμων τραπεζικών ημερών από τον διακανονισμό της αρχικής εντολής που απέτυχε. Επιστροφές που παρουσιάζονται για διακανονισμό μετά την εκπνοή της προθεσμίας δεν διεκπεραιώνονται από την τράπεζα του δικαιούχου ή το CSM, γεγονός για το

379. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 29 επ.

380. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 30 επ.

381. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 31.

382. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 31.

οποίο μεριμνά η τράπεζα του δικαιούχου, και ενημερώνει σχετικά την τράπεζα του πληρωτή³⁸³.

iv) Αναστροφή: Η αναστροφή είναι προαιρετική και είναι εφικτή μόνο εάν προσφέρεται η σχετική δυνατότητα από την τράπεζα του δικαιούχου. Την πρωτοβουλία έχει ο δικαιούχος ή η τράπεζά του, όταν κρίνει ότι εσφαλμένα εκτελέστηκε μια εντολή πληρωμής. Η αναστροφή συνίσταται στην απόδοση στον πληρωτή ολόκληρου του ποσού της εσφαλμένης εκτέλεσης και ασκείται αφού έχει εκκαθαριστεί η συναλλαγή³⁸⁴, εντός δύο εργάσιμων για τις τράπεζες ημερών από την ορισθείσα ημερομηνία εκτέλεσης. Με ευθύνη της τράπεζας του δικαιούχου, καθυστερημένη εντολή αναστροφής δεν διεκπεραιώνεται από αυτήν ή τον φορέα συμψηφισμού και διακανονισμού, στον οποίο έχει δώσει σχετική οδηγία, το γεγονός δε αυτό καθίσταται γνωστό στην τράπεζα του πληρωτή³⁸⁵. Η τράπεζα του πληρωτή, από τη πλευρά της, είναι υποχρεωμένη να εκτελέσει την εντολή αναστροφής που εκκίνησε ο δικαιούχος ή η τράπεζά του, χωρίς να χρειάζεται να διενεργήσει οποιονδήποτε έλεγχο της εντολής³⁸⁶.

v) Ανάκληση: Διέπεται από τους συμβατικούς όρους που δεσμεύουν τον δικαιούχο και την τράπεζά του και δεν καλύπτεται από το σχήμα της SDD. Πρόκειται για αίτηση του δικαιούχου προς την τράπεζά του να ανακληθεί η εντολή άμεσης χρέωσης μέχρι μια συμφωνημένη ημερομηνία³⁸⁷.

vi) Αίτηση για ακύρωση της εντολής: Συνδέεται με την ανάκληση. Προέρχεται από την τράπεζα του δικαιούχου και απευθύνεται στο φορέα συμψηφισμού και διακανονισμού, σε χρόνο προγενέστερο της εκκαθάρισης. Οι όροι υπό τους οποίους διενεργείται άπτονται της συμφωνίας των μερών³⁸⁸.

vii) Επιστροφή χρημάτων: Αξίωση επιστροφής χρημάτων γεννάται υπέρ του πληρωτή σε περιπτώσεις εγκεκριμένης ή μη εγκεκριμένης (χωρίς συγκατάθεση) χρέωσης. Υπόχρεος είναι ο πάροχος του πληρωτή³⁸⁹. Για εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής το δικαίωμα ασκείται εντός οκτώ εβδομάδων από την ημερομηνία χρέωσης, και στην ίδια προθεσμία επιστρέφεται το ποσό της χρέωσης, χωρίς να εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους ζητείται η επιστροφή χρημάτων. Για μη εγκεκριμένες χρεώσεις εφαρμόζονται οι προβλεπόμενες στην οδηγία προθεσμίες³⁹⁰.

383. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 29.

384. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 31.

385. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 29.

386. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 31.

387. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 31.

388. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 2.

389. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 31.

390. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 29.

Η τράπεζα του πληρωτή που αποδίδει στον πελάτη της το ποσό της χρέωσης, έχει συμβατικό δικαίωμα, που απορρέει από τη συμμετοχή στο σχήμα, να αξιώσει από την τράπεζα του δικαιούχου να αποκαταστήσει τη ζημία της από την επιστροφή χρημάτων. Ομοίως, η τράπεζα του δικαιούχου, βάσει της συμβατικής σχέσης που τη συνδέει με τον δικαιούχο, μπορεί να αναζητήσει από αυτόν το ποσό που κατέβαλε στην τράπεζα του πληρωτή. Το γεγονός της επιστροφής του ποσού δεν ασκεί καμία επιρροή στην απαίτηση που διατηρεί ο δικαιούχος έναντι του πληρωτή, για την οποία δόθηκε εντολή άμεσης χρέωσης³⁹¹.

Ο διακανονισμός της επιστροφής χρημάτων πρέπει να ολοκληρώνεται το αργότερο εντός δύο εργάσιμων τραπεζικών ημερών από την συμπλήρωση της προθεσμίας άσκησης του δικαιώματος επιστροφής χρημάτων από τον πληρωτή. Μετά το χρόνο αυτό η τράπεζα του δικαιούχου πρέπει να διασφαλίζει ότι καμία εντολή επιστροφής χρημάτων δεν διεκπεραιώνεται, από αυτήν ή το CSM, στο οποίο έχει δώσει σχετική οδηγία, και ενημερώνει σχετικά την τράπεζα του πληρωτή³⁹².

3. Κάρτες πληρωμών

3.1. Σχήμα κάρτας πληρωμών και SEPA Cards Framework

Οι πληρωμές με κάρτα αντιπροσωπεύουν τη συντριπτική πληροφορία των διασυνοριακών πληρωμών χωρίς μετρητά, και ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό των εθνικών πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών³⁹³. Σε όλα τα κράτη μέλη υπάρχουν ήδη ανεπτυγμένα δίκτυα λειτουργίας καρτών με υποδομές και νομικό πλαίσιο, τα οποία όμως παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, οφειλόμενες στη σχετική εθνική νομοθεσία και τις νόμιμες υποχρεώσεις, τις τιμές αλλά και τις συνήθειες των καταναλωτών. Κάρτες πληρωμών που ανήκουν σε διεθνή σχήματα – όπως η VISA, η MASTERCARD, η DINERS – παρουσιάζουν μικρότερες αποκλίσεις μεταξύ τους, εκ του γεγονότος ότι οι διεθνείς αυτοί οργανισμοί, που δραστηριοποιούνται σε ευρεία βάση σε όλα τα κράτη μέλη, έχουν θέσει οι ίδιοι τους κανόνες λειτουργίας των προϊόντων τους³⁹⁴.

Παρά την εκτεταμένη χρήση καρτών διασυνοριακά, αυτή περιορίζεται στις πιστωτικές κάρτες, τις κάρτες δηλαδή που εκδίδονται από τράπεζες ή επιχειρήσεις

391. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 24.

392. EPC, SDD Core Rulebook v. 3.1, 29.

393. Bielefeld, Un cadre organisant les paiements par carte dans la zone SEPA, Revue Banque 12/2005, 30 επ.

394. Bielefeld (Revue Banque 12/2005).

για την πραγματοποίηση συναλλαγών ή την παροχή υπηρεσιών με πίστωση και τελούν υπό χρονικούς και πιστωτικούς περιορισμούς για λόγους ασφαλείας³⁹⁵. Αντίθετα, οι χρεωστικές κάρτες, οι κάρτες δηλαδή που εκδίδονται από τράπεζα στην οποία διατηρεί λογαριασμό ο κάτοχός τους και χρησιμοποιούνται σε συναλλαγές με απευθείας χρέωση του τραπεζικού λογαριασμού³⁹⁶, δεν είναι σήμερα δυνατό να χρησιμοποιηθούν διασυννοριακά. Ομοίως, οι κάρτες αναλήψεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν εκτός συνόρων μόνο εάν η εκδότρια τράπεζα συμμετέχει σε κάποιο υπερεθνικό σύστημα, όπως λ.χ. το MAESTRO.

Για να αντιμετωπιστούν αυτοί οι περιορισμοί και να καταστεί δυνατή η πλήρης ενοποίηση τις ευρωπαϊκής αγοράς καρτών, αποφασίστηκε η σύγκλιση των υπάρχοντων συστημάτων καρτών και η θέση τους υπό τη σκέπη του SEPA. Για το σκοπό αυτό θεσπίστηκε το SEPA Cards Framework – SCF, το οποίο, σε αντίθεση με τις μεταφορές πιστώσεων και τις άμεσες χρεώσεις SEPA, δεν δημιουργεί νέα μέσα πληρωμών, αλλά σκιαγραφεί ένα πλέγμα αρχών λειτουργίας των παρόχων καρτών πληρωμών και των χαρακτηριστικών των καρτών, ώστε τα προσφερόμενα από αυτούς μέσα να μπορούν να χρησιμοποιηθούν αδιακρίτως σε όλη τη ζώνη του SEPA, να γίνουν SCF συμβατά³⁹⁷. Διατηρούνται επομένως τα υπάρχοντα συστήματα και σχήματα καρτών – οι οντότητες που προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες πληρωμών βασισμένες σε κάρτα³⁹⁸ – προσαρμοσμένα δεόντως ώστε να λειτουργούν σε συνθήκες SEPA. Κυρίαρχος στόχος βέβαια, είναι η ανάπτυξη και ενδυνάμωση ευρωπαϊκών δικτύων καρτών πληρωμής, με ταυτόχρονο περιορισμό του μεριδίου αγοράς των διεθνών συστημάτων αμερικανικής προέλευσης, που θεωρούνται ολιγοπωλιακά³⁹⁹.

Προϋπόθεση για να θεωρηθούν συμβατά με τον SEPA τα σχήματα καρτών είναι η πλήρης υιοθέτηση του SCF. Προς το σκοπό αυτό πρέπει να άρουν όλα τα νομικά και εμπορικά εμπόδια και να υποβάλλουν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών σχέδιο ενσωμάτωσης του πλαισίου⁴⁰⁰.

Το πλαίσιο καρτών SEPA τέθηκε σε εφαρμογή την 1/1/2008, οπότε ξεκίνησαν να διανέμονται, να εκδίδονται και να γίνονται αποδεκτές κάρτες πληρωμών συμβατές

395. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 184· *Van Empel* (C.L.M.R. 5/2005)· Βασιλόπουλος, Μέσα ηλεκτρονικών πληρωμών, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας καταναλωτών (2008), 683.

396. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 186· *Van Empel* (C.L.M.R. 5/2005)· Βασιλόπουλος (2008), 684 επ.

397. EPC, SEPA Cards Framework v. 2.0, 3/2006, 10.

398. EPC, SCF 3/2006, 21.

399. *Sitruk* (Revue Banque 5/2007).

400. EPC, SCF 3/2006, 12.

με το SCF⁴⁰¹. Έως το τέλος 2010 διανύουμε τη μεταβατική περίοδο, κατά την οποία συνυπάρχουν συμβατές και ασύμβατες με το SCF κάρτες, μετά τη λήξη της οποίας θα πρέπει να κυκλοφορούν στην αγορά αποκλειστικά συμβατές κάρτες⁴⁰².

3.2. Έκδοση κάρτας πληρωμών

Στο πεδίο εφαρμογής του SCF εμπίπτουν οι πληρωμές σε ευρώ με κάρτες πληρωμών και αναλήψεων που εκδίδονται από τράπεζες του SEPA, εκφεύγουν όμως αυτού οι λοιπές υπηρεσίες που συνδέονται με τη χρήση καρτών, π.χ. η παροχή πιστωτικού ορίου, καθώς και οι κάρτες ειδικών επιχειρήσεων⁴⁰³, οι κάρτες δηλαδή που εκδίδονται από επιχείρηση για αγορά αγαθών ή παροχή υπηρεσιών αποκλειστικά από την εκδότρια επιχείρηση⁴⁰⁴. Στις ρυθμίσεις του SCF δεν γίνεται διάκριση μεταξύ πιστωτικής και χρεωστικής κάρτας.

Από 1/1/2008 όλες οι τράπεζες της ζώνης του SEPA εκδίδουν κάρτες προερχόμενες αποκλειστικά από σχήματα συμβατά με το SCF και δεσμεύτηκαν από το τέλος του 2010 να σταματήσουν να συνεργάζονται με σχήματα που εκδίδουν ασύμβατες με τον SEPA κάρτες⁴⁰⁵. Στις νέες κάρτες εφαρμόζεται νέος κανονισμός ασφαλείας, που επιβάλλει τη χρήση μικροεπεξεργαστή EMV⁴⁰⁶, τεχνολογία που θεωρείται ασφαλέστερη και επιτρέπει να υιοθετηθούν κοινές προδιαγραφές για τις κάρτες και τα τερματικά (Point Of Sale – POS). Στη μεταβατική περίοδο η μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενη μαγνητική πίστα, που θεωρείται ασύμβατη με το πλαίσιο για τις κάρτες, θα συνυπάρχει με την τεχνολογία EMV, ώστε όταν το ATM ή το τερματικό δεν αναγνωρίζει τη νέα τεχνολογία, να «διαβάζει» τη μαγνητική πίστα για να εκτελεστεί η συναλλαγή⁴⁰⁷. Λόγω των αυξημένων κινδύνων απάτης, στόχος είναι ο δραστικός περιορισμός και η σταδιακή εξάλειψη της μαγνητικής πίστας, ώστε το αργότερο έως το 2010 να χρησιμοποιείται αποκλειστικά η τεχνολογία EMV⁴⁰⁸. Η τεχνολογία αυτή, πέραν της ασφάλειας, προσφέρεται και για την επίτευξη περαιτέρω

401. EPC, SCF 3/2006, 9.

402. EPC, SCF 3/2006, 9.

403. Bielefeld (Revue Banque 12/2005).

404. Σινανιώτη-Μαρούδη/Φαρσαρώτας (2005), 221.

405. EPC, SCF 3/2006, 12.

406. EPC, SCF 3/2006, 14.

407. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται “magstripe fallback”, Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης Πρόληψη και καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος που συνδέεται με τη χρήση καρτών στο νέο περιβάλλον του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ, ΔΕΕΤ 49/2007, 19 επ.

408. Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 49/2007).

τυποποίησης των διαδικασιών και υπόκειται σε διαρκή αναθεώρηση για να επιτυγχάνεται ο υψηλότερος δυνατός βαθμός τυποποίησης⁴⁰⁹.

Η ένταξη μιας τράπεζας σε ένα σχήμα καρτών προκειμένου να εκδίδει κάρτες πληρωμών που παρέχονται από το σχήμα, προϋποθέτει προσχώρηση σε συμφωνία πιστοποίησης. Αυτό ισχύει για κάθε σχήμα στο οποίο επιθυμεί να συμμετάσχει η τράπεζα και για κάθε χώρα στην οποία πρόκειται να παράσχει σχετικές υπηρεσίες. Το SCF καθιερώνει την πανευρωπαϊκή πιστοποίηση, που δίνει τη δυνατότητα στις τράπεζες να παρέχουν υπηρεσίες και προϊόντα πληρωμών με κάρτα σε ολόκληρο τον SEPA στη βάση μιας μοναδικής πιστοποίησης που θα ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη⁴¹⁰. Αντίστοιχα, η ίδια διαδικασία απαιτείται και για τις διαμεσολαβούσες (ή αποδέκτριες) τράπεζες. Η λειτουργία αυτών συνίσταται στην διαμεσολάβηση μεταξύ μιας επιχείρησης και του εκδότη μιας κάρτας για την εξόφληση της συναλλαγής του κατόχου της κάρτας με την εν λόγω επιχείρηση⁴¹¹. Μια τράπεζα πάντως μπορεί κατά διακριτική της ευχέρεια να επιλέξει να συμμετάσχει σε συμφωνία πιστοποίησης μόνο για την έκδοση ή την αποδοχή καρτών πληρωμών του σχήματος⁴¹².

Πρέπει να σημειωθεί ότι η σύμβαση σχήματος και εκδότριας ή διαμεσολαβούσας τράπεζας διέπεται υποχρεωτικά από εθνικό δίκαιο κράτους μέλους, αποκλειόμενου οποιουδήποτε άλλου δικαίου εκτός ΕΕ⁴¹³.

Για να καταστεί δυνατή η πανευρωπαϊκή πιστοποίηση θα καθιερωθεί κοινή διαδικασία πιστοποίησης καρτών, τερματικών, προσαρμογέων δικτύου, την οποία θα παρέχουν οργανισμοί πιστοποίησης που δεν θα υπάγονται σε κανένα σχήμα αλλά θα λειτουργούν με όλα⁴¹⁴.

3.3. Χρήση κάρτας πληρωμών

Το SCF θεμελιώνει την αρχή του διαχωρισμού του σχήματος κάρτας από το δίκτυο επεξεργασίας της συναλλαγής, το δίκτυο δηλαδή που μεσολαβεί μεταξύ του εμπόρου με τον οποίο συναλλάσσεται ο κάτοχος της κάρτας και της εκδότριας τράπεζας που εξοφλεί τη συναλλαγή για λογαριασμό του συμβεβλημένου με αυτήν κατόχου⁴¹⁵. Η επεξεργασία της συναλλαγής ολοκληρώνεται σε δύο στάδια: εκείνο της εξουσιοδότησης και εκείνο της πληρωμής. Στο στάδιο της εξουσιοδότησης η

409. EPC, SCF 3/2006, 15.

410. EPC, SCF 3/2006, 12.

411. Πιο αναλυτικά για τη διαδικασία αυτή βλ. κατωτέρω υπό 3.3.

412. EPC, SCF 3/2006, 13.

413. EPC, SCF 3/2006, 13.

414. EPC, SCF 3/2006, 16.

415. EPC, SCF v. 2.0, 13.

επιχείρηση εισάγει την κάρτα του κατόχου στο τερματικό, το οποίο του έχει προμηθεύσει η τράπεζα με την οποία συνεργάζεται για να διενεργεί τις συναλλαγές (αποδέκτρια ή διαμεσολαβούσα). Μέσω του τερματικού αποστέλλονται τα δεδομένα της συναλλαγής και της κάρτας στην αποδέκτρια τράπεζα η οποία τα προωθεί στον οργανισμό στον οποίο υπάγεται η κάρτα (σχήμα) και από εκεί διαβιβάζονται στην εκδότρια τράπεζα. Η εκδότρια ελέγχει τα σταλθέντα δεδομένα και παρέχει εξουσιοδότηση να προχωρήσει η χρέωση (αποδέχεται τη συναλλαγή). Από το σημείο αυτό ξεκινά το δεύτερο στάδιο της επεξεργασίας, η πληρωμή, που ακολουθεί αντίστροφη πορεία από εκείνη της εξουσιοδότησης⁴¹⁶. Όταν φτάσει στην επιχείρηση μέσω του POS, η επιχείρηση έχει εξοφληθεί από την εκδότρια, η οποία είτε έχει ισόπωση απαίτηση έναντι του κατόχου (πιστωτική κάρτα) είτε έχει χρεώσει τον τραπεζικό λογαριασμό που τηρεί σε αυτήν ο κάτοχος (χρεωστική κάρτα)⁴¹⁷. Η εκδότρια είναι η μόνη αρμόδια να παράσχει εξουσιοδότηση πληρωμής, on line ή, κατ' εξαίρεση, off-line⁴¹⁸, αυτή δε μόνο ορίζει αν απαιτείται χρήση κωδικού ασφαλείας (PIN) για την πληρωμή με κάρτα, ειδικότερα χρεωστική⁴¹⁹.

Με το προγενέστερο καθεστώς, το σχήμα της κάρτας αναλάμβανε και την επεξεργασία της συναλλαγής. Οι δύο αυτές λειτουργίες ήταν πλήρως συνδεδεμένες και αναπόσπαστες. Υπό το νέο καθεστώς αποκόπτονται και παρέχονται αυτοτελώς, από διαφορετικούς φορείς. Η επιλογή του δικτύου επεξεργασίας της συναλλαγής γίνεται από την αποδέκτρια τράπεζα, που δεν δεσμεύεται πλέον από το σχήμα στο οποίο ανήκει η κάρτα πληρωμών⁴²⁰. Προς εξασφάλιση της ελευθερίας αυτής, το SCF προβλέπει ότι το σχήμα της κάρτας δεν επιτρέπεται να θέσει ως προϋπόθεση συμμετοχής σε αυτό τη συνεργασία με συγκεκριμένο πάροχο για την επεξεργασία της συναλλαγής⁴²¹.

Συναφώς, πρέπει να διασφαλίζεται από το σχήμα ότι τα POS έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε αποδέκτρια τράπεζα συμβατή με τον SEPA, αλλά και ότι μπορούν να επεξεργαστούν συναλλαγές με κάρτες που προέρχονται από οποιοδήποτε σχήμα, ώστε να μην απαιτείται κάθε έμπορος να διατηρεί ισάριθμα

416. *Temmerman*, Visa travaillera sur l'unbundling, *Revue Banque* 12/2005, 34 επ' Σχηματικά η διαδικασία μπορεί να αποτυπωθεί ως ακολούθως:

Εξουσιοδότηση

Κάτοχος → επιχείρηση-POS → διαμεσολαβούσα τράπεζα → σχήμα → εκδότης-αποδοχή
Κάτοχος ← επιχείρηση-POS ← διαμεσολαβούσα τράπεζα ← σχήμα ← πληρωμής

Πληρωμή

417. *Van Empel* (C.L.M.R. 5/2005).

418. *EPC*, SCF v. 2.0, 14.

419. *Ταβλαρίδης*, Επιπτώσεις και προοπτικές για την αγορά των καρτών πληρωμής της χώρας μας από την εφαρμογή του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (SEPA), ΔΕΕΤ 45/2006, 25 επ.

420. *EPC*, SCF v. 2.0, 13.

421. *EPC*, SCF v. 2.0, 14.

τερματικά με τα σχήματα καρτών που δέχεται προς πληρωμή⁴²². Ωστόσο, η ίδια διαμεσολαβούσα τράπεζα πρέπει να χρησιμοποιείται σε μία συναλλαγή για την λήψη εξουσιοδότησης και την πληρωμή αυτής⁴²³. Προς το σκοπό αυτό τα σχήματα δεσμεύονται στην αμοιβαία αναγνώριση των απαιτήσεων λειτουργίας των τερματικών καθενός⁴²⁴. Κάθε πιστοποιημένο σε ένα κράτος μέλος τερματικό πρέπει να μπορεί να δέχεται όλες τις συμβατές με το SCF κάρτες και να λειτουργεί σε οποιοδήποτε κράτος μέλος⁴²⁵. Η πανευρωπαϊκή πιστοποίηση, συνεπώς, πέραν των εκδοτών, περιλαμβάνει και τα POS.

Συνεπεία του διαχωρισμού των λειτουργιών μιας συναλλαγής με κάρτα, και προς το σκοπό επίτευξης διαφάνειας στις χρεώσεις που επιβάλλονται στους συμμετέχοντες σε ένα σχήμα, επιτάσσεται η σαφής παράθεση των χρεώσεων που αντιστοιχούν σε κάθε λειτουργία και υπηρεσία που προσφέρεται από το σχήμα στον συμμετέχοντα. Οι χρεώσεις αυτές δεν πρέπει να διακρίνουν ανάμεσα σε εθνικές και διασυνοριακές υπηρεσίες⁴²⁶.

Όλα τα παραπάνω καθιστούν εφικτή για τον καταναλωτή την χρήση κάρτας πληρωμών σε ολόκληρο τον SEPA με το ίδιο κόστος όταν χρησιμοποιείται για εγχώριες και διασυνοριακές πληρωμές⁴²⁷. Εφόσον μία κάρτα έχει πολλαπλές λειτουργίες, π.χ. είναι κάρτα αναλήψεων και χρεωστική συγχρόνως, ο καταναλωτής έχει την επιλογή ποια από τις λειτουργίες θα χρησιμοποιήσει, αδιάφορα αν εισάγεται σε ATM ή POS, αφού αυτά πρέπει να είναι συμβατά και να εξυπηρετούν εξίσου όλες τις λειτουργίες⁴²⁸.

422. EPC, SCF v. 2.0, 15.

423. EPC, SCF v. 2.0, 15.

424. EPC, SCF v. 2.0, 16.

425. EPC, SCF v. 2.0, 16.

426. EPC, SCF v. 2.0, 13.

427. EPC, SCF v. 2.0, 13, 15.

428. EPC, SCF v. 2.0, 15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ

1. Διαφάνεια όρων και απαιτήσεις ενημέρωσης

Σε θέματα διαφάνειας η Οδηγία κινείται στα χνάρια της προγενέστερης κοινοτικής νομοθεσίας, καθώς θεσπίζει εκτεταμένες υποχρεώσεις πληροφόρησης, ώστε να επιτυγχάνεται η κατά το δυνατόν πληρέστερη ενημέρωση των αποδεκτών των υπηρεσιών. Το ζήτημα αυτό μάλιστα αποτέλεσε σημείο τριβής μεταξύ του κοινοτικού νομοθέτη και των εκπροσώπων του τραπεζικού τομέα, οι οποίοι υποστήριξαν ότι οι θεσπισθέντες κανόνες ενημέρωσης ήταν υπερβολικοί, με αποτέλεσμα να μειώνεται η ευελιξία των παρεχόμενων υπηρεσιών⁴²⁹.

Ουσιώδης είναι η διάκριση μεταξύ μεμονωμένων πράξεων πληρωμής και συμβάσεων-πλαίσιο. Οι τελευταίες, λόγω του διαρκούς χαρακτήρα της συμβατικής σχέσης συνοδεύονται από εκτενέστερες απαιτήσεις ενημέρωσης.

1.1. Γενικοί Κανόνες

Οι κανόνες διαφάνειας και ενημέρωσης εφαρμόζονται υποχρεωτικά όταν ο χρήστης των υπηρεσιών έχει την ιδιότητα του καταναλωτή, υποχρέωση που μπορεί να επεκταθεί κατά διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών και στις πολύ μικρές επιχειρήσεις. Σε περιπτώσεις ωστόσο που ο αποδέκτης των υπηρεσιών δεν είναι καταναλωτής, τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν τη δυνατότητα με μεταξύ τους συμφωνία να περιορίσουν την έκταση των υποχρεώσεων πληροφόρησης, εν όλω ή εν μέρει⁴³⁰. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν τίγονται πρόσθετες απαιτήσεις ενημέρωσης δυνάμει άλλων κοινοτικών πράξεων, έστω και αν δεν εναρμονίζονται με τις διατάξεις της οδηγίας⁴³¹.

Η παροχή των προβλεπόμενων από την οδηγία πληροφοριών γίνεται χωρίς χρέωση. Επιπλέον πληροφορίες ή με μεγαλύτερη συχνότητα μπορούν να χορηγούνται επ' αμοιβή, εφόσον υπάρχει σχετική συμφωνία των συμβαλλομένων, με

429. *Bossin*, L'activité des établissements de paiement n'est pas suffisamment encadrée, *Revue Banque* 12/2005, 39 επ' *Sme/Cann* (*Revue Banque* 12/2005).

430. Άρ. 30.

431. Άρ. 31.

τον περιορισμό ότι πρέπει η χρέωση να είναι εύλογη και να ανταποκρίνεται στο πραγματικό κόστος στο οποίο υποβάλλεται ο πάροχος⁴³².

Το βάρος απόδειξης της συμμόρφωσης με τις περί γνωστοποίησης επιταγές της οδηγίας καθορίζεται από τα κράτη μέλη, τα οποία μπορούν να υποδείξουν τον πάροχο ως υπόχρεο να αποδείξει την προσήκουσα γνωστοποίηση όλων των απαιτούμενων πληροφοριών⁴³³. Συμβατικοί όροι, ωστόσο, που αυξάνουν το βάρος απόδειξης του καταναλωτή ή μειώνουν το βάρος απόδειξης του παρόχου είναι άκυροι⁴³⁴.

Με συμφωνία των μερών προσδιορίζεται το νόμισμα στο οποίο γίνεται η συναλλαγή, εάν δε αυτό προϋποθέτει νομισματική μετατροπή, ο προσφέρων τη μετατροπή γνωστοποιεί προηγουμένως κάθε επιβάρυνση που αυτή συνεπάγεται, καθώς και τη συναλλαγματική ισοτιμία, βάσει των οποίων ο πληρωτής αποδέχεται την υπηρεσία μετατροπής νομίσματος⁴³⁵.

Στο χρόνο που προηγείται της συναλλαγής ενημερώνεται ο αποδέκτης για τυχόν συνδεόμενες με τη χρήση συγκεκριμένου μέσου πληρωμής πρόσθετες χρεώσεις ή εκπτώσεις, είτε αυτές επιβάλλονται από τον δικαιούχο είτε από τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών⁴³⁶.

1.2. Μεμονωμένες πράξεις πληρωμής

Στις μεμονωμένες πράξεις πληρωμής θεσπίζεται υποχρέωση προηγούμενης γενικής ενημέρωσης. Η ενημέρωση παρέχεται πριν τη δέσμευση του χρήστη από τη σύμβαση παροχής της υπηρεσίας⁴³⁷ και αφορά τις πληροφορίες ή το αποκλειστικό μέσο ταυτοποίησης που πρέπει να παράσχει ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών για την ορθή εκτέλεση της εντολής πληρωμής, την προθεσμία εκτέλεσης της πληρωμής, τις διάφορες επιβαρύνσεις και ανάλυσή τους, καθώς και την συναλλαγματική ισοτιμία που θα εφαρμοστεί στην πληρωμή⁴³⁸. Είναι δυνατή η σχετική ενημέρωση του χρήστη και μετά την εκτέλεση της σύμβασης, αν για λόγους που αφορούν τον τρόπο σύναψής της δεν κατέστη δυνατή η εκ των προτέρων πληροφόρηση⁴³⁹.

Οι παραπάνω πληροφορίες παρέχονται σε ευπρόσιτη μορφή, διατυπωμένες με τρόπο κατανοητό και εύληπτο, στην γλώσσα του κράτους που παρέχεται η

432. Αρ. 32.

433. Αρ. 33.

434. Προοίμιο παρ. (33).

435. Αρ. 49.

436. Αρ. 50.

437. Αρ. 36 παρ. 1.

438. Αρ. 37.

439. Αρ. 36 παρ. 2.

υπηρεσία. Δεν απαιτείται έγγραφη γνωστοποίηση των όρων αυτών, εκτός αν υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον χρήστη της υπηρεσίας⁴⁴⁰.

Μετά την παραλαβή της εντολής πληρωμής ο πάροχος ενημερώνει τον πληρωτή κατά τρόπο κατανοητό και εύληπτο για τα στοιχεία αναφοράς της πράξης πληρωμής, εκείνα δηλαδή που επιτρέπουν στον πληρωτή να ταυτοποιήσει την πράξη και, κατά περίπτωση, πληροφορίες για τον δικαιούχο, το ποσό της πράξης πληρωμής στο νόμισμα που χρησιμοποιήθηκε, τις διάφορες χρεώσεις με τις οποίες βαρύνεται και ανάλυση αυτών, την ημερομηνία παραλαβής της εντολής πληρωμής. Εφόσον προηγήθηκε μετατροπή νομίσματος, στις παραπάνω πληροφορίες προστίθεται η συναλλαγματική ισοτιμία και το ποσό της πράξης πληρωμής μετά τη μετατροπή⁴⁴¹.

Αντίστοιχη ενημέρωση παρέχεται και στον δικαιούχο από τον πάροχό του μετά την εκτέλεση της εντολής πληρωμής, και συγκεκριμένα αναφορικά με τα στοιχεία ταυτοποίησης της πράξης πληρωμής, τον πληρωτή και κάθε άλλη πληροφορία που διαβιβάζεται με την πράξη πληρωμής, τις επιβαρύνσεις που επιβάλλονται στον δικαιούχο και την ημερομηνία αξίας για την πίστωση, την ημερομηνία δηλαδή από την οποία αρχίζουν να υπολογίζονται οι τόκοι. Απαραιτήτως γνωστοποιείται στον δικαιούχο το ποσό της πράξης πληρωμής στο νόμισμα στο οποίο τίθεται στη διάθεσή του, η συναλλαγματική ισοτιμία, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, και το ποσό της πληρωμής πριν τη μετατροπή⁴⁴².

1.3. Σύμβαση-πλαίσιο

Διαφορετική αντιμετώπιση επιφυλάσσεται στις συμβάσεις-πλαίσιο, για τις οποίες θεσπίζονται κανόνες διαφάνειας σε τρία επίπεδα: πριν τη σύναψη της σύμβασης-πλαίσιο, πριν την εκτέλεση μεμονωμένης πράξης πληρωμής στα πλαίσια της σύμβασης-πλαίσιο και μετά την εκτέλεση της πράξης πληρωμής. Η διαφορετική αντιμετώπιση δικαιολογείται από τη φύση της σύμβασης-πλαίσιο, η οποία δημιουργεί διαρκή συμβατική σχέση μεταξύ των συμβαλλομένων και «*διέπει τη μελλοντική εκτέλεση ατομικών και διαδοχικών πράξεων πληρωμών*»⁴⁴³.

440. Άρ. 36 παρ. 1.

441. Άρ. 38.

442. Άρ. 39.

443. Άρ. 4 στ. 12.

i) Προηγούμενη γενική ενημέρωση

Στο χρόνο που προηγείται της σύναψης σύμβασης-πλαίσιο ο χρήστης ενημερώνεται εγγράφως ή με άλλο ανθεκτικό στο χρόνο μέσο⁴⁴⁴ για τα στοιχεία που προσδιορίζουν την ταυτότητα του παρόχου, μεταξύ των οποίων και την αρμόδια εποπτική αρχή, για την χρήση της υπηρεσίας πληρωμών, τις διάφορες επιβαρύνσεις, επιτόκια, συναλλαγματικές ισοτιμίες, τον τρόπο επικοινωνίας με τον πάροχο, τις υποχρεώσεις προφύλαξης και τα διορθωτικά μέτρα που συνδέονται με το μέσο, τις τροποποιήσεις των όρων και τη λήξη της σύμβασης-πλαίσιο και τα υπάρχοντα μέσα προσφυγής⁴⁴⁵.

Οι πληροφορίες αυτές παρέχονται με τρόπο κατανοητό, σε σαφή και εύληπτη μορφή, στην επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους που παρέχεται η υπηρεσία⁴⁴⁶. Σε περιπτώσεις που η προγενέστερη γνωστοποίηση των στοιχείων αυτών δεν είναι εφικτή, παρέχονται αμέσως μετά τη σύναψη της σύμβασης-πλαίσιο⁴⁴⁷. Σε κάθε περίπτωση, η υποχρέωση προηγούμενης γενικής ενημέρωσης καλύπτεται και με την παροχή αντιγράφου του σχεδίου της σύμβασης⁴⁴⁸. Ο χρήστης πάντως έχει ανά πάσα στιγμή το δικαίωμα να ζητήσει και να λάβει εγγράφως τους συμβατικούς όρους της σύμβασης-πλαίσιο⁴⁴⁹.

ii) Πριν και μετά την εκτέλεση μεμονωμένης πράξης πληρωμής

Πριν από την εκτέλεση μεμονωμένης πράξης πληρωμής εντασσόμενης στη σύμβαση-πλαίσιο δεν υφίσταται υποχρέωση ενημέρωσης για τη συγκεκριμένη πράξη, εκτός αν το ζητήσει ο χρήστης, οπότε παρέχονται σαφείς πληροφορίες για την προθεσμία εκτέλεσης και τις επιβαρύνσεις που καλείται να καταβάλει ο πληρωτής⁴⁵⁰. Απαλλαγή από απαιτήσεις ενημέρωσης ισχύει και για τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών που εκτελεί μεμονωμένη πράξη πληρωμής, η εντολή της οποίας παρέχεται με μέσο που καλύπτεται από σύμβαση-πλαίσιο δυνάμει της οποίας ο χρήστης λαμβάνει γνώση των σχετικών πληροφοριών⁴⁵¹.

Οι παρεχόμενες στον πληρωτή ή το δικαιούχο πληροφορίες που έπονται της λήψης της εντολής πληρωμής ή της εκτέλεσης αυτής αντίστοιχα, είναι κοινές με εκείνες που ισχύουν για τις μεμονωμένες πράξεις πληρωμής, επαυξημένες με τυχόν

444. Άρ. 41 παρ. 1.

445. Άρ. 42.

446. Άρ. 41 παρ. 1.

447. Άρ. 41 παρ. 2.

448. Άρ. 41 παρ. 3.

449. Άρ. 43.

450. Άρ. 46.

451. Άρ. 35 παρ. 2.

τόκους που επιβάλλονται. Εισάγεται διαφοροποίηση μεταξύ των μεν και των δε όσον αφορά τον τρόπο γνωστοποίησής τους, αφού στις συμβάσεις-πλαίσιο παρέχονται γραπτώς και περιοδικά, συνήθως μία φορά το μήνα⁴⁵².

iii) Τροποποίηση όρων και λήξη της σύμβασης-πλαίσιο

Κάθε τροποποίηση των όρων της σύμβασης προτείνεται από τον πάροχο εγγράφως ή με άλλο μέσο ανθεκτικό στο χρόνο, δύο μήνες πριν την προτεινόμενη έναρξη ισχύος τους⁴⁵³. Ο χρήστης μπορεί να αποδεχθεί ρητώς την προτεινόμενη τροποποίηση ή σιωπηρώς, εφόσον έχει συμφωνηθεί με τον πάροχο ότι, ελλείψει εναντίωσης μέχρι την ορισθείσα ημερομηνία έναρξης ισχύος της προτεινόμενης τροποποίησης, η σιωπή ισοδυναμεί με αποδοχή της, και γίνεται σχετική υπόμνηση στην πρόταση τροποποίησης. Παράλληλα, ο πάροχος υποχρεούται να διευκρινίσει στον χρήστη ότι μη αποδοχή των προτεινόμενων τροποποιήσεων γεννά δικαίωμα καταγγελίας αζημίως υπέρ του χρήστη⁴⁵⁴. Κατ' αντιστοιχία, τροποποιήσεις στα επιτόκια και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες αποκτούν ισχύ αμέσως και χωρίς ειδοποίηση δυνάμει συμφωνίας των μερών. Για τις μεταβολές ενημερώνεται ο χρήστης αμέσως μετά την εφαρμογή τους, εκτός εάν είναι ευνοϊκότερες γι' αυτόν, οπότε δεν απαιτείται προειδοποίηση⁴⁵⁵. Οι ανωτέρω συμφωνίες υποχρεωτικώς περιέχονται στην προηγούμενη γενική ενημέρωση⁴⁵⁶.

Η λύση της σύμβασης-πλαίσιο επέρχεται οποτεδήποτε με καταγγελία⁴⁵⁷, η προθεσμία της οποίας είναι τουλάχιστον δίμηνη, εάν προέρχεται από τον πάροχο⁴⁵⁸, και το πολύ μηνιαία, εάν ασκείται από τον χρήστη⁴⁵⁹. Δεν θίγονται δικαιώματα υπαναχώρησης των συμβαλλομένων που έχουν θεμελιωθεί με άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις⁴⁶⁰. Η καταγγελία σύμβασης-πλαίσιο αορίστου χρόνου ή διάρκειας άνω των δώδεκα μηνών δεν γεννά επιβαρύνσεις για τον χρήστη, ενώ σε μικρότερης διάρκειας συμβάσεις η επιβάρυνση πρέπει να είναι εύλογη και σύμφωνη με το κόστος⁴⁶¹. Τυχόν επιβαρύνσεις για την παροχή των υπηρεσιών χρεώνονται για όσο διαρκέσει η

452. Άρ. 47 και 48 σε συνδυασμό με άρ. 38 και 39.

453. Άρ. 44 παρ. 1 εδ. α'.

454. Άρ. 44 παρ. 1 εδ. β'.

455. Άρ. 44 παρ. 2.

456. Άρ. 42 παρ. 6 στ. α) και παρ. 3 στ. γ).

457. Άρ. 45 παρ. 1.

458. Άρ. 45 παρ. 3.

459. Άρ. 45 παρ. 1.

460. Άρ. 45 παρ. 5.

461. Άρ. 45 παρ. 2.

σύμβαση, και εάν έχουν προκαταβληθεί επιστρέφονται κατά το μέρος που υπερβαίνει τη διάρκεια της σύμβασης⁴⁶².

Οι διατάξεις περί λύσης της σύμβασης-πλαίσιο δεν επιτάσσουν πλήρη εναρμόνιση για τα κράτη μέλη, τα οποία μπορούν να ορίσουν ευνοϊκότερους για τους χρήστες κανόνες⁴⁶³.

2. Εντολή και εκτέλεση πράξης πληρωμής

Ο Τίτλος IV της Οδηγίας ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ παρόχων και χρηστών υπηρεσιών πληρωμών, θεμελιώνοντας σειρά υποχρεώσεων και δικαιωμάτων αμφοτέρων των συμβαλλομένων κατά τη λήψη και την εκτέλεση της πράξης πληρωμής.

2.1. Γενικοί Κανόνες

ι) Καταναλωτές και μη

Θεμελιώδης είναι και στο πεδίο αυτό η διάκριση μεταξύ χρήστη που φέρει την ιδιότητα του καταναλωτή και χρήστη που ενεργεί στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Ευθυγραμμισμένη με την πάγια αντίληψη της κοινοτικής νομοθεσίας ότι ο καταναλωτής χρήζει αυξημένης προστασίας, η οδηγία τυγχάνει απόλυτης εφαρμογής στις σχέσεις των παρόχων με τους καταναλωτές – χρήστες, αντιμετώπιση που μπορούν τα κράτη μέλη να επιφυλάξουν και στις πολύ μικρές επιχειρήσεις⁴⁶⁴, σε αντίθεση με τους επαγγελματίες – χρήστες, στους οποίους αναγνωρίζεται η ευχέρεια να ρυθμίσουν ορισμένες πτυχές της σχέσης τους με τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών κατά τρόπο διαφορετικό από τον οριζόμενο στις διατάξεις της οδηγίας⁴⁶⁵. Ενδεικτική της σκοπούμενης αυξημένης προστασίας των καταναλωτών είναι η διάταξη σύμφωνα με την οποία δεν θίγονται προηγούμενες κοινοτικές ή εθνικές διατάξεις που θέτουν προϋποθέσεις χορήγησης πιστώσεων στους καταναλωτές και δεν εναρμονίζονται με την υπό εξέταση οδηγία⁴⁶⁶.

462. Άρ. 45 παρ. 4.

463. Άρ. 45 παρ. 6.

464. Άρ. 51 παρ. 3.

465. Άρ. 51 παρ. 1.

466. Άρ. 51 παρ. 4.

ii) Χρεώσεις

Μετά την Οδηγία 97/5/EK και τον Κανονισμό 2560/2001, η Οδηγία 2007/64/EK επανέρχεται στο ζήτημα της κατανομής των επιβαρύνσεων μεταξύ πληρωτή και δικαιούχου, εισάγοντας το μοντέλο “share” στις χρεώσεις⁴⁶⁷: ο πληρωτής επιβαρύνεται με τα έξοδα που επιβάλλει ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών του και ο δικαιούχος με τα έξοδα που επιβάλλει ο δικός του πάροχος υπηρεσιών πληρωμών⁴⁶⁸. Παρ’ όλα αυτά, όταν ο πάροχος συναλλάσσεται με καταναλωτή, οι επιβαρύνσεις δεν επιτρέπεται να αφορούν την εκπλήρωση υποχρεώσεων ενημέρωσης ή τη λήψη διορθωτικών και προληπτικών μέτρων εκ μέρους του παρόχου, εκτός των περιπτώσεων που η οδηγία εισάγει ρητώς τη δυνατότητα αυτή⁴⁶⁹, ενώ αν ο αποδέκτης των υπηρεσιών δεν είναι καταναλωτής, επιτρέπεται να συμφωνείται διαφορετικά⁴⁷⁰. Ο δικαιούχος ωστόσο διατηρεί το δικαίωμα να επιβάλλει επιβάρυνση ή να προσφέρει έκπτωση για τη χρήση συγκεκριμένου μέσου πληρωμής, δικαίωμα που μπορεί να απαγορευτεί ή να περιοριστεί από τον εθνικό νομοθέτη⁴⁷¹.

Η απαγόρευση της πρακτικής του “benededuct” από το EPC επαναλαμβάνεται και στην οδηγία, και καθίσταται νομικά δεσμευτική για όλους ανεξαιρέτως τους παρόχους. Έτσι, το ποσό της εντολής μεταφέρεται πλήρες στον λογαριασμό του δικαιούχου⁴⁷², εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία μεταξύ του δικαιούχου και του παρόχου του, οπότε, το ποσό της πληρωμής και οι διάφορες επιβαρύνσεις πρέπει να εμφανίζονται χωριστά στις παρεχόμενες πληροφορίες⁴⁷³.

iii) Εγκεκριμένη πράξη πληρωμής

Η εκτέλεση μιας πράξης πληρωμής προϋποθέτει την συγκατάθεση του πληρωτή για αυτήν⁴⁷⁴. Ελλείψει συγκατάθεσης η πράξη πληρωμής θεωρείται μη εγκεκριμένη⁴⁷⁵, εκτός εάν ο πληρωτής έχει συμφωνήσει με τον πάροχο η συγκατάθεση να δίδεται μετά την εκτέλεση της πληρωμής⁴⁷⁶ ή ενεργεί εντός των πλαισίων της επαγγελματικής του δραστηριότητας και δυνάμει συμφωνίας η εν λόγω

467. Ιγγλεζάκης, Διασυννοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1138.

468. Άρ. 52 παρ. 2.

469. Άρ. 52 παρ. 1.

470. Άρ. 51 παρ.1 σε συνδυασμό με άρ. 52 παρ. 2.

471. Άρ. 52 παρ. 3.

472. Άρ. 67 παρ. 1.

473. Άρ. 67 παρ. 2.

474. Άρ. 54 παρ. 1 εδ. α’.

475. Άρ. 54 παρ. 2 εδ. β’.

476. Άρ. 54 παρ. 1 εδ. β’.

διάταξη δεν παράγει αποτελέσματα⁴⁷⁷. Ανάκληση της συγκατάθεσης είναι δυνατή οποτεδήποτε πριν το χρονικό σημείο έναρξης του ανέκκλητου⁴⁷⁸ – για το οποίο γίνεται λόγος στη συνέχεια – εφόσον δε αφορά σειρά πράξεων πληρωμών, ενεργεί για τις πράξεις που έπονται χρονικά αυτής, οι οποίες ως εκ τούτου καθίστανται μη εγκεκριμένες⁴⁷⁹.

iv) Διατάξεις σχετικές με το μέσο πληρωμών

Οι σχετικές με το μέσο πληρωμών υποχρεώσεις του χρήστη συνίστανται στην σύμφωνη με τους συμβατικούς όρους χρήση του μέσου και την αμελλητί ειδοποίηση του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών σε περιπτώσεις κλοπής, απώλειας, υπεξαίρεσης ή μη εγκεκριμένης χρήσης του⁴⁸⁰. Ο πάροχος από την πλευρά του έχει έναντι του χρήστη υποχρέωση εχεμύθειας, υποχρέωση να αποστέλλει μέσο πληρωμών μόνο κατόπιν αιτήσεως του χρήστη ή προς αντικατάσταση μέσου που ήδη κατέχει ο χρήστης, να εξασφαλίζει τα κατάλληλα μέσα για να προβαίνει ο χρήστης σε γνωστοποίηση απώλειας, κλοπής, κ.λπ. του μέσου και να ζητεί την άρση της αναστολής του μέσου, καθώς και να αποτρέπει κάθε χρήση του μέσου μόλις περιέλθει σε αυτόν η ανωτέρω γνωστοποίηση⁴⁸¹.

Η χρήση του μέσου μπορεί να περιοριστεί, με τον καθορισμό ορίου δαπάνης⁴⁸² ή την αναστολή της χρήσης του. Η αναστολή του μέσου πληρωμών επιτρέπεται στις συμβάσεις-πλαίσιο, για αντικειμενικώς αιτιολογημένους λόγους, που ανάγονται στην ασφάλεια του μέσου, την υπόνοια μη εγκεκριμένης ή δόλιας χρήσης, τον κίνδυνο να μην είναι ο πληρωτής σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Ο πάροχος προβαίνει σε αυτήν αφού ενημερώσει σχετικά τον χρήστη, οφείλει δε να εκθέσει τους λόγους που για τους οποίους ελήφθη το μέτρο, άμα τη εκλείψει των οποίων αίρεται η αναστολή⁴⁸³.

2.2. Λήψη και ανάκληση της εντολής πληρωμής

Κρίσιμος για τον υπολογισμό της προθεσμίας εκτέλεσης είναι ο χρόνος λήψης της εντολής πληρωμής. Ως τέτοιος ορίζεται ο χρόνος που η εντολή περιέρχεται στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών του πληρωτή, είτε η πληρωμή κινείται με

477. Άρ. 51 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρ. 54 παρ. 2.

478. Άρ. 54 παρ. 3 εδ. α'.

479. Άρ. 54 παρ.3 εδ. β'.

480. Άρ. 56.

481. Άρ. 57.

482. Άρ. 55 παρ. 1.

483. Άρ. 55 παρ. 2 έως 4.

πρωτοβουλία του ίδιου του πληρωτή, είτε του δικαιούχου ή μέσω αυτού. Αν η μεταβίβαση της εντολής πληρωμής έλαβε χώρα εκτός των εργασίμων ωρών του παρόχου, λογίζεται ως ληφθείσα την επόμενη εργάσιμη ημέρα. Ο πάροχος μπορεί να ορίσει ένα οριακό χρονικό σημείο μετά το πέρας του οποίου κάθε εντολή θεωρείται ληφθείσα την επομένη εργάσιμη⁴⁸⁴ ή να συμφωνήσει με τον εντολέα του την έναρξη της εκτέλεσης της πληρωμής σε συγκεκριμένο χρόνο, ο οποίος θεωρείται χρόνος λήψης της εντολής⁴⁸⁵.

Η ανάκληση της εντολής πληρωμής – και της συγκατάθεσης εκτέλεσης μιας πράξης πληρωμής – υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς, οι οποίοι ποικίλλουν ανάλογα με το πρόσωπο που έχει την πρωτοβουλία εκκίνησης της πράξης πληρωμής. Έτσι, αν την πληρωμή ζητά ο πληρωτής, η ανάκληση είναι δυνατή μέχρι να περιέλθει η εντολή πληρωμής στον πάροχό του, ενώ αν την κινεί ο δικαιούχος, η ανάκληση της εντολής ή της συγκατάθεσης για την εκτέλεση μιας πληρωμής επιτρέπεται μέχρι την περιέλευσή της σε αυτόν, ενώ όταν ορίζεται ημερομηνία εκτέλεσης – είτε πρόκειται για άμεση χρέωση είτε για συμφωνημένη με τον πάροχο ημερομηνία – η ανάκληση είναι δυνατή μέχρι την προηγούμενη εργάσιμη ημέρα από την συμφωνηθείσα ημέρα χρέωσης⁴⁸⁶. Υπέρβαση των ορίων αυτών είναι δυνατή μόνο με συμφωνία του χρήστη, του οικείου παρόχου και του δικαιούχου, εφόσον ο τελευταίος κινεί την πράξη πληρωμής⁴⁸⁷. Ο πάροχος μπορεί να επιβάλλει χρέωση σε περίπτωση ανάκλησης, υπό την προϋπόθεση ότι έχει περιληφθεί σχετικός όρος στη σύμβαση-πλαίσιο⁴⁸⁸. Οι προθεσμίες ανάκλησης δεν είναι δεσμευτικές για τους χρήστες που δεν έχουν την ιδιότητα του καταναλωτή, οι οποίοι, κατόπιν συμφωνίας με τον πάροχό τους, μπορούν να ορίσουν άλλες προθεσμίες ανάκλησης⁴⁸⁹.

Ο πάροχος έχει τη δυνατότητα να αρνηθεί να εκτελέσει εντολή πληρωμής. Στην περίπτωση αυτή οφείλει να καταστήσει γνωστούς στον εντολέα τους λόγους της άρνησης και την διαδικασία επανόρθωσης τυχόν λαθών στα οποία οφείλεται αυτή⁴⁹⁰ μέχρι το τέλος της επομένης της λήψης της εντολής εργάσιμης ημέρας⁴⁹¹. Στις συμβάσεις-πλαίσιο δεν υφίσταται η δυνατότητα αυτή αφ' ης στιγμής πληρούνται οι όροι της σύμβασης⁴⁹². Εάν ωστόσο η άρνηση είναι αντικειμενικώς δικαιολογημένη, ο πάροχος μπορεί να επιβάλλει χρέωση στον χρήστη για την ειδοποίηση περί της

484. Άρ. 64 παρ. 1.

485. Άρ. 64 παρ. 2.

486. Άρ. 66 παρ. 1 έως 4.

487. Άρ. 66 παρ. 5 εδ. α' και β'.

488. Άρ. 66 παρ. 5 εδ. γ'.

489. Άρ. 51 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρ. 66.

490. Άρ. 65 παρ. 1 εδ. α'.

491. Άρ. 65 παρ. 1 εδ. β' σε συνδυασμό με άρ. 69.

492. Άρ. 65 παρ. 2.

άρνησης και των λόγων αυτής⁴⁹³. Η πληρωμή την οποία αρνήθηκε ο πάροχος θεωρείται ως μη γενομένη και δεν γεννά ευθύνη του⁴⁹⁴.

2.3. Εκτέλεση εντολής πληρωμής

Η εξίσωση εθνικών πληρωμών και διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων ενδυναμώνεται με τις καθιερούμενες στην οδηγία προθεσμίες εκτέλεσης. Κάθε πράξη πληρωμής σε ευρώ, εθνική ή διασυνοριακή, οι εθνικές πράξεις πληρωμών σε νόμισμα κράτους μέλους εκτός ευρωζώνης και οι πληρωμές που διενεργούνται ύστερα από μία μόνο νομισματική μετατροπή μεταξύ ευρώ και εθνικού νομίσματος⁴⁹⁵, ολοκληρώνονται, τίθεται δηλαδή το ποσό στη διάθεση του παρόχου του δικαιούχου, το αργότερο την επόμενη εργάσιμη ημέρα από την λήψη της εντολής. Για την μεταβατική περίοδο μέχρι την 1/1/2012 η προθεσμία μπορεί να επιμηκυνθεί με συμφωνία των συμβαλλομένων, φτάνοντας κατ' ανώτατο όριο τις τρεις εργάσιμες. Παράταση των προθεσμιών επιτρέπεται για μία επιπλέον ημέρα για τις πράξεις πληρωμών σε έντυπη μορφή⁴⁹⁶.

Ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών του δικαιούχου φροντίζει να μεταβιβάζει εντός της συμφωνηθείσης με τον δικαιούχο προθεσμίας στον πάροχο του πληρωτή την εντολή πληρωμής που κινείται από τον δικαιούχο, ώστε να είναι δυνατή η ολοκλήρωσή της κατά την ημερομηνία που έχει οριστεί⁴⁹⁷. Αμέσως δε μόλις περιέλθει σε αυτόν το ποσό της πληρωμής οφείλει να το καταστήσει διαθέσιμο στον δικαιούχο, με ημερομηνία αξίας το αργότερο την εργάσιμη ημέρα που πιστώνεται ο λογαριασμός πληρωμών του⁴⁹⁸.

Η ημερομηνία αξίας για τη χρέωση του λογαριασμού πληρωμών του πληρωτή δεν επιτρέπεται να είναι προγενέστερη της ημερομηνίας χρέωσης του λογαριασμού⁴⁹⁹. Σε λογαριασμούς πληρωμών που τηρούνται από καταναλωτές, τα ποσά που κατατίθενται στο λογαριασμό αυτό πρέπει να καθίστανται αμέσως διαθέσιμα με την αντίστοιχη ημερομηνία αξίας, ενώ για μη καταναλωτές πρέπει να καθίστανται διαθέσιμα το αργότερο την επομένη της λήψης τους⁵⁰⁰.

493. Άρ. 65 παρ. 1 εδ. γ'.

494. Άρ. 65 παρ. 3.

495. Άρ. 68 παρ. 1.

496. Άρ. 69 παρ. 1.

497. Άρ. 69 παρ. 3.

498. Άρ. 69 παρ. 2 σε συνδυασμό με άρ. 73.

499. Άρ. 73 παρ. 1.

500. Άρ. 71.

Οι σχετικές προθεσμίες μπορούν να συντηθούν από τα κράτη μέλη για τις εθνικές πράξεις πληρωμής⁵⁰¹.

3. Ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών

3.1. Μη εγκεκριμένες και εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής

ι) Μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής

Προκειμένου να γεννηθεί ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών έναντι του πληρωτή για μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής πρέπει ο χρήστης να έχει προηγουμένως ενημερώσει τον πάροχο αναφορικά με την απώλεια, κλοπή, υπεξαίρεση ή μη εγκεκριμένη χρήση του μέσου πληρωμών, και μάλιστα αμελλητί⁵⁰². Επί αμφισβήτησας σχετικά με τη γνωστοποίηση, ο πάροχος θέτει κατόπιν αιτήσεως στη διάθεση του χρήστη τα μέσα για να αποδείξει, εντός 18 μηνών από τη γνωστοποίηση, ότι αυτή έλαβε πράγματι χώρα⁵⁰³.

Η ευθύνη του παρόχου για μη εγκεκριμένη πράξη πληρωμής είναι νόθος αντικειμενική: ο πάροχος τεκμαίρεται ως υπεύθυνος, εκτός και αν αποδείξει ότι εξακριβώθηκε η γνησιότητα της πράξης πληρωμής, ότι η πράξη καταγράφηκε επακριβώς και καταχωρήθηκε στους λογαριασμούς και δεν επηρεάστηκε από τεχνική βλάβη ή άλλη δυσλειτουργία. Το γεγονός ωστόσο της καταγεγραμμένης χρήσης ενός μέσου πληρωμών δεν αποτελεί αφ' εαυτού απόδειξη έγκρισης της πράξης πληρωμής⁵⁰⁴.

Όταν, κατά τα παραπάνω, ο πάροχος φέρει ευθύνη για μη εγκεκριμένη πράξη πληρωμής, υποχρεούται σε επανόρθωση του χρήστη εντός 13 μηνών από τη χρέωση, προθεσμία που δεν ισχύει σε περιπτώσεις παράλειψής του να ενημερώσει τον αποδέκτη των υπηρεσιών για την υποχρέωση γνωστοποίησης και τις συναφείς με αυτήν προθεσμίες⁵⁰⁵. Η επανόρθωση συνίσταται σε επιστροφή του ποσού της μη εγκεκριμένης πράξης, ενώ δεν αποκλείονται και επιπλέον αξιώσεις αποζημίωσης κατά τις διατάξεις του δικαίου που διέπει τη σύμβαση⁵⁰⁶.

501. Άρ. 72.

502. Άρ. 58.

503. Άρ. 57 παρ. 1 στ. γ) εδ. β'.

504. Άρ. 59.

505. Άρ. 58.

506. Άρ. 60.

Ο χρήστης δεν φέρει καμία ευθύνη για μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής από την ειδοποίηση και ύστερα⁵⁰⁷. Ομοίως, δεν βαρύνεται με τις οικονομικές συνέπειες της κλοπής, απώλειας ή υπεξαίρεσης του μέσου εάν ο πάροχος δεν διέθεσε τα κατάλληλα για την γνωστοποίηση των περιστατικών αυτών μέσα, εκτός αν ενήργησε με δόλο⁵⁰⁸. Κατά το χρόνο που μεσολαβεί μέχρι την ειδοποίηση του παρόχου για κλοπή, απώλεια ή υπεξαίρεση του μέσου πληρωμών, ο πληρωτής επωμίζεται τις ζημιές που προέκυψαν από τη μη εγκεκριμένη χρήση του μέχρι του ποσού των 150 ευρώ, υπό την προϋπόθεση ότι δεν βαρύνεται με δόλο ή βαριά αμέλεια⁵⁰⁹. Στις περιπτώσεις αυτές το ανώτατο όριο των 150 ευρώ δεν εφαρμόζεται⁵¹⁰. Η κρίση περί της ύπαρξης υπαιτιότητας του χρήστη και τα αποδεικτικά στοιχεία αξιολογούνται βάσει του εθνικού δικαίου που διέπει τη σύμβαση⁵¹¹.

Το προβλεπόμενο από την οδηγία ανώτατο όριο ευθύνης του χρήστη δεν είναι δεσμευτικό για τα κράτη μέλη, τα οποία μπορούν να περιορίσουν το ύψος του⁵¹².

Συμφωνία περιορισμού της ευθύνης του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών και διάρρηξης του ανώτατου ποσού ευθύνης του πληρωτή επιτρέπεται μόνο εφόσον ο χρήστης δεν φέρει την ιδιότητα του καταναλωτή⁵¹³.

ii) Επανόρθωση για εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής

Δικαίωμα επανόρθωσης θεμελιώνεται υπέρ του καταναλωτή έναντι του παρόχου του και για εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής που κινήθηκαν από το δικαιούχο, υπό την προϋπόθεση ότι κατά την έγκριση δεν προσδιορίστηκε το ακριβές ποσό της πληρωμής και το ποσό με το οποίο χρεώθηκε ο πληρωτής υπερβαίνει το ευλόγως αναμενόμενο⁵¹⁴. Στη δεύτερη περίπτωση, λόγοι που συνδέονται με τη συμφωνημένη συναλλαγματική ισοτιμία δεν ευσταθούν⁵¹⁵.

Το δικαίωμα επανόρθωσης αφορά ολόκληρο το ποσό της πράξης που εκτελέστηκε⁵¹⁶ και ασκείται εντός οκτώ εβδομάδων από τη χρέωση⁵¹⁷. Στο αίτημα του χρήστη για επανόρθωση ο πάροχος οφείλει να απαντήσει εντός δέκα ημερών από

507. Άρ. 61 παρ. 4.

508. Άρ. 61 παρ. 5.

509. Άρ. 61 παρ. 1.

510. Άρ. 61 παρ. 2.

511. Προοίμιο παρ. 33.

512. Άρ. 61 παρ. 3.

513. Άρ. 51 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρ. 61.

514. Άρ. 62 παρ. 1 εδ. α'.

515. Άρ. 62 παρ. 2.

516. Άρ. 62 παρ. 1 εδ. γ'.

517. Άρ. 63 παρ. 1.

την παραλαβή της αίτησης, είτε επιστρέφοντας το ποσό είτε αιτιολογώντας την άρνησή του, υποδεικνύοντας παράλληλα τον φορέα στον οποίο μπορεί να προσφύγει ο χρήστης για καταγγελία της άρνησης⁵¹⁸.

Οι συμβαλλόμενοι σε σύμβαση-πλαίσιο πάντως, δεν εμποδίζονται να συμφωνήσουν ότι στις άμεσες χρεώσεις το δικαίωμα επιστροφής χρημάτων υπάρχει ανεξαρτήτως της συνδρομής των παραπάνω προϋποθέσεων⁵¹⁹, οπότε ο πάροχος δεν έχει δικαίωμα άρνησης της επιστροφής⁵²⁰. Από την άλλη πλευρά, μπορούν και να αποκλείσουν το ενδεχόμενο επιστροφής όταν η συγκατάθεση του πληρωτή περιέρχεται απευθείας από αυτόν στον πάροχό του και οι πληροφορίες για τη μελλοντική πράξη πληρωμής καθίσταται γνωστές στον πληρωτή τουλάχιστον τέσσερις εβδομάδες πριν την προβλεπόμενη ημερομηνία χρέωσης⁵²¹.

Οι διατάξεις περί επιστροφής είναι δεσμευτικές όταν αντισυμβαλλόμενος του παρόχου είναι καταναλωτής, μπορούν όμως να αποκλειστούν ή να τροποποιηθούν όταν ο χρήστης δεν έχει αυτήν την ιδιότητα⁵²².

3.2. Μη εκτέλεση και εσφαλμένη εκτέλεση

Για την θεμελίωση της ευθύνης του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών από εσφαλμένη εκτέλεση μιας πράξης πληρωμής και την προθεσμία επανόρθωσης ισχύει ό,τι και για τις μη εγκεκριμένες πράξεις⁵²³. Εν αντιθέσει προς τη μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής, σε περιπτώσεις εσφαλμένης εκτέλεσης και μη εκτέλεσης αναζητείται ποιος εκ των παρόχων πληρωτή και δικαιούχου φέρει την ευθύνη της ανεπιτυχούς εκτέλεσης της πληρωμής, ποιος, κατ' επέκταση, ενέχεται σε επανόρθωση.

Μία πράξη πληρωμής κατ' αρχάς, θεωρείται ορθώς εκτελεσθείσα όταν εκτελείται σύμφωνα με το αποκλειστικό μέσο ταυτοποίησης που παρέχει ο χρήστης. Το αποκλειστικό μέσο ταυτοποίησης, όπως λ.χ. είναι ο IBAN, χορηγείται από τον πάροχο στον χρήστη και αυτός εν συνεχεία στον αντισυμβαλλόμενό του, ώστε να το προωθήσει στον δικό του πάροχο για να εκτελέσει την πληρωμή σύμφωνα με τα περιεχόμενα σε αυτό στοιχεία. Όταν το παρεχόμενο από τον χρήστη αποκλειστικό μέσο ταυτοποίησης είναι εσφαλμένο, ο πάροχος δεν φέρει ευθύνη για μη εκτέλεση ή εσφαλμένη εκτέλεση, υποχρεούται ωστόσο να καταβάλει εύλογες προσπάθειες για

518. Άρ. 63 παρ. 2 εδ. α'.

519. Άρ. 62 παρ. 1 εδ. δ'.

520. Άρ. 63 παρ. 2 εδ. β'.

521. Άρ. 62 παρ. 3.

522. Άρ. 51 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρ. 62 και 63.

523. Άρ. 58 και 59.

την ανάκτηση του χρηματικού ποσού. Για την ανάκτηση αυτή δύναται να επιβάλει χρέωση, εφόσον προβλέπεται στη σύμβαση-πλαίσιο. Συναφώς, όταν ο χρήστης προσκομίζει επιπλέον του αποκλειστικού μέσου στοιχεία, η ευθύνη του παρόχου περιορίζεται στην εκτέλεση της πράξης πληρωμής σύμφωνα με το αποκλειστικό μέσο ταυτοποίησης⁵²⁴.

Για την ανεύρεση της ευθύνης από μη εκτέλεση και εσφαλμένη εκτέλεση κριτήριο αποτελεί ποιος έχει την πρωτοβουλία να κινήσει την πληρωμή. Έτσι, όταν η εντολή κινείται από τον πληρωτή η ευθύνη βαραίνει τον πάροχό του, εκτός αν αποδείξει ότι το ποσό της πληρωμής περιήλθε στον πάροχο πληρωμών του δικαιούχου, οπότε μετατίθεται σε αυτόν η ευθύνη έναντι του δικαιούχου για ορθή εκτέλεση της πληρωμής. Στην πρώτη περίπτωση ο πάροχος υπηρεσιών του πληρωτή επιστρέφει αμελλητί το ποσό της ανεκτέλεστης ή εσφαλμένης πληρωμής στον πληρωτή, στη δε δεύτερη, ο πάροχος του δικαιούχου θέτει αμέσως στη διάθεση του δικαιούχου το ποσό της πληρωμής⁵²⁵.

Αν η εντολή κινείται από τον δικαιούχο, η ευθύνη ορθής εκτέλεσής της βαραίνει τον δικό του πάροχο, ο οποίος οφείλει να αναδιαβιβάσει αμέσως την εντολή πληρωμής στον πάροχο του πληρωτή. Αν ωστόσο αποδείξει ότι ευθύνεται ο πάροχος του πληρωτή, αυτός υποχρεούται να επιστρέψει στον πληρωτή το ποσό των ανεκτέλεστης ή εσφαλμένα εκτελεσθείσας πληρωμής⁵²⁶.

Ως εκ τούτου, οι πάροχοι έχουν έναντι των εντολέων τους – πληρωτή και δικαιούχου – υποχρέωση αποτελέσματος, υποχρέωση δηλαδή να φέρουν εις πέρας την εντολή πληρωμής από τη στιγμή που άρχισε η σχετική διαδικασία⁵²⁷. Είναι σαφές ότι η ευθύνη των παρόχων είναι νόθος αντικειμενική. Ως απόρροια αυτής, ο ευθυνόμενος για την μη εκτέλεση ή εσφαλμένη εκτέλεση της πράξης πληρωμής πάροχος υποχρεούται να αποζημιώσει τους χρήστες για τυχόν χρεώσεις ή τόκους με τους οποίους επιβαρύνονται λόγω της ανεπιτυχούς εκτέλεσης της πράξης πληρωμής⁵²⁸.

Σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως της ευθύνης εκάστου των παρόχων, αυτοί υποχρεούνται να καταβάλλουν άμεσα προσπάθειες να ανιχνεύσουν την πράξη πληρωμής και να ειδοποιήσουν σχετικά τον εντολέα τους⁵²⁹.

524. Άρ. 74.

525. Άρ. 75 παρ. 1.

526. Άρ. 75 παρ. 2.

527. *Prüm* (R.D.B.F. 2/2007).

528. Άρ. 75 παρ. 3.

529. Άρ. 75 παρ. 1 εδ. δ' και παρ. 2 εδ. δ'.

Ο καθορισμός και η έκταση της ευθύνης των παρόχων μπορούν να μεταβληθούν δυνάμει συμφωνίας μεταξύ χρήστη που ενεργεί εντός των πλαισίων της επαγγελματικής του δραστηριότητας και παρόχου⁵³⁰.

3.3. Δικονομικές διατάξεις και επίλυση διαφορών

Οι θεσπιζόμενες από την οδηγία υποχρεώσεις των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών για αποζημίωση και επανόρθωση έναντι των χρηστών δεν αποκλείουν τυχόν πρόσθετες αξιώσεις αποζημίωσης που απορρέουν από το εφαρμοστέο στη σύμβαση παροχής υπηρεσιών πληρωμών εθνικό δίκαιο⁵³¹, σύμφωνα με το οποίο καθορίζεται και ο χρόνος παραγραφής των αξιώσεων των χρηστών⁵³².

Παράλληλα, ο μη ευθυνόμενος πάροχος που επανόρθωσε βλάβη των χρηστών από μη εκτέλεση ή εσφαλμένη εκτέλεση, διατηρεί δικαίωμα αναγωγής του φέροντος την ευθύνη παρόχου για κάθε ζημία που υπέστη και κάθε ποσό που κλήθηκε να καταβάλει, χωρίς να αποκλείεται περαιτέρω αποζημίωση δυνάμει συμφωνιών μεταξύ παρόχων και εφαρμοστέου στις συμφωνίες αυτές δικαίου⁵³³.

Σε κάθε περίπτωση, ουδεμία ευθύνη των παρόχων γεννάται όταν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας⁵³⁴.

Τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίσουν την ύπαρξη αρχής αρμόδιας για τυχόν καταγγελίες σχετικές με την παράβαση των διατάξεων της οδηγίας και του εφαρμόζοντος αυτήν εθνικού δικαίου, στην οποία θα μπορεί να προσφύγει κάθε ενδιαφερόμενος, μη εξαιρουμένων των ενώσεων καταναλωτών⁵³⁵, και να θεσπίσει κυρώσεις για τις παραβάσεις αυτές⁵³⁶. Αρμόδιες για τις παραβάσεις του παρόχου είναι οι αρχές του κράτους μέλους καταγωγής, ενώ για τα υποκαταστήματα και τους αντιπροσώπους οι αρχές του κράτους μέλους υποδοχής⁵³⁷. Επί διασυνοριακών διαφορών, επιλαμβάνονται αμφότερες οι αρμόδιες αρχές, σε στενή μεταξύ τους συνεργασία⁵³⁸.

Για την επίλυση των διαφορών που γεννώνται από την παροχή υπηρεσιών πληρωμών τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να υπάρχουν αποτελεσματικές

530. Άρ. 51 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρ. 75.

531. Άρ. 76.

532. Προοίμιο παρ. 31.

533. Άρ. 77.

534. Άρ. 78.

535. Άρ. 80 παρ. 1.

536. Άρ. 81.

537. Άρ. 82.

538. Άρ. 83 παρ. 2.

διαδικασίες εξώδικης επίλυσης των διαφορών⁵³⁹. Μπορούν ωστόσο να αποκλείσουν από τις διαδικασίες εξώδικης επίλυσης τους αποδέκτες των υπηρεσιών που δεν φέρουν την ιδιότητα του καταναλωτή⁵⁴⁰.

4. Παρεκκλίσεις για τα μέσα πληρωμών μικρής αξίας και το ηλεκτρονικό χρήμα

4.1. Γενικά

Σημαντική παρέκκλιση εισάγει η Οδηγία για τα μέσα πληρωμών μικρής αξίας και το ηλεκτρονικό χρήμα. Η παρέκκλιση εστιάζει σε μέσα πληρωμών που εντάσσονται σε σύμβαση-πλαίσιο και αφορούν αποκλειστικά επιμέρους πράξεις πληρωμής που δεν υπερβαίνουν τα 30 ευρώ ή έχουν όριο δαπανών 150 ευρώ ή αποθηκεύουν ποσά έως 150 ευρώ⁵⁴¹. Τα ποσά αυτά δεν είναι δεσμευτικά όταν πρόκειται για εθνικές πληρωμές και τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να τα μειώσουν ή να τα διπλασιάσουν. Ειδικά για τα προπληρωμένα μέσα πληρωμών η αύξηση του ανωτάτου ορίου μπορεί να φτάσει έως το ποσό των 500 ευρώ⁵⁴².

Η παρέκκλιση αφορά τόσο τις απαιτήσεις διαφάνειας και ενημέρωσης⁵⁴³ όσο και την εκτέλεση της πράξης πληρωμής, συμπεριλαμβανομένης της λήψης της εντολής πληρωμής και της ευθύνης των παρόχων, και προϋποθέτει συμφωνία των συμβαλλομένων⁵⁴⁴. Δικαιολογητική βάση της παρέκκλισης είναι ο ίδιος ο προορισμός των εν λόγω μέσων, τα οποία «θα πρέπει να είναι μια φθηνή και εύχρηστη εναλλακτική λύση»⁵⁴⁵ για την κάλυψη χαμηλού κόστους καθημερινών αναγκών σε αγαθά και υπηρεσίες και «δεν θα πρέπει να βαρύνονται με υπερβολικές απαιτήσεις. Θα πρέπει επομένως να περιορίζονται στις ουσιώδεις πληροφορίες οι σχετικές απαιτήσεις πληροφόρησης, καθώς και οι κανόνες εκτέλεσης των εν λόγω πληρωμών»⁵⁴⁶, παρέχοντας συγχρόνως επαρκή προστασία στο χρήστη.

4.2. Απαιτήσεις διαφάνειας και ενημέρωσης

Στο στάδιο της προγενέστερης της εκτέλεσης μιας πράξης πληρωμής

539. Άρ. 83 παρ. 1.

540. Άρ. 51 παρ. 2 σε συνδυασμό με άρ. 83.

541. Άρ. 34 και άρ. 53.

542. Άρ. 34 παρ. 2 και άρ. 53 παρ. 2.

543. Άρ. 34.

544. Άρ. 53.

545. Προοίμιο παρ. (30).

546. Προοίμιο παρ. (30).

ενημέρωσης, το άρ. 34 περιορίζει τις παρεχόμενες πληροφορίες στα κύρια χαρακτηριστικά της υπηρεσίας πληρωμών, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου χρήσης του μέσου, της ευθύνης και των χρεώσεων, και επιτάσσει την ταυτόχρονη υπόδειξη για το πού εκτίθενται αναλυτικά και σε προσιτή μορφή οι λοιπές πληροφορίες που εμπίπτουν στην προηγούμενη γενική ενημέρωση⁵⁴⁷.

Αναφορικά με την τροποποίηση των όρων, μπορεί να συμφωνηθεί ότι ο πάροχος δεν υποχρεούται να προτείνει εγγράφως τις όποιες τροποποιήσεις⁵⁴⁸, ενώ μετά την εκτέλεση της πράξης πληρωμής, με συμφωνία των συμβαλλομένων μπορεί ο πάροχος να παρέχει στον χρήστη μόνο έναν αριθμό αναφοράς που επιτρέπει την ταυτοποίηση της πράξης και των συναφών επιβαρύνσεων, ή, εφόσον πρόκειται για πολλαπλές πράξεις πληρωμής του ιδίου είδους προς τον ίδιο δικαιούχο, να γνωστοποιεί μόνο πληροφορίες σχετικά με το συνολικό ποσό και τα τέλη. Σε περίπτωση που το μέσο χρησιμοποιείται ανωνύμως ή ο πάροχος δεν έχει την τεχνική δυνατότητα να παράσχει τις παραπάνω πληροφορίες, παρέχει στον πληρωτή τη δυνατότητα να ελέγχει το ύψος των αποθηκευμένων χρηματικών ποσών⁵⁴⁹.

4.3. Εκτέλεση της πληρωμής

Όσον αφορά τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων από τη χρήση του μέσου πληρωμών, δύνανται αυτοί να συμφωνήσουν ότι ο χρήστης δεν υποχρεούται σε γνωστοποίηση και ο πάροχος με τη σειρά του δεν οφείλει να θέσει στη διάθεση του χρήστη διαδικασία γνωστοποίησης και να αποτρέπει κατ' επέκταση τη μη εγκεκριμένη χρήση του μέσου, εάν το μέσο πληρωμής δεν επιτρέπει τη δέσμευσή του ή την πρόληψη της περαιτέρω χρήσης του. Ομοίως, δεν εφαρμόζονται και οι διατάξεις περί ευθύνης του πληρωτή από μη εγκεκριμένη πληρωμή, με εξαίρεση το ηλεκτρονικό χρήμα⁵⁵⁰.

Αντίστοιχα, είναι δυνατόν να καταστούν ανενεργές οι διατάξεις περί θεμελίωσης της ευθύνης του παρόχου και περί υποχρέωσης επανόρθωσης συγχρόνως με τις διατάξεις περί απαλλαγής του πληρωτή, εάν το μέσο πληρωμής είναι ανώνυμο ή για άλλους λόγους, εγγενείς στο μέσο, ο πάροχος αδυνατεί να αποδείξει ότι μια πληρωμή είναι εγκεκριμένη⁵⁵¹.

547. Άρ. 34 παρ. 1 στ. α) σε συνδυασμό με άρ. 41, 42 και 46.

548. Άρ. 34 παρ. 1 στ. β) σε συνδυασμό με άρ. 44.

549. Άρ. 34 παρ. 1 στ. γ) σε συνδυασμό με άρ. 47 και 48.

550. Άρ. 53 παρ. 1 στ. α) σε συνδυασμό με άρ. 56 παρ. 1 στ. β), 57 παρ. 1 στ. γ) και δ) και 61 παρ. 4 και 5.

551. Άρ. 53 παρ. 1 στ. β) σε συνδυασμό με άρ. 59, 60 και 61 παρ. 1 και 2.

Είναι επίσης δυνατόν ο πάροχος να μην υποχρεωθεί να γνωστοποιήσει την άρνηση εκτέλεσης μιας πληρωμής εάν οι λόγοι είναι πρόδηλοι⁵⁵², ή να απαγορεύσει την ανάκληση εντολής πληρωμής μετά τη διαβίβαση στο δικαιούχο της εντολής ή της συγκατάθεσης του πληρωτή⁵⁵³.

Επιτρέπεται, τέλος, να συμφωνηθούν και διαφορετικές προθεσμίες εκτέλεσης, οι οποίες όμως σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να υπερβαίνουν τις τέσσερις εργάσιμες ημέρες⁵⁵⁴.

552. Άρ. 53 παρ. 1 στ. γ) σε συνδυασμό με άρ. 65 παρ. 1.

553. Άρ. 53 παρ. 1 στ. δ) σε συνδυασμό με άρ. 66.

554. Άρ. 53 παρ. 1 στ. ε) σε συνδυασμό με άρ. 69 και 70.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ

1. Ο αντίκτυπος στα εμπλεκόμενα μέρη

1.1. Η αναδιάρθρωση του τραπεζικού μοντέλου υπό την επίδραση του SEPA

Το τραπεζικό μοντέλο στην Ευρώπη θα υποστεί πλήρη μετασχηματισμό υπό την επίδραση του SEPA. Οι τράπεζες υποχρεούνται να αναπροσαρμόσουν την υποδομή τους και ολόκληρη την αλυσίδα παραγωγής τους, γεγονός που μπορεί να αποδειχθεί υπερβολικά δαπανηρό, ιδίως για παρόχους που δεν διαχειρίζονται μεγάλο όγκο συναλλαγών. Ως εκ τούτου, μικρότερες τράπεζες μπορεί να μην κατορθώσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις, με αποτέλεσμα να αναγκαστούν να παύσουν τις εργασίες τους ή να απορροφηθούν από μεγαλύτερες τράπεζες⁵⁵⁵.

Το μακροπρόθεσμο όφελος όμως από την υλοποίηση του SEPA είναι αδιαμφισβήτητο. Η αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των ευρωπαϊκών παρόχων θα δώσει την ευκαιρία να αναπτυχθούν νέα προϊόντα, καινοτόμα, τα οποία μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα στις λειτουργικές απαιτήσεις και τις ανάγκες της αγοράς⁵⁵⁶. Παράδειγμα τέτοιου είδους προϊόντων είναι οι υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, που ήδη αναπτύσσονται ευρύτατα και, λόγω του χαμηλού λειτουργικού κόστους τους και της πλήρως αυτοματοποιημένης παροχής τους, μπορούν να αντισταθμίσουν το κόστος που συνεπάγεται διαδικασία εγκαθίδρυσης των προϊόντων SEPA⁵⁵⁷.

Περαιτέρω, η άρση των φραγμών μεταξύ εθνικών αγορών ανοίγει νέα πεδία δραστηριότητας στους παρόχους, που μέχρι σήμερα περιορίζονταν στην εθνική αγορά. Η είσοδος σε νέες αγορές σε συνδυασμό με τις δυνατότητες διασυνοριακής λειτουργικότητας που επιτυγχάνεται με τον SEPA παρέχει και στις μικρότερες τράπεζες την ευκαιρία να ανταγωνιστούν επί ίσοις όροις τους μεγαλύτερους οργανισμούς⁵⁵⁸.

555. *Prüm* (R.D.B.F. 2/2007)· *Khallouf* (Revue Banque 12/2005).

556. *Schackmann-Fallis*, *Intégration des marchés financiers européens: Priorité à la concurrence et à la diversité*, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 75 επ' *EPC* (4/2007), 63 επ.

557. *EKT* (11/2006), 12.

558. *EPC* (4/2007), 63 επ.

Εξίσου σημαντική παράμετρος για τις τράπεζες, ειδικά εκείνες που ήδη δραστηριοποιούνται σε περισσότερα κράτη μέλη, είναι η δυνατότητα εναρμόνισης των προσφερόμενων σε κάθε κράτος μέλος υπηρεσιών και η υποβολή τους σε κοινές προδιαγραφές, ανεξαρτήτως του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνονται. Υπό το υπάρχον καθεστώς οι τράπεζες στερούνται αυτής της δυνατότητας, δεδομένου ότι, λόγω του υπάρχοντος σήμερα πλουραλισμού στο νομικό πλαίσιο και τις πραγματικές δυνατότητες κάθε εθνικής τραπεζικής αγοράς, οι προσφερόμενες από τον ίδιο πάροχο υπηρεσίες υπόκεινται σε διαφορετικές απαιτήσεις, διαφορετικό σχεδιασμό και προδιαγραφές ανάλογα με το κράτος μέλος στην αγορά του οποίου απευθύνονται, με αποτέλεσμα να καθιερώνονται ξεχωριστές και εντελώς διαφορετικές υπηρεσίες για κάθε κράτος μέλος. Η εξάλειψη των διαφοροποιήσεων των σχετικών νομοθεσιών, η σύγκλιση και η διαλειτουργικότητα των συστημάτων πληρωμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα άρουν τους εν λόγω φραγμούς, καθιστώντας εφικτή για τους παρόχους την συγκεντρωτική διαχείριση και προσφορά υπηρεσιών πληρωμών για ολόκληρο τον SEPA, γεγονός που μεταφράζεται σε μείωση του λειτουργικού κόστους, τόσο στη φάση του σχεδιασμού όσο και της παροχής των υπηρεσιών, απλοποίηση των απαιτήσεων και καλύτερη διαχείριση των προσφερόμενων υπηρεσιών⁵⁵⁹.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η πλήρης αυτοματοποίηση των διαδικασιών θα συμβάλει στην μείωση του λειτουργικού κόστους⁵⁶⁰ και την καλύτερη διαχείριση των υπηρεσιών, και θα διευκολύνει κατ' επέκταση τη δημιουργία οικονομιών κλίμακος⁵⁶¹. Ωστόσο, θα επιφέρει συγχρόνως και μείωση της κερδοφορίας των τραπεζών, γεγονός που μπορεί να αντικατοπτρίζει αρνητικές συνέπειες για τους καταναλωτές. Σε μια υγιή οικονομία βέβαια, η παραπάνω μείωση των εσόδων λειτουργεί ενθαρρυντικά για την ανάπτυξη λιγότερο δαπανηρών μέσων πληρωμών και τον περιορισμό των μη αναγκαίων δαπανών. Σε μία λιγότερο υγιή οικονομία, αντί της αναζήτησης πρόσφορων μέσων μείωσης των εξόδων και εξοικονόμησης χρημάτων, οι απώλειες μετακυλούνται στους καταναλωτές, με τις αρνητικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται.

559. *Larosière*, Vers un marché unique des services financiers?, *Revue d'Économie Financière* 4/2007, 141 επ.

560. *Κουρής* (2006), 251 επ.

561. *Larosière* (R.E.F. 4/2007).

1.2. Για τις επιχειρήσεις και το Δημόσιο

ι) Οι επιχειρήσεις

Εκτός από τις τράπεζες, πολύ σημαντικές μεταβολές θα επέλθουν και στις επιχειρήσεις από την υλοποίηση του SEPA. Οι επιχειρήσεις, λόγω της οικονομικής δραστηριότητας που ασκούν, κάνουν χρήση σε ευρεία κλίμακα των υπηρεσιών πληρωμών, ως πληρωτές, αποδέκτες αλλά και μεσάζοντες μεταξύ παρόχων και καταναλωτών.

Η καθιέρωση των νέων εργαλείων, της SEPA μεταφοράς πίστωσης και της SEPA άμεσης χρέωσης, και ο ριζικός μετασχηματισμός των καρτών πληρωμής, με τη δημιουργία SEPA καρτών και υποδομών, θα υποχρεώσει τις επιχειρήσεις να προβούν σε εκτεταμένες τροποποιήσεις στα πληροφοριακά στους συστήματα και τις διοικητικές διαδικασίες που χρησιμοποιούν για τις πληρωμές τους⁵⁶². Το σχετικό κόστος θα αντισταθμιστεί από τα οφέλη.

Ο υψηλός βαθμός αυτοματοποίησης που θα επιτευχθεί, αφενός στις πληροφορίες που συνοδεύουν μια πληρωμή, αφετέρου στην ίδια τη διαδικασία πληρωμών και εισπράξεων, θα συρρικνώνει του κινδύνους εσφαλμένων καταχωρήσεων και θα επιτρέψει τις αυτοματοποιημένες λογιστικές εγγραφές των συναλλαγών, που μεταφράζεται σε εξοικονόμηση παραγωγικού χρόνου και εργασίας, περιορισμό δηλαδή των λειτουργικών εξόδων. Περαιτέρω, ο ταχύτερος διακανονισμός και η απλοποιημένη διεκπεραίωση των υπηρεσιών πληρωμών θα βελτιώσουν τις ταμειακές ροές και θα μειώσουν το κόστος⁵⁶³.

Στον τομέα των καρτών πληρωμών ειδικότερα, η χρήστη κοινών προτύπων για όλες τις κάρτες SEPA και τα τερματικά (POS) και ο διαχωρισμός αποδοχής κάρτας και επεξεργασίας πληρωμής, θα σημάνει μείωση του κόστους, για τρεις λόγους: η αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ παρόχων POS θα μειώσει σημαντικά το κόστος των ίδιων των POS⁵⁶⁴, ενώ η τυποποίηση της λειτουργίας των POS και η υποχρεωτική εναρμόνιση των σχημάτων καρτών με τα SEPA πρότυπα των POS καθιστά περιττή την ύπαρξη περισσότερων του ενός τερματικών, αφού κάθε τερματικό θα είναι συμβατό με τις κάρτες SEPA⁵⁶⁵. Χάρη στον διαχωρισμό αποδοχής και επεξεργασίας πληρωμών με κάρτα η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να διαπραγματευτεί με διαφορετικούς παρόχους, επιλέγοντας για κάθε μία από τις

562. *Bouyala* (Revue Banque 12/2005).

563. *EPC* (4/2007), 33.

564. *EPC* (4/2007), 34· *Bouvret*, Mise en place du SEPA: Les opprtunités pour les corporates, *Revue Banque* 2/2008, 44· *Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης* (ΔΕΕΤ 51/2007).

565. *EPC* (4/2007), 33.

λειτουργίες εκείνον που ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες, τις απαιτήσεις και το συμφέρον του⁵⁶⁶. Επιπλέον, η μείωση του κόστους χρήσης καρτών για τους χρήστες θα συμβάλει στην περαιτέρω μείωση των εισπραττόμενων προμηθειών που καταβάλλουν οι συμβαλλόμενες επιχειρήσεις στις αποδέκτριες τράπεζες για την αποδοχή της κάρτας⁵⁶⁷.

Από τις σημαντικότερες εκφάνσεις του SEPA για τις επιχειρήσεις είναι το άνοιγμα των αγορών. Έτσι, διευρύνεται το κοινό στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα ή υπηρεσίες κάθε επιχείρησης, αφού καθίσταται πλέον εφικτή η αποδοχή πληρωμών σε όλο το εύρος της ζώνης του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ⁵⁶⁸. Το άνοιγμα των αγορών πληρωμών παρέχει συγχρόνως στις επιχειρήσεις μεγαλύτερη γκάμα εργαλείων πληρωμών, τα οποία μπορούν να επιλέξουν από οποιονδήποτε πάροχο⁵⁶⁹.

Ιδιαίτερα για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις που ήδη δραστηριοποιούνται διασυννοριακά, ο SEPA θα προσφέρει συγκέντρωση της ταμειακής τους διαχείρισης με την ύπαρξη ενός μόνο τραπεζικού λογαριασμού για τις πληρωμές τους⁵⁷⁰ και τη δημιουργία μιας μόνο πλατφόρμας πληρωμών για τις συναλλαγές σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη στα οποία δραστηριοποιούνται⁵⁷¹, χωρίς να είναι πλέον απαραίτητο να διατηρούν ισάριθμους με αυτά τραπεζικούς λογαριασμούς – έναν σε κάθε κράτος μέλος – και εσωτερικά συστήματα, συμβατά με τις ιδιαιτερότητες της κάθε αγοράς⁵⁷². Πέραν της μείωσης του κόστους, αυτό θα προσφέρει και πιο συγκεντρωτική – καλύτερη – διαχείριση των διαθεσίμων, δεδομένου ότι η διαδικασία θα είναι μοναδική και κοινή για όλες τις εισερχόμενες και εξερχόμενες πληρωμές από όπου και αν προέρχονται, όπου και αν απευθύνονται⁵⁷³.

ii) Το Δημόσιο

Συναφείς θα είναι οι επιδράσεις και στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και το Δημόσιο εν γένει, οι οποίοι θα μπορούν μέσω μιας κοινής πλατφόρμας να διενεργούν και να δέχονται πληρωμές σε όλη την Ευρώπη⁵⁷⁴. Ειδικά για τις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας εξαιρετικής σημασίας είναι η SEPA άμεση χρέωση, με την οποία θα εξοφλούνται οι λογαριασμοί μέσω οποιουδήποτε ευρωπαϊκού παρόχου. Σημαντική

566. EPC (4/2007), 34.

567. EPC (4/2007), 36· Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 51/2007).

568. EPC (4/2007), 36· Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 51/2007).

569. EPC (4/2007), 31, 37.

570. Bouvret (Revue Banque 2/2008).

571. Ταβλαρίδης/Παναγιωτίδης (ΔΕΕΤ 51/2007).

572. EPC (4/2007), 32.

573. EPC (4/2007), 36.

574. EPC (4/2007), 36.

επίσης είναι και η μεταφορά πίστωσης SEPA, που θα καταστήσει εφικτή την καταβολή συντάξεων λ.χ. ή την είσπραξη φορολογικών υποχρεώσεων χωρίς να είναι απαραίτητο ο δικαιούχος ή ο υπόχρεος να διαμένουν στο ίδιο κράτος μέλος ή να διατηρούν λογαριασμό σε εθνικό πάροχο⁵⁷⁵.

Η ύπαρξη κοινών συστημάτων διενέργειας πληρωμών και εισπράξεων που θα λειτουργούν βάσει κοινών προδιαγραφών, μπορούν να συμβάλλουν στην βελτίωση των παρεχόμενων στους πολίτες υπηρεσιών, εντός και εκτός συνόρων⁵⁷⁶.

Για να καταστούν εφικτά τα παραπάνω, το Δημόσιο, επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και Διοίκηση, επιβάλλεται να αναβαθμίσει τα συστήματα και τους μηχανισμούς πληρωμών και εισπράξεών του, προκειμένου να είναι εφικτή η αυτοματοποιημένη διενέργεια των συναλλαγών. Αυτό απαιτεί τον εν γένει εκσυγχρονισμό της πληροφοριακής υποδομής τους, γεγονός που θα βελτιώσει και θα σημάνει την αυτοματοποίηση όλων εν γένει των προσφερόμενων υπηρεσιών, με εξοικονόμηση δημοσίου χρήματος και καλύτερη κατανομή του χρόνου εργασίας. Ενέχει ωστόσο και τον κίνδυνο σημαντικών καθυστερήσεων, εκ του γεγονότος ότι η Διοίκηση θεωρείται μάλλον «δυσκίνητη» και η απαιτούμενη αναβάθμιση των συστημάτων της είναι σχεδόν ολοκληρωτική, δεδομένου ότι τα συστήματά της είναι παρωχημένα⁵⁷⁷.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, τόσο από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών όσο και από τα αρμόδια κοινοτικά όργανα, σκοπεύεται οι δημόσιες αρχές να είναι οι “early adopters”, να είναι δηλαδή οι πρώτες που θα υιοθετήσουν τα νέα εργαλεία, σε ένα πρώιμο στάδιο⁵⁷⁸.

1.3. Η θέση του καταναλωτή

i) Η ιδιότητα του καταναλωτή

Η ιδιότητα ενός αποδέκτη υπηρεσιών ως καταναλωτή έχει πολλάκις προσδιοριστεί από τον κοινοτικό νομοθέτη, σε πληθώρα εγγράφων του παράγωγου κοινοτικού δικαίου, που ρυθμίζουν ανόμοια μεταξύ τους αντικείμενα. Ο ορισμός του καταναλωτή επαναλαμβάνεται στην Οδηγία 2007/64/EK, όπου ορίζεται ως καταναλωτής «*το φυσικό πρόσωπο που δεν ενεργεί υπό επαγγελματική ιδιότητα, όσον αφορά συμβάσεις υπηρεσιών πληρωμών που καλύπτονται από την παρούσα*

575. EPC (4/2007), 36.

576. EPC (4/2007), 36.

577. Bouyala (Revue Banque 12/2005).

578. Hartsink (ΔΕΕΤ 40/2005)· Ο ίδιος (R.E.F. 2/2007)· EPC (4/2007), 59.

οδηγία»⁵⁷⁹. Μολονότι η οδηγία έχει το χαρακτήρα οδηγίας πλήρους εναρμόνισης, επιτρέπεται στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από τον ορισμό αυτό, και να αντιμετωπίζουν ως καταναλωτές τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, εκείνες δηλαδή που απασχολούν λιγότερους από δέκα εργαζομένους και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών ή ισολογισμό μέχρι 2 εκατομμύρια Ευρώ⁵⁸⁰, αναγνωρίζοντάς τους δικαιώματα που αποδίδονται στους καταναλωτές.

Η πρόβλεψη της δυνατότητας αυτής διασπά εκ πρώτης όψεως την ομοιόμορφη εφαρμογή της οδηγίας στα κράτη μέλη και κρύβει ρεαλιστικούς κινδύνους στρέβλωσης του ελεύθερου ανταγωνισμού και δημιουργίας ανασφάλειας δικαίου⁵⁸¹. Από την άλλη πλευρά όμως, αποσαφηνίζει οριστικά την έννοια του καταναλωτή τραπεζικών υπηρεσιών η οποία έχει διχάσει τους νομικούς κύκλους της χώρας μας⁵⁸², εξασφαλίζοντας συγχρόνως υψηλό επίπεδο προστασίας για τους επαγγελματίες εκείνους που, χωρίς να είναι καταναλωτές, έχουν ανάγκη ισάξιας με αυτούς προστασίας λόγω της ασθενούς διαπραγματευτικής τους θέσης και των περιορισμένων τους γνώσεων και οικονομικών δυνατοτήτων έναντι της υπεροπλίας των τραπεζών⁵⁸³.

ii) Τα οφέλη και οι κίνδυνοι από τη δημιουργία του SEPA

Παρά το γεγονός ότι οι διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων αντιπροσωπεύουν ελάχιστο ποσοστό των πληρωμών στον ευρωπαϊκό χώρο, η ανάγκη ενοποίησης της αγοράς πληρωμών βρίσκει σταθερό έρεισμα στην ολοένα αυξανόμενη κινητικότητα των πολιτών μεταξύ κρατών μελών, για σπουδές, εργασία, διακοπές ή αγορές, που σηματοδότησε η απελευθέρωση της κυκλοφορίας των προσώπων. Οι πολίτες αυτοί, αλλά και οι καταναλωτές γενικότερα, είναι οι μεγάλοι κερδισμένοι από τη δημιουργία του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ⁵⁸⁴.

Στο νέο περιβάλλον ο κύκλος των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών γίνεται πανευρωπαϊκός, πολλαπλασιάζονται συνεπώς και τα προσφερόμενα μέσα πληρωμών, παρέχοντας στους καταναλωτές άφθονες επιλογές, προκειμένου να επιλέξουν εκείνη που τους ταιριάζει περισσότερο⁵⁸⁵, ενώ παράλληλα η αύξηση του

579. Άρ. 4 στ. 11.

580. Άρ. 4 στ. 26 σε συνδυασμό με άρ. 1 και 2 παρ. 1 και 3 Παραρτήματος Σύστασης 2003/361/ΕΚ, ΕΕ της 20/5/2003, L 124/36.

581. *Vanden Bosch/Mathey* (R.D.B.F. 4/2007).

582. Βλ. αναλυτικά *Βασιλόπουλος*, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Α. Θεωρητική αντιμετώπιση, σε: *Δούβλης/Μπώλος*, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (2008), 39 επ.

583. *Δούβλης*, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Β. Νομολογική αντιμετώπιση, σε: *Δούβλης/Μπώλος*, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (2008), 108 επ.

584. *EPC* (4/2007), 25.

585. *EPC* (4/2007), 29.

ανταγωνισμού συντελεί στη μείωση του κόστους των υπηρεσιών⁵⁸⁶. Τα μέσα πληρωμών εκσυγχρονίζονται και γίνονται πιο ασφαλή και αποτελεσματικά, ενώ το νέο νομικό πλαίσιο συντελεί στην δημιουργία κλίματος ασφάλειας δικαίου, αφού καθιερώνει κοινές σε όλα τα κράτη μέλη απαιτήσεις διαφάνειας, σαφώς οριοθετημένες υποχρεώσεις και δικαιώματα, αλλά και προθεσμίες και μέσα προστασίας⁵⁸⁷. Η έλλειψη διαφάνειας των όρων, άλλωστε, αποτελούσε τροχοπέδη στην κινητικότητα των καταναλωτών στο πεδίο των υπηρεσιών πληρωμών⁵⁸⁸.

Ο καταναλωτής έχει πλέον τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί την κάρτα πληρωμών του σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της ζώνης του ευρώ, ανεξαρτήτως του εκδότη ή του σχήματος καρτών στο οποίο αυτός ανήκει, με το ίδιο κόστος που τη χρησιμοποιεί στο κράτος όπου διαμένει⁵⁸⁹. Μπορεί να διενεργεί ηλεκτρονικές μεταφορές κεφαλαίων με τυποποιημένες, ασφαλείς, ταχύτατες και διαφανείς διαδικασίες, είτε είναι εθνικές ή διασυνοριακές, χωρίς να ανησυχεί για τυχόν καθυστερήσεις, αφού το χρονικό πλαίσιο ολοκλήρωσής τους είναι εκ των προτέρων καθορισμένο, ή για κρυφές και φανερές αφαιρούμενες από το κεφάλαιο χρεώσεις, δεδομένου το μόνον ότι ενημερώνεται για όλες τις χρεώσεις προκαταβολικά, το δε ότι η αφαίρεση επιβαρύνσεων από το μεταφερόμενο κεφάλαιο απαγορεύεται πλέον ρητώς⁵⁹⁰.

Περαιτέρω, διατηρώντας έναν μόνο τραπεζικό λογαριασμό, οι καταναλωτές μπορούν να διενεργούν πληρωμές οποιαδήποτε στην Ευρώπη⁵⁹¹. Οι άμεσες χρεώσεις εναρμονίζονται, και δη σε ό,τι αφορά την παροχή συγκατάθεσης για την εκτέλεση πληρωμής και την προπαρασκευαστική διαδικασία, που μέχρι σήμερα διέφερε δραματικά από χώρα σε χώρα. Στον SEPA οι άμεσες χρεώσεις εκτελούνται με ασφαλή και τυποποιημένη διαδικασία, αδιάφορα πού βρίσκεται ο δικαιούχος και σε ποιο κράτος μέλος εδρεύει ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών στον οποίο ο πληρωτής τηρεί το λογαριασμό του⁵⁹².

Οι καταναλωτές ιδιαίτερα που προέρχονται από κράτη μέλη όπου η ανάπτυξη των εργαλείων πληρωμών δεν είναι προηγμένη, ιδίως αν αυτά είναι έγχαρτα, δηλαδή δαπανηρά στη χρήση και καθόλου ευέλικτα, θα σημειώσουν σημαντικά βήματα προόδου, περνώντας στα αυτοματοποιημένα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμών⁵⁹³.

586. Murray, L'intégration des services financiers: Le point de vue des consommateurs, Revue d'Économie financière 2/2007, 191 επ.

587. Larosière (R.E.F. 4/2007).

588. Murray (R.E.F. 2/2007).

589. EPC (4/2007), 27.

590. EPC (4/2007), 27.

591. EPC (4/2007), 13.

592. EPC (4/2007), 27.

593. Bouyala (Revue Banque 12/2005).

Από την άλλη πλευρά όμως, η δημιουργία του SEPA δεν στερείται κινδύνων, και δη για τους πολίτες κρατών μελών που έχουν ήδη στη διάθεσή τους πληθώρα αυτοματοποιημένων μέσων πληρωμών, φθηνών σε κόστος και πλούσιων σε υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας. Η κατηγορία αυτή των καταναλωτών αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο υποχώρησης της ποιότητας στην οποία είναι συνηθισμένοι, αφού τα νέα μέσα πληρωμών, που θα συγκεράσουν τις διαφορές των εθνικών μέσων, είναι πιθανό, στην πρώτη τους εκδοχή τουλάχιστον, να είναι υποτυπώδη⁵⁹⁴.

Συν τοις άλλοις, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η πιθανότητα αύξησης του κόστους των συναλλαγών από την πλευρά των παρόχων ή η μεταφορά αυτού σε άλλες υπηρεσίες, προκειμένου να αντισταθμίσουν τα έξοδα υλοποίησης του SEPA και τις απώλειες κερδών που αυτός συνεπάγεται, μετακυλύοντάς τες στους καταναλωτές⁵⁹⁵. Στην απόκρουση των πρακτικών αυτών κεντρικό ρόλο θα διαδραματίσει η κοινοτική νομοθεσία για την προστασία του καταναλωτή, και πιο συγκεκριμένα οι διατάξεις περί καταχρηστικών γενικών όρων συναλλαγών (ΓΟΣ).

iii) Η προστασία του καταναλωτή υπηρεσιών πληρωμών

Ο ορισμός των ΓΟΣ περιέχεται στο άρ. 3 παρ. 1 και 2 της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές⁵⁹⁶, σύμφωνα με το οποίο ΓΟΣ συνιστά κάθε συμβατικός όρος που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, ιδία δε όταν αυτός είναι προδιατυπωμένος και στερεί τον καταναλωτή από τη δυνατότητα να επηρεάσει το περιεχόμενό του, όπως λ.χ. συμβαίνει στις συμβάσεις προσχώρησης. Οι ρήτρες αυτές θεωρούνται καταχρηστικές όταν προκαλούν σε βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων που απορρέουν από τη σύμβαση.

Εξαιρετικά διαδεδομένη είναι η χρήση ΓΟΣ στις τραπεζικές συμβάσεις⁵⁹⁷, στις οποίες άλλωστε παρατηρείται και υψηλό ποσοστό δικαστικής ακύρωσης τέτοιων όρων λόγω καταχρηστικότητας⁵⁹⁸. Μεγάλο ποσοστό των ακυρωθέντων τραπεζικών ΓΟΣ σχετίζεται με την παραβίαση της αρχής της διαφάνειας των όρων της σύμβασης⁵⁹⁹, που επιτάσσει τη διατύπωσή τους κατά τρόπο σαφή, ορθό και

594. *Bouyala* (Revue Banque 12/2005)· *Sitruk* (Revue Banque 5/2007)· Ο *ίδιος* (R.E.F. 2/2007).

595. *Khallouf* (Revue Banque 12/2005)· *Κουρής* (2006), 251 επ.

596. ΕΕ της 21/4/93, L 95/29.

597. Δούβλης, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Β. Νομολογιακή αντιμετώπιση (2008), 108.

598. Βλ. εκτενείς νομολογιακές παραπομπές Δούβλης, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Β. Νομολογιακή αντιμετώπιση (2008), 67 επ.

599. Άρ. 4 παρ. 2 και άρ. 5.

ορισμένο, έτσι ώστε οι καταναλωτές να αντιλαμβάνονται πλήρως τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους, καθώς και τις έννομες συνέπειες που πηγάζουν από τη σύμβαση, κατά κύριο λόγο δε αυτών με οικονομικό περιεχόμενο⁶⁰⁰. Η αρχή της διαφάνειας, που χρησιμεύει ως κριτήριο ελέγχου της ερμηνείας των ΓΟΣ και του ουσιαστικού τους περιεχομένου⁶⁰¹, αλλά και η Οδηγία 93/13/ΕΟΚ στο σύνολό της, θα δράσουν συμπληρωματικά προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2007/64/ΕΚ, που θεσπίζει αυξημένες υποχρεώσεις πληροφόρησης.

Η συρρίκνωση της κερδοφορίας των τραπεζών ως αποτέλεσμα της δημιουργίας του SEPA καθιστά ακόμη επιτακτικότερη την ανάγκη προστασίας των καταναλωτών από πρακτικές των παρόχων που θα στοχεύσουν στον περιορισμό της μείωσης των κερδών τους με την επιβολή πρόσθετων χρεώσεων στους αποδέκτες των υπηρεσιών. Δεδομένου ότι πολλά από τα ζητήματα ακυρότητας ΓΟΣ που έχουν κριθεί νομολογιακά επιλύονται με την Οδηγία, κρίσιμο είναι το διάστημα που μεσολαβεί έως την έναρξη ισχύος των διατάξεων αυτής, μετά την οποία ο καταναλωτής των περιγραφόμενων στην Οδηγία υπηρεσιών πληρωμών απολαμβάνει αυξημένης προστασίας, τόσο από τις γενικές διατάξεις περί απαγόρευσης καταχρηστικών ΓΟΣ όσο και από τις ειδικές διατάξεις της Οδηγίας.

Το πρόβλημα ωστόσο παραμένει και επιτείνεται όσον αφορά τις λοιπές υπηρεσίες. Για τους αποδέκτες υπηρεσιών πληρωμών που δεν υπάγονται στις διατάξεις της Οδηγίας, είναι ορατός και πραγματικός ο κίνδυνος να επιβαρυνθούν με πρόσθετες χρεώσεις που ενδεχομένως επιχειρήσουν να επιβάλλουν στην καθημερινή πρακτική εν κρυπτώ οι πάροχοι, προκειμένου να μετακυλήσουν στους καταναλωτές τις απώλειες εσόδων και το κόστος εγκαθίδρυσης του SEPA, εξισορροπώντας με τον τρόπο αυτό τις ζημίες με νέα κέρδη. Οι καταναλωτές των υπηρεσιών αυτών, ελλείψει ειδικότερης ρύθμισης, προστατεύονται δυνάμει των διατάξεων της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, η οποία θα εξακολουθήσει να αποτελεί τον πυρήνα προστασίας των καταναλωτών των εν λόγω υπηρεσιών. Έτσι, τυχόν μονομερής αύξηση των επιβαρύνσεων που επιβάλλονται στους καταναλωτές ελέγχεται ως καταχρηστική και δεν παράγει αποτελέσματα όταν στηρίζεται σε ΓΟΣ που παρέχουν σχετική δυνατότητα στον πάροχο χωρίς να υπάρχει βάσιμος λόγος και χωρίς αυτός να ενημέρωσει σχετικά τον αποδέκτη, αναγνωρίζοντάς του

600. Βασιλόπουλος, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Α. Θεωρητική αντιμετώπιση (2008), 27 επ' Δούβλης, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Β. Νομολογιακή αντιμετώπιση (2008), 89 επ με πλούσια σχετική νομολογία.

601. Βασιλόπουλος Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Α. Θεωρητική αντιμετώπιση (2008), 27.

παράλληλα δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης⁶⁰², ενώ προϋπόθεση νομιμότητας της αύξησης των επιτοκίων είναι ο υπολογισμός αυτής στη βάση εκ των προτέρων προσδιορισμένων, εύλογων και ειδικών κριτηρίων, σε συμφωνία με τα εκάστοτε ισχύοντα στην αγορά⁶⁰³.

2. Η σχέση με την κοινοτική νομοθεσία

2.1. Συναφείς με τις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων κοινοτικές πράξεις

Μέχρι την υιοθέτηση της Οδηγίας 2007/64/EK οι διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων διέπονταν από περισσότερες κοινοτικές πράξεις, οι οποίες όμως δεν ρύθμιζαν συνολικά τις εν λόγω υπηρεσίες, αλλά επιμέρους εκφάνσεις αυτών, με αποτέλεσμα οι σχετικοί κανόνες να είναι αποσπασματικοί, διάσπαρτοι σε πολυάριθμα κείμενα και χωρίς συνοχή, συχνά δε και αντιφατικοί.

Η Οδηγία 2007/64/EK ανατρέπει τα δεδομένα αυτά, και ρυθμίζει σφαιρικά πλέον, σε όλο τους το εύρος, όχι μόνο τις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων, αλλά και τις πληρωμές στο σύνολό τους, εθνικές και μη.

Σχετικά με το προγενέστερο συναφές κοινοτικό δίκαιο, ορίζεται ότι:

α) Η Σύσταση 87/598/ΕΟΚ για ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας σε θέματα ηλεκτρονικών πληρωμών (σχέσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικών οργανισμών, εμπόρων ή άλλων παρεχόντων υπηρεσίες και καταναλωτών)⁶⁰⁴, η Σύσταση 88/590/ΕΟΚ που αφορά τα συστήματα πληρωμών και ιδίως τις σχέσεις μεταξύ κατόχου και εκδότη κάρτας, η Σύσταση 97/489/EK σχετικά με τις συναλλαγές που γίνονται με μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής και ιδίως όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ του εκδότη και του κατόχου, πρέπει να συνενωθούν σε ένα ενιαίο κείμενο με δεσμευτική ισχύ. Απορροφώνται ως εκ τούτου από την υπό εξέταση οδηγία⁶⁰⁵.

β) Η Οδηγία 97/5/EK για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων καταργείται από 1/11/2009, καταληκτική ημερομηνία ενσωμάτωσης της οδηγίας 2007/64/EK,

602. Άρ. 3 παρ. 3 της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ σε συνδυασμό με παρ. 1 στ. ι) και παρ. 2 στ. β) Παραρτήματος της ίδιας Οδηγίας Δούβλης, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Β. Νομολογιακή αντιμετώπιση (2008), 87 επ.

603. Δούβλης, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Β. Νομολογιακή αντιμετώπιση (2008), 110 επ, με παραπομπές στην εθνική νομολογία.

604. ΕΕ της 24/12/1987 L 365/72.

605. Προοίμιο παρ. (5).

δεδομένου ότι οι κανόνες της ενσωματώνονται και επικαιροποιούνται από τις διατάξεις της τελευταίας⁶⁰⁶.

γ) Ο Κανονισμός 2560/2001 σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε Ευρώ, ο οποίος δημιούργησε στο πεδίο της τιμολόγησης μια ενιαία αγορά για πληρωμές σε Ευρώ διατηρείται και οι διατάξεις του εφαρμόζονται παράλληλα και συμπληρώνουν τη νέα οδηγία. Ανενεργή καθίσταται ωστόσο η διάταξη που επιτάσσει συμφωνία των μερών για την κατανομή των εξόδων⁶⁰⁷, δεδομένου ότι η νέα οδηγία καθιερώνει το μοντέλο “share” όσον αφορά τα έξοδα, δηλαδή ότι αυτά μοιράζονται μεταξύ των πληρωτή και δικαιούχου, αναλαμβάνοντας καθένας τα έξοδα που επιβάλλει ο οικείος πάροχος.

δ) Πρέπει να σημειωθεί, τέλος, ότι, όπως και στην Οδηγία 97/5/EK, ουδεμία αναφορά γίνεται στην Σύσταση 90/109/ΕΟΚ σχετικά με τη διαφάνεια των τραπεζικών όρων που εφαρμόζονται στις διασυνοριακές χρηματοοικονομικές συναλλαγές, οι αρχές της οποίας, κατά συνέπεια, εξακολουθούν να τυγχάνουν εφαρμογής⁶⁰⁸.

2.2. Οι περί προστασίας του καταναλωτή κοινοτικές πράξεις

Από τις διατάξεις της Οδηγίας μπορεί να συναχθεί ότι η προστασία των καταναλωτών φαίνεται να βαρύνει περισσότερο από την απόλυτη εναρμόνιση των εθνικών δικαίων για τις υπηρεσίες πληρωμών, δεδομένου ότι δεν τίγεται η ισχύς των οδηγιών για την προστασία των καταναλωτών, οι οποίες εξακολουθούν να ισχύουν. Συγχρόνως προβλέπεται ρητώς ότι οι προβλεπόμενες στις εν λόγω κοινοτικές πράξεις πρόσθετες απαιτήσεις ενημέρωσης εφαρμόζονται πλέον αυτών που θεσπίζει η Οδηγία 2007/64/EK⁶⁰⁹, ενώ καθιερώνεται δυνατότητα παρέκκλισης από τις διατάξεις της Οδηγίας και θέσπισης ευνοϊκότερων μέτρων για τον καταναλωτή. Χαρακτηριστικό άλλωστε είναι ότι σε περιπτώσεις σύγκρουσης των διατάξεων της παρούσας οδηγίας με διατάξεις οδηγιών για τον καταναλωτή, υπερισχύουν οι δεύτερες.

Επιπλέον, τροποποιούνται μερικώς:

α) Η Οδηγία 97/7/EK για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις⁶¹⁰, το άρθρο 8 της οποίας, που αφορά τις πληρωμές με κάρτα⁶¹¹, καταργείται⁶¹².

606. Άρ. 93.

607. Ιγγλεζάκης, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ (2008), 1145.

608. Παπαθανασίου (2008), 1074 επ.

609. Προοίμιο παρ. 22.

610. ΕΕ της 4/6/1997, L 144/19.

β) Η Οδηγία 2002/65/EK σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών⁶¹³, ορισμένες υποχρεώσεις πληροφόρησης της οποίας αντικαθίστανται κατά περίπτωση από προβλεπόμενες στην Οδηγία 2007/64/EK υποχρεώσεις ενημέρωσης⁶¹⁴, ενώ προστίθεται παράγραφος στο άρ. 4 και διαγράφεται το άρ. 8⁶¹⁵.

2.3. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός

Η τόνωση του ανταγωνισμού μεταξύ παρόχων υπηρεσιών πληρωμών συγκαταλέγεται μεταξύ των στόχων που επιδιώκονται με τη θέσπιση της Οδηγίας. Αυτή κινείται σε δύο επίπεδα: ανταγωνισμός μεταξύ παραδοσιακών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών και ιδρυμάτων πληρωμών, και ανταγωνισμός μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών του ευρωπαϊκού χώρου γενικότερα.

Ως προς την πρώτη όψη, αντί να επιλύονται ζητήματα, μάλλον γεννούνται: τα ιδρύματα πληρωμών υποβάλλονται σε διαφορετικούς κανόνες προληπτικής εποπτείας σε σχέση με τα πιστωτικά ιδρύματα, χαρακτηριστικά ελαστικότερους. Το πρόβλημα εστιάζεται κυρίως στην καθιέρωση του λογαριασμού πληρωμών, ο οποίος στην πράξη δεν διαφέρει από τον λογαριασμό καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα τα πιστωτικά ιδρύματα να υποβάλλονται σε αυστηρότερο πλαίσιο συγκριτικά με τα ιδρύματα πληρωμών μολονότι παρέχουν συναφείς υπηρεσίες⁶¹⁶.

Αναφορικά με τη δεύτερη όψη, αναμφισβήτητο το άνοιγμα των αγορών θα εντείνει τον ανταγωνισμό μεταξύ φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών διαφορετικής καταγωγής, που μέχρι σήμερα ήταν αποκλειστικά εθνικός, λόγω των υπάρχοντων φραγμών στη διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών. Ο ανταγωνισμός θα καθορίσει ποιοι πάροχοι θα επιτύχουν στην διευρυμένη ευρωπαϊκή αγορά, και θα μεταφέρει τις υπηρεσίες – και τον ίδιο τον ανταγωνισμό – σε άλλα επίπεδα, όπου

611. Αναφέρει συγκεκριμένα: «Τα κράτη μέλη μεριμνούν να υπάρχουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε ο καταναλωτής: - να μπορεί να ζητήσει την ακύρωση μιας πληρωμής σε περίπτωση που χρησιμοποιηθεί δολίως η κάρτα της πληρωμής, στα πλαίσια συμβάσεων εξ αποστάσεως που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία, - σε περίπτωση δόλιας χρήσης, να επαναπιστωθεί για τα ποσά που έχουν καταβληθεί, ή να του επιστραφούν αυτά».

612. Άρ. 89.

613. ΕΕ της 9/10/2002, L 271/16.

614. Άρ. 31 εδ. β'.

615. Άρ. 90.

616. Vanden Bosch/Mathey (R.D.B.F. 4/2007)· Priesemann (EUREDIA 2006/1).

καταλυτικό ρόλο θα διαδραματίσει η προσφορά καινοτόμων υπηρεσιών, που ανταποκρίνονται περισσότερο στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς⁶¹⁷.

Το EPC, ενεργώντας ως συλλογικό όργανο των ευρωπαϊκών τραπεζών, όρισε τους κανόνες των νέων μέσων πληρωμών και συντόνισε τις ενέργειες των τραπεζών. Στη δραστηριότητά του αυτή έπρεπε να διατηρήσει τις πολύ εύθραυστες ισορροπίες μεταξύ επιθυμητής και καθ' όλα νόμιμης συντονισμένης δράσης και παραβίασης των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού, ιδίως των περί απαγορευμένων συμπράξεων επιχειρήσεων⁶¹⁸. Για τους παραπάνω λόγους δεν πήρε καμία θέση ως προς το – φλέγον σήμερα – ζήτημα των διατραπεζικών προμηθειών και των διαφορών στις τιμολογήσεις μεταξύ παρόχων⁶¹⁹, δεδομένου ότι οποιαδήποτε σχετική υπόδειξη και συλλογικός προσδιορισμός αυτών χαρακτηρίζεται αυτομάτως ως απαγορευμένη σύμπραξη⁶²⁰. Το ζήτημα αφέθηκε να ρυθμιστεί από την Επιτροπή, τουλάχιστον ως προς το πλαίσιο εντός του οποίου θεωρούνται νόμιμες οι διατραπεζικές προμήθειες, δεν έχει όμως ακόμη επιλυθεί, γεγονός που μπορεί να δυναμιτίσει ολόκληρο το εγχείρημα, ιδίως όσον αφορά τις κάρτες πληρωμών, για τις οποίες οι διατραπεζικές προμήθειες είναι ουσιαστικά κινητήριος δύναμη των παρόχων⁶²¹.

3. Η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας στη χάραξη κανόνων προστασίας της ενοποιημένης ευρωπαϊκής αγοράς – Σύγκριση με το αμερικανικό μοντέλο

3.1. Η προληπτική εποπτεία των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών ως ασφαλιστική δικλείδα για την ευρωπαϊκή αγορά πληρωμών

Η ασφάλεια των συναλλαγών έχει αναγνωριστεί ως μείζον μέλημα της ΕΕ, που αποσκοπεί να ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο των εθνικών πληρωμών και των διασυννοριακών μεταφορών κεφαλαίων, με την παροχή προστασίας τόσο στον τελικό αποδέκτη – χρήστη των υπηρεσιών όσο και σε αυτό καθ' εαυτό το τραπεζικό οικοδόμημα. Η εισαγωγή του κοινού νομίσματος μείωσε ουσιαστικά τις αποστάσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών αγορών και ενδυνάμωσε τις διασυννοριακές μεταφορές

617. EPC (4/2007) 63 επ' *Schackmann-Fallis* (R.E.F. 2/2007).

618. Αρ. 81 ΣυνθΕΚ.

619. *Hartsink* (R.E.F. 2/2007).

620. *Sitruk* (R.E.F. 2/2007).

621. EPC, SCF 3/2006, 14' *Temmerman*, Pas d'Interchange, pas de SEPA!, *Revue Banque* 9/2008, 43 επ' *Petit*, MASTERCARD: L'offensive française, *Revue Banque* 9/2008, 42 επ' *Raguénès* (*Revue Banque* 9/2008).

κεφαλαίων, με αποτέλεσμα η ανάγκη προστασίας των αγορών να παρουσιάζεται επιτακτικότερη⁶²².

Η ενοποίηση της αγοράς πληρωμών ενοποίησε και τους κινδύνους από διεθνείς και εσωτερικές χρηματοπιστωτικές κρίσεις, καταρρίπτοντας, συγχρόνως με τους φραγμούς στην ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων, και τα στεγανά των εθνικών αγορών που λειτουργούσαν προστατευτικά για τα κράτη μέλη. Η ενοποίηση ιδιαίτερα των συστημάτων πληρωμών, που διευρύνει σε ευρωπαϊκό επίπεδο τον κύκλο των συμμετεχόντων παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, διευρύνει ταυτόχρονα τον κύκλο των εξαρτωμένων από την ευημερία και εκτεθειμένων στην οικονομική δυσπραγία των εταίρων τους συμμετόχων, μεγιστοποιώντας τον συστημικό κίνδυνο⁶²³ στην ΕΕ. Η προστασία της ευρωπαϊκής οικονομίας και η αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού, απέκτησε πιο συλλογικό χαρακτήρα για τα κράτη μέλη⁶²⁴.

Επιβεβλημένη για τη θωράκιση της ευρωπαϊκής αγοράς πληρωμών εμφανίζεται η λήψη μέτρων προληπτικής εποπτείας⁶²⁵ πανευρωπαϊκού βεληνεκούς, ο εκσυγχρονισμός της οποίας εντάχθηκε στο ΠΔΧΥ⁶²⁶.

Η ΕΕ, πριν ακόμα τεθεί σε εφαρμογή ο SEPA, θέσπισε αυστηρότατο πλαίσιο προληπτικής εποπτείας που διέπει την πρόσβαση στις υπηρεσίες πληρωμών των πιστωτικών ιδρυμάτων, των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων⁶²⁷ και των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος, πολιτική που ακολούθησε και με τα ιδρύματα πληρωμών. Οι κοινοί για όλα τα κράτη μέλη κανόνες προληπτικής εποπτείας αναπληρώνουν την έλλειψη κεντρικής εποπτείας στο έδαφος της ΕΕ, λαμβανομένου ιδιαίτερα υπόψη του ελέγχου που ασκείται από το ΕΣΚΤ για την ορθή εναρμόνισή τους, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που του έχουν απονεμηθεί⁶²⁸ από την Ιδρυτική Συνθήκη⁶²⁹.

Το νομικό αυτό πλαίσιο προβλέπει τις ελάχιστες υποχρεώσεις σύνομης σύστασης και λειτουργίας των εν λόγω παρόχων υπηρεσιών πληρωμών. Η λειτουργία των παρόχων τελεί υπό τη στενή εποπτεία των αρμοδίων αρχών, η διακρατική συνεργασία των οποίων είναι σημείο «κλειδί» του εις βάθος ελέγχου της πραγματικής οικονομικής τους κατάστασης. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αποτροπή

622. *Wright* (R.E.F. 2/2007).

623. *Στεφάνου/Γκόρτσος*, *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο* 2006, 194, 201 επ' *Κουρής* (2006), 251 επ.

624. *Wright* (R.E.F. 2/2007).

625. βλ. και *Στεφάνου/Γκόρτσος* (2006), 186 επ για την σκοπιμότητα της λήψεως μέτρων προληπτικής εποπτείας στο εθνικό δίκαιο.

626. *Pons* (R.E.F. 2/2007, 9 επ) *Wright* (R.E.F. 2/2007).

627. Οδηγία 2006/49/ΕΚ Για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων, ΕΕ της 30.6.2006, L 177/201.

628. *Bouton/Amadiou*, *Les possibles conséquences d'une application différenciée de la réforme Bâle II aux États-Unis et en Europe*, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 111 επ.

629. Άρθρο 105 παρ. 2 εδ. δ' και παρ. 5.

υπέρμετρων ριψοκίνδυνων επενδύσεων και την κεφαλαιακή επάρκεια των παρόχων, την ύπαρξη δηλαδή ανά πάσα στιγμή διαθέσιμων κεφαλαίων ικανών να καλύψουν τις υποχρεώσεις που οι πάροχοι έχουν αναλάβει. Θεσμοθετείται επιπλέον υποχρέωση των παρόχων να διαθέτουν επαρκείς και αποτελεσματικούς μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων, για να προλαμβάνεται και να αντιμετωπίζεται εγκαίρως οποιαδήποτε οικονομική τους αδυναμία, προς αποφυγή του κινδύνου οικονομικής κατάρρευσης και των επαχθών συνεπειών που αυτή θα είχε για τους καταναλωτές και την εν γένει οικονομική ζωή των κρατών μελών.

Πηγή της νομοθετικής αυτής πρωτοβουλίας είναι η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία και συγκεκριμένα το νέο «Σύμφωνο της Βασιλείας για την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων».

3.2. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία⁶³⁰ ιδρύθηκε το 1974 από τις Κεντρικές Τράπεζες των κρατών της Ομάδας των 10⁶³¹ (G10) και της Ελβετίας⁶³², ως αντίδραση σε μία γενικευμένη οικονομική κρίση που οδήγησε στην πτώχευση της Γερμανικής Τράπεζας Herstatt Bank⁶³³. Πρόκειται για έναν άτυπο διεθνή οργανισμό χωρίς νομική προσωπικότητα, που εδρεύει στην Βασιλεία της Ελβετίας και στεγάζεται στα γραφεία της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, υπό την αιγίδα της οποίας τελεί. Μέλη της, εκτός από τα ιδρυτικά κράτη, είναι η Ισπανία και το Λουξεμβούργο, ενώ στις συνεδριάσεις συμμετέχει ως παρατηρητής η ΕΚΤ⁶³⁴.

Πρωτεύων στόχος της Επιτροπής είναι η διατήρηση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος⁶³⁵, ιδιαίτερα ύστερα από την κρίση του 1974, που κατέδειξε την αλληλεξάρτηση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ανάγκη ομοιόμορφης ρύθμισης της τραπεζικής δραστηριότητας παγκοσμίως⁶³⁶. Η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση νέων διεθνών κρίσεων και η αποτροπή επέλευσης πιθανών συστημικών κινδύνων με παγκόσμια

630. Basel Committee on Banking Supervision.

631. Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ιταλία, Καναδάς, Ολλανδία, Σουηδία.

632. *Bouton/Amadieu* (R.E.F. 2/2007)· *Nouy*, La coopération entre superviseurs bancaires nationaux, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 121 επ' *Στεφάνου/Γκόρτσος* (2006), 259 επ.

633. *Nouy* (R.E.F. 2/2007)· *Στεφάνου/Γκόρτσος* (2006), 263.

634. *Στεφάνου/Γκόρτσος* (2006), 259 επ.

635. *Nouy* (R.E.F. 2/2007)· *Στεφάνου/Γκόρτσος* (2006), 262.

636. *Nouy* (R.E.F. 2/2007).

αποτελέσματα⁶³⁷ απαιτούσε τη διασυννοριακή συνεργασία των εποπτικών αρχών, για την διευκόλυνση της οποίας προέβαλλε αναγκαία η θέσπιση κοινών κανόνων σε διεθνές επίπεδο⁶³⁸.

Έτσι, το 1988 δημοσιεύθηκε το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας⁶³⁹, που εισήγαγε για πρώτη φορά την έννοια του συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων⁶⁴⁰. Ο χώρος της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων ήταν από τους πρώτους στους οποίους θεσπίστηκαν και εφαρμόστηκαν κοινοί κανόνες διεθνώς⁶⁴¹.

Υπό την πίεση της αυξανόμενης παγκοσμιοποίησης των τραπεζικών αγορών⁶⁴² το Σύμφωνο αναθεωρήθηκε και επικαιροποιήθηκε το 2004, για να συμβαδίσει με τις εξελίξεις στον χώρο της τεχνολογίας που δεν άφησαν ανεπηρέαστες τις υπηρεσίες πληρωμών. Το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων (Βασιλεία II)⁶⁴³ προβλέπει νέες μεθόδους υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας και του συντελεστή φερεγγυότητας και θεσπίζει αυξημένες υποχρεώσεις ενημέρωσης και διαφάνειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, με ιδιαίτερα έντονη την παρουσία των εποπτικών αρχών. Παράλληλα, τα υπάρχοντα συστήματα υπολογισμού των κινδύνων θεσμοθετούνται και καθίστανται υποχρεωτικά, συγχρόνως με τους ενισχυμένους και αποτελεσματικούς μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου και αντιμετώπισης κινδύνων.

Ελλείψει εξαναγκαστού χαρακτήρα, όπως όλες άλλωστε οι εκδιδόμενες από την Επιτροπή πράξεις, η ενσωμάτωση της Βασιλείας II στα εθνικά δίκαια των μελών της Επιτροπής, εξαρτάται απολύτως από την βούληση των εθνικών νομοθετών⁶⁴⁴, παρά το γεγονός ότι η αποτελεσματικότητα των μέτρων βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ομοιογένεια της ενσωμάτωσής τους στις εθνικές έννομες τάξεις⁶⁴⁵.

Η ΕΕ ενστερνίστηκε πλήρως τις θέσεις της Επιτροπής και κινήθηκε άμεσα για την εναρμόνιση του κοινοτικού δικαίου με τη Βασιλεία II, και συγκεκριμένα με τις Οδηγίες 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ, μετατρέποντάς τη με τον τρόπο αυτό από κανόνες μη δεσμευτικούς (soft law)⁶⁴⁶ σε αναγκαστικό δίκαιο. Στον αντίποδα, οι

637. *Lauzun/Ansidei*, Banque d'investissement et de marché: Normes mondiales et normes européennes, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 151 επ.

638. *Nouy* (R.E.F. 2/2007).

639. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards.

640. *Bouton/Amadieu* (R.E.F. 2/2007).

641. *Lauzun/Ansidei* (R.E.F. 2/2007).

642. *Lauzun/Ansidei* (R.E.F. 2/2007).

643. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards - A Revised Framework.

644. *Στεφάνου/Γκόρτσος* (2006), 260.

645. *Bouton/Amadieu* (R.E.F. 2/2007).

646. *Lauzun/Ansidei* (R.E.F. 2/2007).

Η.Π.Α. φάνηκαν μάλλον απρόθυμες να συμμορφωθούν με το πλαίσιο του Συμφώνου.

3.3. Το ευρωπαϊκό μοντέλο και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής

Εν αντιθέσει προς την ΕΕ, που ευθυγραμμίστηκε πλήρως με τα προβλεπόμενα στο Σύμφωνο – χρονοδιάγραμμα, μεθοδολογία και περιεχόμενο – οι ΗΠΑ ακολούθησαν μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση⁶⁴⁷.

Παρέκκλιναν από το τεθέν χρονοδιάγραμμα, μεταθέτοντας κατά ένα χρόνο την εισαγωγή προς συζήτηση της μεταρρύθμισης (για το 2007 συγκεκριμένα) και προσδιόρισαν την έναρξη ισχύος για την 1/1/2009, με τριετή μεταβατική περίοδο, έναντι διετούς της ΕΕ. Περίορισαν το πεδίο εφαρμογής της Βασιλείας II στα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ενώ για τα μικρομεσαία πιστωτικά ιδρύματα λιανικής τραπεζικής, και ιδιαίτερα για τα δραστηριοποιούμενα στον τομέα των στεγαστικών δανείων, πρότειναν την εφαρμογή ενός εξαιρετικά ελαστικού εναλλακτικού πλαισίου, που τους επιτρέπει επί της ουσίας να λειτουργούν ανεξέλεγκτα⁶⁴⁸. Συρρίκνωσαν περαιτέρω τις απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων και εισήγαγαν διαφορετικές μεθόδους υπολογισμού τους, οριοθέτησαν δε διαφορετικά μέχρι και την έννοια της ζημίας⁶⁴⁹!

Η πολυμορφία του θεσμικού πλαισίου και της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων στις ΗΠΑ, όπου η εποπτεία μοιράζεται μεταξύ τεσσάρων ομοσπονδιακών αρχών και των πολιτειακών αρχών, δυσχεραίνει την εφαρμογή κοινών κανόνων στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, σε καμία περίπτωση όμως δεν δικαιολογεί τις τεράστιες αυτές αποκλίσεις από το πλαίσιο της Βασιλείας II⁶⁵⁰.

Οι μεγάλες διαφοροποιήσεις μεταξύ ευρωπαϊκού και αμερικανικού πλαισίου προληπτικής εποπτείας⁶⁵¹ αποδεικνύονται επικίνδυνες, αφενός διότι καθιστούν προβληματική την συνεργασία μεταξύ εποπτικών αρχών, αφετέρου διότι αναιρούν το περιεχόμενο της μεταρρύθμισης που επιδιώκεται με την Βασιλεία II⁶⁵², χωρίς να αφήνουν ανεπηρέαστο και τον ανταγωνισμό μεταξύ αμερικανών και ευρωπαίων παρόχων⁶⁵³.

Η επικαιρότητα ωστόσο ανέδειξε με τον πλέον ανάγλυφο τρόπο τον μεγαλύτερο κίνδυνο από την μη έγκαιρη και μη προσήκουσα εφαρμογή των κανόνων

647. *Lauzun/Ansidei* (R.E.F. 2/2007).

648. βλ. και *Cornut*, *Crise et Droit*, *Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier* (EUREDIA) 2007-2008/1, 11 επ.

649. *Bouton/Amadieu* (R.E.F. 2/2007).

650. *Bouton/Amadieu* (R.E.F. 2/2007).

651. *Lauzun/Ansidei* (R.E.F. 2/2007).

652. *Bouton/Amadieu* (R.E.F. 2/2007).

653. *Bouton/Amadieu* (R.E.F. 2/2007)· *Lauzun/Ansidei* (R.E.F. 2/2007).

της Βασιλείας στα αμερικανικά χρηματοπιστωτικά και επενδυτικά ιδρύματα. Η οικονομική κρίση που ταλανίζει τις ΗΠΑ, οι οποίες βρέθηκαν στα πρόθυρα ενός νέου κραχ, οφείλεται αμιγώς στην παραβίαση των αρχών προληπτικής εποπτείας και το χαλαρό νομικό πλαίσιο που επέτρεψε την «ασύδοτη» λειτουργία των αμερικανικών πιστωτικών και επενδυτικών ιδρυμάτων, με υψηλού ρίσκου επενδύσεις και μεγάλα επισφαλή ανοίγματα, γεγονός που οδήγησε στην κατάρρευση επιχειρήσεων – κολοσσών.

Οι σύγχρονες εξελίξεις, μολοντί δικαιώνουν πλήρως την ΕΕ για την επιλογή της να παραμείνει πιστή στις διακηρύξεις και τις αρχές της Επιτροπής της Βασιλείας, δεν άφησαν ανεπηρέαστο τον ευρωπαϊκό χώρο. Η οικονομική κρίση δεν εκδηλώθηκε μεν στην Ευρώπη, τα αποτελέσματά της όμως έγιναν αισθητά και στις ευρωπαϊκές οικονομίες, με συνέπεια σήμερα, εν όψει της πιθανής εκδήλωσης παγκόσμιου συστημικού κινδύνου, να αναζητείται κοινή λύση μέσω απόλυτα εναρμονισμένων κανόνων εποπτείας για αμφότερες τις ακτές του Ατλαντικού, αποδεικνύοντας ότι οι λόγοι για τους οποίους συστάθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έπαψαν να υφίστανται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η δημιουργία του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε Ευρώ αποτελεί εκπλήρωση μιας δέσμευσης που η ΕΕ είχε αναλάβει δεκαετίες πριν: της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης του τομέα των υπηρεσιών λιανικής τραπεζικής.

Η καινοτομία του εγχειρήματος συνίσταται στην υλοποίηση του SEPA με την ενεργό συμμετοχή του ίδιου του τραπεζικού τομέα, ο οποίος είχε τον πρώτο λόγο στις ρυθμίσεις και από τον οποίο αμιγώς πηγάζουν οι νέες υπηρεσίες πληρωμών που ήδη από τον Ιανουάριο 2008 βρίσκονται στη διάθεση των ευρωπαίων πολιτών. Σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που, με την Οδηγία 2007/64/EK για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, διασφάλισε ομοιόμορφο νομικό καθεστώς των υπηρεσιών πληρωμών σε κοινοτικό επίπεδο, ώστε να αρθούν περαιτέρω οι όποιοι νομικοί φραγμοί στην ενοποίηση της αγοράς και να δημιουργηθεί αίσθημα ασφάλειας δικαίου και εμπιστοσύνης στους πολίτες που συναλλάσσονται διασυνοριακά, έχοντας τη γνώση ότι οι κανόνες που διέπουν τη σχέση τους με τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών δεν διαφέρουν από τη χώρα προέλευσή τους· σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, που, ως το ύπατο κοινοτικό όργανο για τη νομισματική πολιτική και την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των συστημάτων και υπηρεσιών πληρωμών της ζώνης του ευρώ, υπέδειξε τις ανάγκες που οι νέες υπηρεσίες έπρεπε να ικανοποιούν και τις γενικές αρχές με τις οποίες έπρεπε αυτές να συμβιβάζονται, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών δημιούργησε τα μέσα πληρωμών SEPA: τις μεταφορές πιστώσεων SEPA, τις άμεσες χρεώσεις SEPA και το πλαίσιο λειτουργίας των καρτών πληρωμών SEPA.

Τα μέσα αυτά συντελούν στη δημιουργία ενός χώρου όπου ο όρος «διασυνοριακή» παύει να έχει οποιαδήποτε προσδιοριστική αξία, δεδομένου ότι οι μεταφορές κεφαλαίων στο χώρο του SEPA καθίστανται όλες εθνικές, υπακούοντας στο αξίωμα ότι η ευρωπαϊκή αγορά είναι εσωτερική αγορά, χωρίς σύνορα μεταξύ των κρατών μελών· ενός χώρου όπου οι ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να διενεργούν πληρωμές οπουδήποτε εντός ΕΕ, με πάροχο προερχόμενο από οποιοδήποτε κράτος μέλος, με το ίδιο κόστος, την ίδια ευκολία, ταχύτητα και ασφάλεια όπως στη χώρα τους, επωφελούμενοι από τις βελτιωμένες, φθηνότερες και πλήρως αυτοματοποιημένες υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες αυτές θα αντικαταστήσουν σταδιακά τα υπάρχοντα εθνικά μέσα, συμβάλλοντας περαιτέρω στην άμβλυνση των υπαρχουσών διαφορών.

Μολονότι έχουν γίνει σημαντικά βήματα προόδου, απομένουν ακόμη πολλά που πρέπει να γίνουν, ιδίως στο πεδίο της διαλειτουργικότητας και της διαφάνειας των υπηρεσιών πληρωμών⁶⁵⁴, ενώ δεν λείπουν οι φωνές που εφιστούν την προσοχή στην αοριστία ορισμένων θεμελιωδών παραμέτρων του SEPA, που χρήζουν αποσαφήνισης: του οικονομικού μοντέλου που πρόκειται να εφαρμοστεί και του τρόπου υλοποίησής του στην πράξη, αλλά και τον ορισμό μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων της ιεραρχικά ανώτερης αρχής που θα έχει την ευθύνη ελέγχου και συντονισμού της ορθής υλοποίησης του εγχειρήματος⁶⁵⁵. Υποστηρίζεται επιπλέον ότι θα ήταν σκόπιμο να οριστεί καταληκτική ημερομηνία χρήσης των εθνικών μέσων και πλήρους μετάπτωσης στα εργαλεία SEPA⁶⁵⁶, διότι η νεφελώδης αναφορά στην αντικατάσταση θα παρατείνει τη χρήση αμφότερων των μέσων πληρωμών, επιδεινώνοντας με τον τρόπο αυτό αντί να βελτιώσει την υπάρχουσα κατάσταση στις ευρωπαϊκές υπηρεσίες πληρωμών.

Σε κάθε περίπτωση, η έναρξη μιας νέας εποχής σηματοδοτείται στον κοινοτικό χώρο, όπου, πενήντα και πλέον χρόνια από την ίδρυση της πρώτης ευρωπαϊκής κοινότητας, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση φαντάζει πιο κοντά από ποτέ.

654. Keller (EUREDIA 2007-2008/1)

655. Βλ. σχετικούς προβληματισμούς σε Larosière (R.E.F. 4/2007) και Guitton (R.E.F. 6/2008)

656. Fulconis-Tielens (Revue Banque 9/2008, 46 επ).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Ελληνική**

Βασιλόπουλος Σ., Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Α. Θεωρητική αντιμετώπιση, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών Τόμος Ι, 2008, 8 επ΄

Ο ίδιος, Μέσα ηλεκτρονικών πληρωμών, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας καταναλωτών Τόμος Ι, 2008, 679 επ΄

Γκόρτσος Χ., Ο Κανονισμός 2560/2001 σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ, ΔΕΕΤ 28/2002, 40 επ΄

Ο ίδιος, Το ευρωπαϊκό θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο για τα μέσα και τα συστήματα πληρωμών: Μια συνοπτική θεώρηση, ΔΕΕΤ 42/2005, 59 επ΄

Δούβλης Β., Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, 2003΄

Ο ίδιος, Οι καταναλωτικοί ΓΟΣ – Β. Νομολογιακή αντιμετώπιση, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών Τόμος Ι, 2008, 67 επ΄

Ο ίδιος, Διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, συναλλαγές με μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής και διακανονισμός συστημάτων πληρωμών καθώς και αξιογράφων, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών Τόμος ΙΙ, 2008, 1085 επ΄

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, TARGET – Διευρωπαϊκό Αυτόματο Σύστημα Διακανονισμού Εντολών Πληρωμής σε Συνεχή Χρόνο, 7/1998΄

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), Ο Ενιαίος Χώρος Πληρωμών σε Ευρώ (SEPA) – Μια ενοποιημένη αγορά πληρωμών μικρής αξίας, 11/2006΄

Godeffroy J.-M., Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ – Η θέση του Ευρωσυστήματος, Αφιέρωμα: Ο Ενιαίος Ευρωπαϊκός Χώρος Πληρωμών, ΔΕΕΤ 40/2005, 4 επ΄

Hartsink G., Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ, Αφιέρωμα: Ο Ενιαίος Ευρωπαϊκός Χώρος Πληρωμών, ΔΕΕΤ 40/2005, 4 επ΄

Ιγγλεζάκης Ι., Συστήματα πληρωμών, σε: Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών Τόμος ΙΙ, 2008, 1053 επ΄

Ο ίδιος, Διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ, σε: Δούβλης/Μπώλος, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών Τόμος ΙΙ, 2008, 1121 επ΄

Κουρής Ι., Εξελίξεις στα συστήματα πληρωμών και διακανονισμού χρεογράφων και ο ρόλος των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών στην Ευρωζώνη, σε: Προβόπουλος/Γκόρτσος, Το νέο Ευρωπαϊκό και Χρηματοοικονομικό Περιβάλλον, 2006, 251 επ΄

Κουτσούμπας Θ., Ο Ενιαίος Χώρος Πληρωμών σε Ευρώ – SEPA, σε: *Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών Τόμος II*, 2008, 1149 επ΄

Παναγιωτίδης Β., Ο ενιαίος χώρος πληρωμών μικρής αξίας σε ευρώ και ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών στη διαμόρφωσή του, σε: *Επίκαιρα θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου*, 2006, 96 επ΄

Παπαθανασίου Χ., Διαφάνεια τραπεζικών όρων στις διασυνοριακές χρηματοοικονομικές συναλλαγές, σε: *Δούβλης/Μπώλος Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών Τόμος II*, 2008, 1073 επ΄

Σινανιώτη-Μαρουδής Α./Φαρσαρώτας Ι., *Ηλεκτρονική Τραπεζική*, 2005΄

Στεφάνου Κ./Γκόρτσος Χ., *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, 2006 ΄

Συρμακέζης Σ., Διατραπεζικές συναλλαγές (μετά) την εποχή του internet, ΔΕΕΤ 48/2007, 51 επ΄

Ταβλαρίδης Κ., Η πορεία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος στην υλοποίηση της δημιουργίας του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ, Αφιέρωμα: Ο Ενιαίος Ευρωπαϊκός Χώρος Πληρωμών, ΔΕΕΤ 40/2005, 4 επ΄

Ο ίδιος, Επιπτώσεις και προοπτικές για την αγορά των καρτών πληρωμής της χώρας μας από την εφαρμογή του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (SEPA), ΔΕΕΤ 45/2006, 25 επ΄

Ταβλαρίδης Κ./Παναγιωτίδης Β., Η χρήση ενός κωδικού που προσδιορίζει την τράπεζα (BIC) και ο διεθνής αριθμός τραπεζικού λογαριασμού (IBAN) ως ακρογωνιαίοι λίθοι του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (SEPA), ΔΕΕΤ 47/2006, 43 επ΄

Οι ίδιοι, Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ – Το εδαφικό και αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του, ΔΕΕΤ 48/2007, 61 επ΄

Οι ίδιοι, Πρόληψη και καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος που συνδέεται με τη χρήση καρτών στο νέο περιβάλλον του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ, ΔΕΕΤ 49/2007, 19 επ΄

Οι ίδιοι, Οι οικονομικές επιπτώσεις του SEPA για τις τράπεζες, σύμφωνα με τα συμπεράσματα μελέτης που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ΔΕΕΤ 50/2007, 27 επ΄

Οι ίδιοι, Το χρονοδιάγραμμα μετάπτωσης στον SEPA και η ωφέλεια στις διάφορες κατηγορίες πελατών, ΔΕΕΤ 51/2007, 61 επ΄

Tumpel-Gugerell, Καιρός για δράση: Ξεκάθαροι στόχοι και ένα αξιόπιστο Σχέδιο Δράσης για τη δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς Πληρωμών σε Ευρώ, ΔΕΕΤ 38/2004, 19 επ΄

Ψυχομάνης Σ., Οι τράπεζες και οι εποπτεία τους – Δίκαιο του τραπεζικού συστήματος, 2006.

- **Ξενόγλωσση**

Banque de France/Comité National SEPA/Fédération Bancaire Française, La directive sur les services de paiement, 1/2008`

Bielefeld N., Un cadre organisant les paiements par carte dans la zone SEPA, *Revue Banque* 12/2005, 30 επ`

Bossin J.-M., L'activité des établissements de paiement n'est pas suffisamment encadrée, *Revue Banque* 12/2005, 39 επ`

Bouton D./Amadiéu D., Les possibles conséquences d'une application différenciée de la réforme Bâle II aux États-Unis et en Europe, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 111 επ`

Bouvret N., Mise en place du SEPA : Les opportunités pour les « Corporates », *Revue Banque* 2/2008, 44 επ`

Bouyala R., L'Europe des paiements minée par les idées reçues, σε: Dossier: L'Europe des paiements de masse, *Revue Banque* 12/2005, 26 επ`

Castries H., Le vingt-huitième régime : Un outil au service de l'intégration du marché des services financiers de détail, *Revue d'Économie Financière* 6/2008, 27 επ`

Cornut C., Crise et Droit, *Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier (EUREDIA)* 2007-2008/1, 11 επ`

ECB, From TARGET to TARGET2: Innovation and Transformation, 9/2006`

ECB, Payments and Security Settlements Systems in the European Union (Blue Book) – Glossary (8/2007)`

EPC. "Euroland: Our Single Payment Area!" White Paper Summary, May 2002 `

EPC, SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook, version 2.0, 3/2006`

EPC, SEPA Cards Framework v. 2.0 3/2006`

EPC, Making SEPA a Reality, version 1.4, 4/2007`

EPC, SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook, version 3.2, 6/2008`

EPC, SEPA Core Direct Debit Scheme Rulebook, version 3.1, 6/2008`

Fulconis-Tielens A., Dossier: L'Europe des paiements de masse, *Revue Banque* 12/2005, 24 επ`

H ίδια, Dossier : L'Europe des paiements de masse – SEPA compliqué!, *Revue Banque* 9/2008, 28 επ`

H ίδια, Quelle consolidation pour les plateformes de paiements en Europe?, Dossier: L'Europe des paiements de masse – SEPA compliqué !, *Revue Banque* 9/2008, 46 επ`

Giraud-Saveur P., Favoriser les règlements transfrontières, Dossier : L'Europe bancaire et financière existe-t-elle ?, *Revue Banque* 6/2000, 28 επ`

Greifeneder P./Rybár J., SEPA Outside in, TMI Special Report 8/2007, 3 επ´

Guittou G., Le SEPA, Revue d'Économie Financière 6/2008, 147 επ´

Hartsink G., Création d'un espace unique de paiements en euro: progrès et défis, Revue d'Économie Financière 2/2007, 159 επ´

Keller D., Financial Integration in Europe, Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier (EUREDIA) 2007-2008/1, 19 επ´

Khallouf J., Marché unique et stratégies d'ajustement, Dossier: L'Europe des paiements de masse, Revue Banque 12/2005, 28 επ´

La Martinière G., L'intégration des marchés de services financiers de détail : Enjeux et méthodes, Revue d'Économie Financière 2/2007, 185 επ´

Larosière J., Vers un marché unique des services financiers?, Revue d'Économie Financière 4/2007, 141 επ´

Lauzun P./Ansidei J., Banque d'investissement et de marché: Normes mondiales et normes européennes, Revue d'Économie Financière 2/2007, 151 επ´

Lichter G., L'offre de l'ABE, Revue Banque 6/2000, 29 επ´

Murray J., L'intégration des services financiers: Le point de vue des consommateurs, Revue d'Économie Financière 2/2007, 191 επ´

Nouy D., La coopération entre superviseurs bancaires nationaux, Revue d'Économie Financière 2/2007, 121 επ´

Palva M., Towards the Single Euro Payments Area, Bank of Finland Bulletin 2/2006, 34 επ´

Pébereau M., Le bilan du PASF : Point de vue de la Fédération Bancaire Européenne, Revue d'Économie Financière 2/2007, 65 επ´

Petit E., MASTERCARD: L'offensive française, Revue Banque 9/2008, 42 επ´

Pons J.-F., L'Europe bancaire et financière : Une construction en progrès et qui doit être poursuivie, Revue d'Économie Financière 2/2007, 9 επ´

O ίδιος, Le "Lobbying" bancaire à Bruxelles, Revue d'Économie Financière 2/2007, 95 επ´

Priesemann J., Proposal for a Directive on payment services in the internal market. Overview and initial comments, Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier (EUREDIA) 2006/1, 15 επ´

Prüm A., Après l'euro, l'espace unique européen des paiements, Revue de Droit Bancaire et Financier 3/2007, 1 επ´

Raguénès J., Quel modèle économique pour le prélèvement ?, Dossier : L'Europe des paiements de masse – SEPA compliqué!, Revue Banque 9/2008, 30 επ´

Schackmann-Fallis K.-P., Intégration des marchés financiers européens : Priorité à la concurrence et à la diversité, Revue d'Économie Financière 2/2007, 75 επ´

Sitruk H., SEPA – Passons activement à la phase opérationnelle, *Revue Banque* 5/2007, 44 επ΄

O ίδιος, Objectifs du SEPA et réalités économiques, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 169 επ΄

Smee P./Cann E., Directive New Legal Framework (NLF) – En standardisant trop le consommateur, le texte final risqué d'être très rigide, *Revue Banque* 12/2005, 42 επ΄

Temmerman M., Pas d'Interchange, pas de SEPA!, *Revue Banque* 9/2008, 43 επ΄

O ίδιος, Visa travaillera sur l'unbundling, *Revue Banque* 12/2005, 34 επ΄

Vanden Bosch M./Mathey N., La directive sur les services de paiement, *Revue de Droit Bancaire et Financier* 4/2007, 59 επ΄

Van Empel M., Retail Payments in the EU, *Common Market Law Review* 5/2005, 1425 επ΄

O ίδιος, Retail payments – The Lisbon agenda and SEPA, *Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier (EUREDIA)* 2006/1, 51 επ΄

Véronneau E., SEPA Credit Transfer et SEPA Direct Debit - Les instruments de paiement de demain, *Revue Banque* 12/2005, 36 επ΄

Wright D., Objectifs et résultats du Plan d'Action pour les Services Financiers, *Revue d'Économie Financière* 2/2007, 13 επ.

- **Διαδικτυακοί Τόποι**

www.ecb.eu

www.europeanpaymentscouncil.eu

www.ebaclearing.eu

www.wikipedia.org

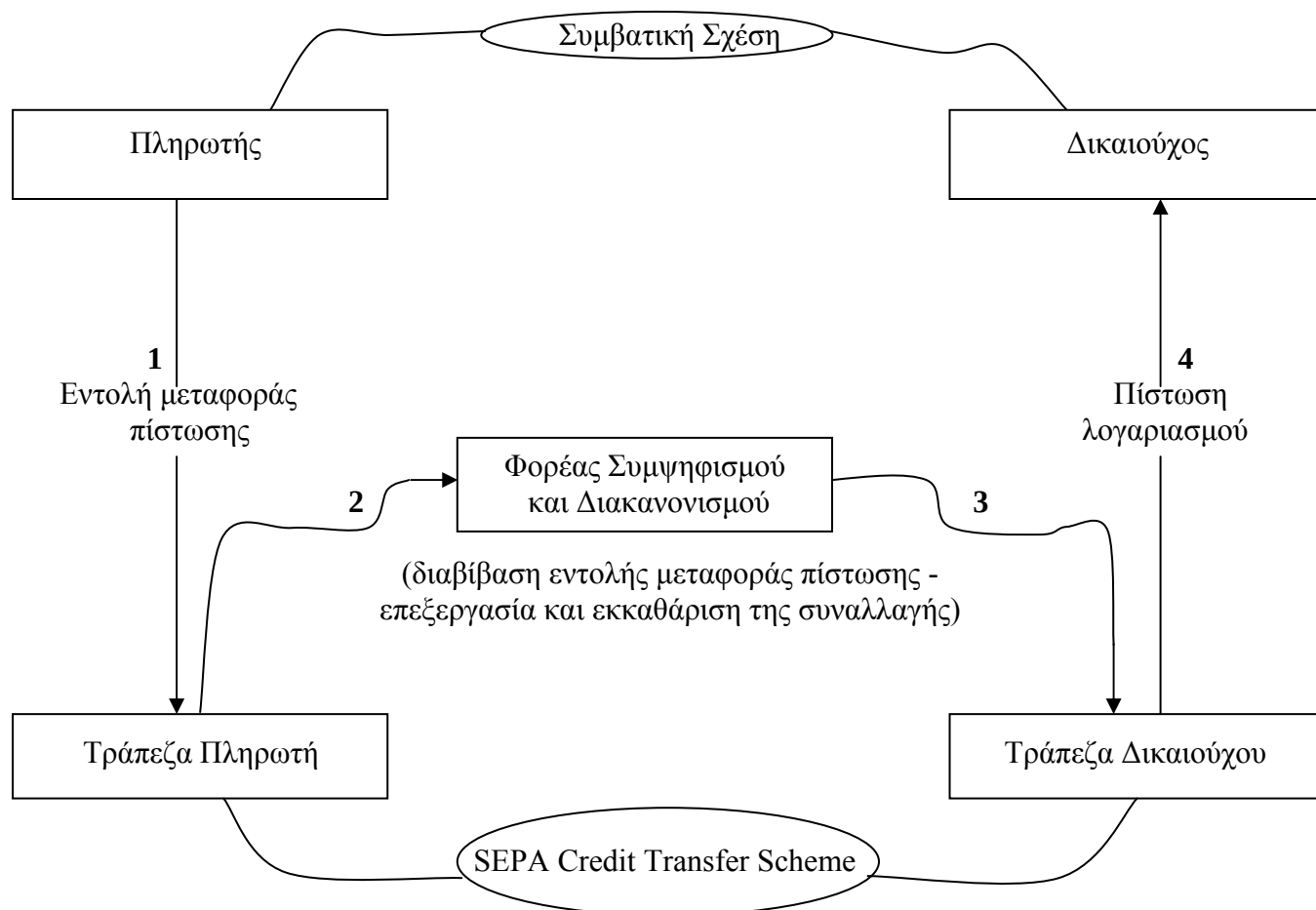
www.investopedia.com

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- I.** Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος μεταφοράς πίστωσης.
- II.** Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος διαβίβασης συγκατάθεσης για την εκτέλεση μιας άμεσης χρέωσης.
- III.** Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος εκτέλεσης άμεσης χρέωσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

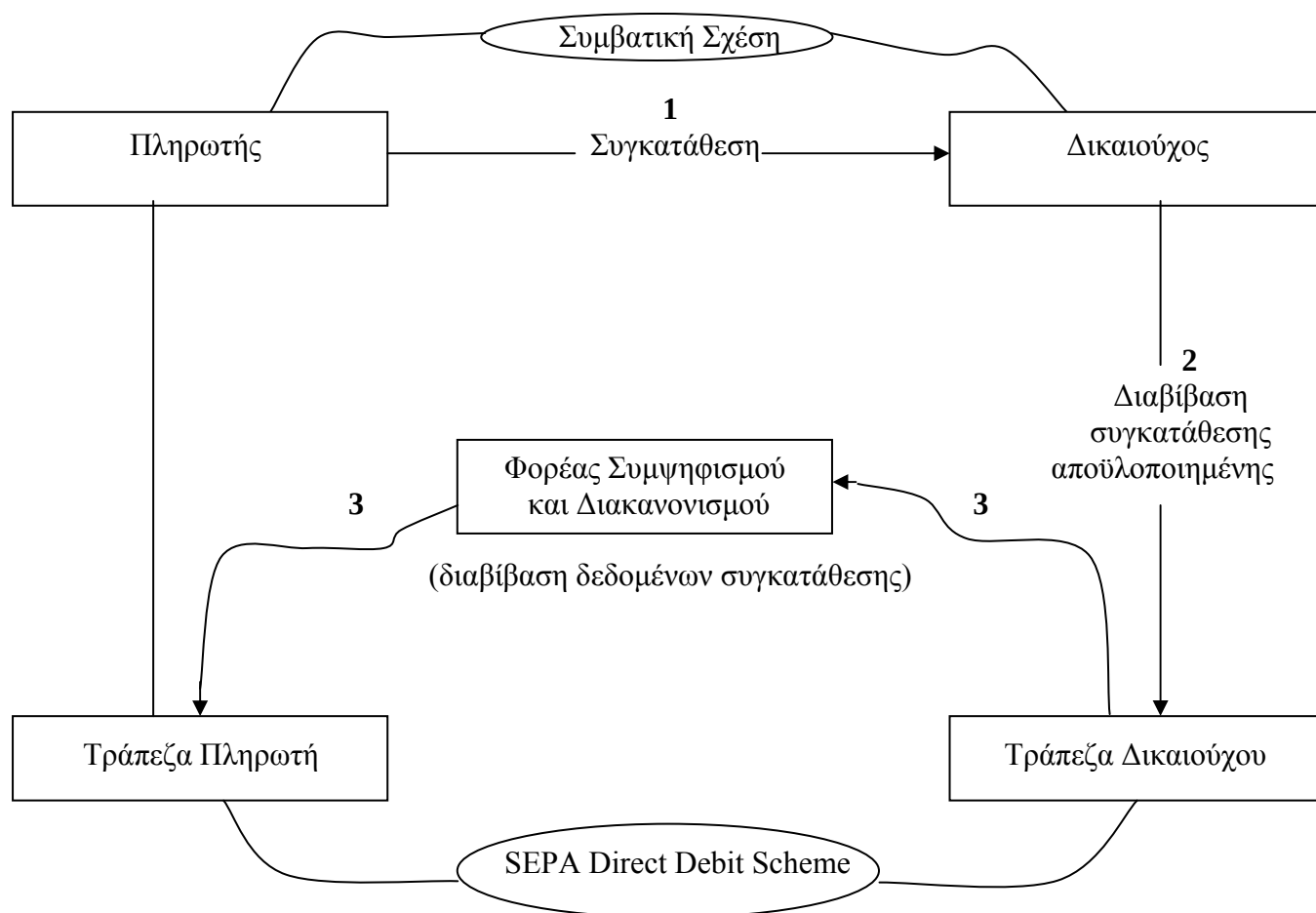
Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος μεταφοράς πίστωσης

(Πηγή: EPC, SCT Scheme Rulebook)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II.

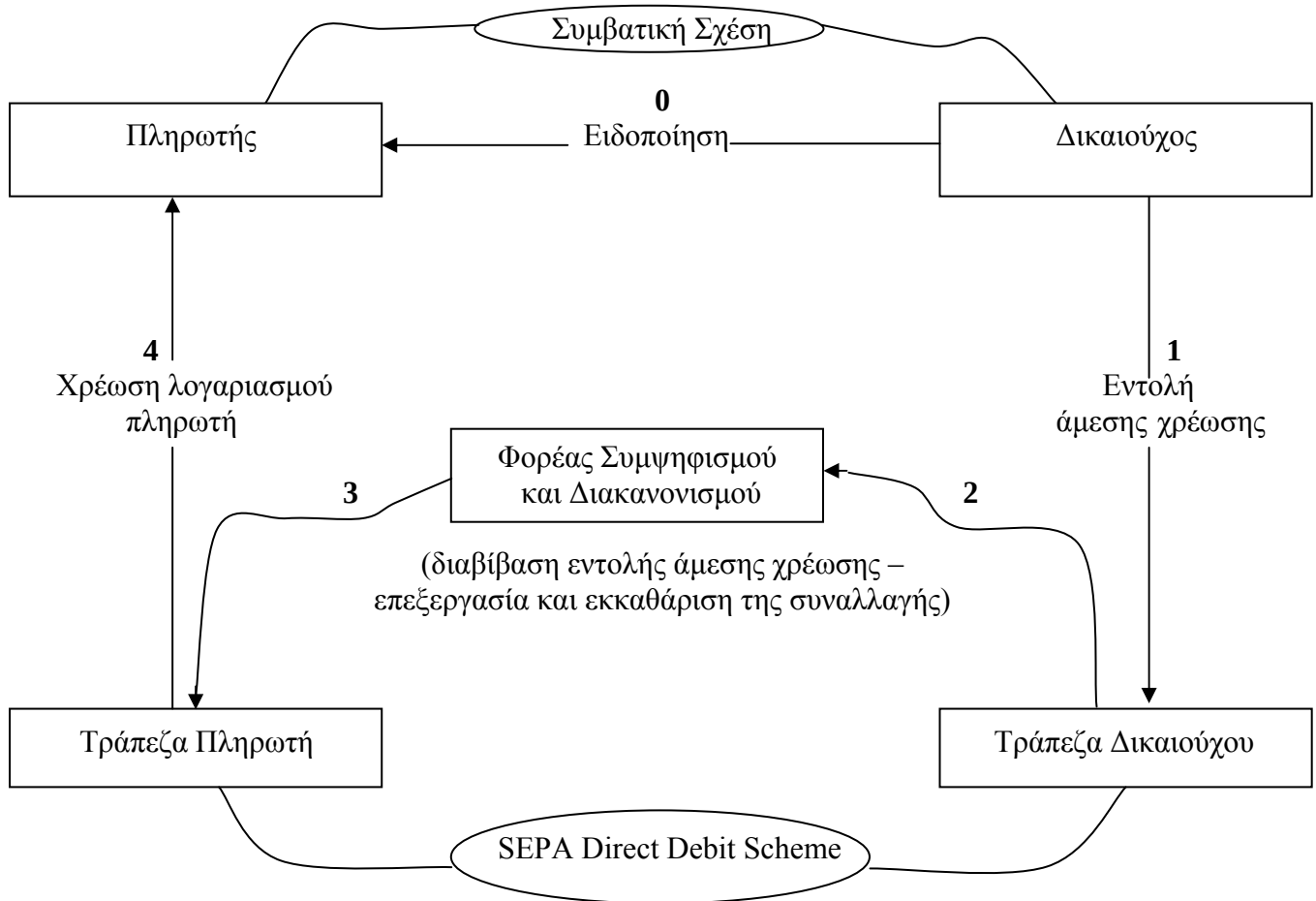
Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος διαβίβασης συγκατάθεσης για την εκτέλεση μιας άμεσης χρέωσης

(Πηγή: EPC, SDD Scheme Rulebook)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.

Διάγραμμα τετραμερούς σχήματος εκτέλεσης άμεσης χρέωσης

(Πηγή: EPC, SDD Scheme Rulebook)

